

Politiikan tutkimus  
Johtamiskorkeakoulu  
Tampereen yliopisto

**”Because we live there, that’s our water” – diskursiivisen legitimoinnin analyysi  
inuiittiyhteisön suhtautumisesta luonnonvarojen hallintaan Kanadan Baffininlahdella**

Katariina Tanttari  
Pro gradu -tutkielma  
Ohjaaja: Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

TANTTARI, KATARIINA: *"Because we live there, that's our water"* – diskursiivisen legitimoinnin analyysi inuiittiyhteisön suhtautumisesta luonnonvarojen hallintaan Kanadan Baffininlahdella

Pro gradu -tutkielma, 95 s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Valtio-opin opintosuunta

Lokakuu 2017

---

Pro gradu -tutkielmani käsittelee arktisen alueen problematiikkaa ja luonnonvarojen alkuperäiskansojen näkökulmasta. Tutkin tapausta, jossa kanadalainen Baffininlahden rannalla elävä inuiittien yhteisö vastustaa seismisiä kokeita, joiden avulla on tarkoitus hankkia tietoa merenlahdella olevista öljyvaroista niiden hyödyntämistä varten. Lähestyn tapausta sitä käsittelevien *Nunatsiaq News* -nimisen paikallisen sanomalehden uutisartikkelien kautta. Aineistoni koostuu yhteensä 12:sta vuosina 2014-2016 lehdessä ja sen verkkosivuilla julkaistusta uutisesta.

Aineistosta haen vastauksia siihen, miksi ja millä perustein Kanadan inuiitit vastustavat seismisten kokeiden tekemistä asuinalueidensa lähellä. Minua kiinnostaa, minkälaisia perusteluja he käyttävät vastustukselleen. Menetelmänä tutkimuksessani käytän diskursiivisen legitimoinnin analyysia, joka sijoittuu kriittisen diskurssianalyysin alalle. Tutkimuksessa sovellan hollantilaisen Theo van Leeuwenin määrittämiä diskursiivisen legitimoinnin strategioita, jotka ovat auktorisointi, moralisointi, rationalisointi ja narrativisointi. Tutkin analyysissani, mihin kategoriaan seismisten mikin kokeiden tekemistä delegitimoiva perustelu kuuluu.

Analyysissani ilmeni, että näitä kaikkia van Leeuwenin strategioita käytettiin inuiittien perusteluissa. Narrativisoinnista kuitenkin löytyi vain yksi esimerkki. Keskeisenä tuloksena voidaan mainita, että inuiitit vetoavat seismisiä kokeita vastustaessaan perinteisiin ja historiaansa, joita voidaan pitää auktorisoinnin muotona. Aineistossa oli myös useita moraalisiin liittyviä perusteluja, joissa kyseenalaistetaan seismisiä kokeita tekevien yritysten moraalisuus.

Analyysini antamien tulosten perusteella näyttää siltä, että inuiitit suhtautuvat torjuvasti ja skeptisesti alueillaan olevien luonnonvarojen hyödyntämiseen eivätkä usko, että luonnonvarojen hyödyntämisen, kuten öljynporaamisen, myötä myös inuiitit hyötyisivät taloudellisesti. Inuiitit myös kokevat tärkeäksi oikeuden päättää oman alueensa asioista ja että heitä kuullaan heitä koskevissa asioissa riittävästi.

Asiasanat: arktinen alue, alkuperäiskansat, luonnonvarat, diskurssianalyysi, diskursiivinen legitimointi

## Sisältö

JOHDANTO.....	1
1.1. Tutkielman aihepiiri ja tausta.....	1
1.2. Aineisto, menetelmä ja tutkimuskysymys.....	3
1.3. Tutkielman rakenne.....	5
2. ARKTINEN ALUE JA YMPÄRISTÖKONFLIKTIT.....	7
2.1. Arktisen alueen merkitys ennen ja nyt.....	7
2.2. Arktisen alueen luonnonvarat ja ympäristökonfliktit.....	12
2.3. Ympäristökonfliktien osapuolet ja toimijat.....	16
3. KANADAN ARKTINEN POLITIIKKA JA ARKTISET ALKUPERÄISKANSAT.....	22
3.1. Kanada arktisena valtiona.....	22
3.1.1. Arktisten alueiden hallinta.....	22
3.1.2. Pohjoisen taloudellinen kehittäminen.....	26
3.2. Arktiset alkuperäiskansat Kanadassa.....	28
3.2.1. Alkuperäiskansat arktisella alueella ja Kanadassa.....	28
3.2.2. Inuiitit ja suhde hallintoon.....	32
3.2.3. Maaoykeussopimukset ja paikallishallinto.....	34
4. AINEISTO JA MENETELMÄ.....	38
4.1. Tutkimuskohde ja aineisto.....	38
4.1.1. Clyde River ja seismiset kokeet.....	38
4.1.2. Tutkimusaineisto.....	40
4.2. Menetelmä.....	42
4.2.1. Kriittinen diskurssianalyysi menetelmänä.....	42
4.2.2. Diskursiivinen legitimointi.....	44
4.2.3. Van Leeuwenin legitimaatiostrategiat.....	46
5. AINEISTON ANALYYSI.....	57
5.1. Legitimointi auktorisoinnin avulla.....	57
5.2. Legitimointi moralisoinnin avulla.....	67
5.3. Legitimointi rationalisoinnin avulla.....	71
5.4. Legitimointi narrativisoinnin avulla.....	76
5.5. Analyysin yhteenveto.....	78
6. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	80
6.1. Ympäristökonfliktin toimijoiden moninaisuus.....	80

6.2. Van Leeuwenin strategioiden sopivuus aineistoon .....	82
6.3. Konfliktin paikallisuus ja arktisen alueen problematiikka.....	84
AINEISTO JA LÄHTEET .....	87
<i>PRIMÄÄRI</i> AINEISTO.....	87
<i>KIRJALLISUUS</i> .....	88
<i>VERKKOLÄHTEET</i> .....	92

# JOHDANTO

## 1.1. Tutkielman aihepiiri ja tausta

Pro gradu -tutkielmani käsittelee arktisen alueen luonnonvarojen hyödyntämistä siitä näkökulmasta, kenellä on oikeus näihin luonnonvaroihin ja minkälaisia ristiriitoja ja ympäristökonflikteja luonnonvarakysymykset voivat aiheuttaa. Keskityn erityisesti tarkastelemaan arktisia alkuperäiskansoja ja heidän historiallisilla alueillaan olevien luonnonvarojen hyödyntämistä sekä alkuperäiskansojen suhtautumista niiden hyödyntämiseen. Näiden kysymysten käsittely toimii historiallisena ja teoreettisena taustana ja viitekehyksenä tutkielman empiirisessä osiossa tekemälleni analyysille.

Tutkielmani empiirinen osio on *case study* -tyyppinen tutkimus, jossa analysoin tarkemmin Kanadan Nunavutin territoriossa sijaitsevan inuiittien asuttaman Clyde Riverin kylän tapausta. Vuonna 2011 Kanadan energiavirasto National Energy Board antoi ryhmälle norjalaisomisteisia yhtiöitä luvan suorittaa seismisiä kokeita kylän edustalla Baffininlahdella, jotta saataisiin tietoa merenlahden pohjassa olevia runsaista öljyvarannoista ja jotta niitä päästäisiin myöhemmin hyödyntämään. Kylän asukkaat ja muut inuiittitahot sekä ympäristöjärjestöt ovat vastustaneet kokeiden tekemistä voimakkaasti muun muassa siksi, että pelkäävät niiden aiheuttavan haittoja merieläimille ja näin myös inuiittien perinteisille elinkeinoille ja ravinnonsaannille. Inuiittien edustajat ovatkin saaneet viivytettyä kokeiden tekemistä vetoamalla Kanadan ylempiin oikeusasteisiin, eikä niitä vielä tähän mennessä ole päästy aloittamaan, vaan oikeuskäsittely on edelleen kesken. (Lamb 30.11.2015.)

Aihe on mielestäni ajankohtainen ja kiinnostava, sillä kiinnostus arktista aluetta kohtaan globaalissa politiikassa on kasvanut 1990-luvun lopulta lähtien. Voidaan sanoa, että arktiseen alueeseen kohdistuva huomio maailmanpolitiikassa on historian saatossa kokenut eräänlaista aaltoliikettä. Pohjoisnavan ja Etelänavan kartoittaminen 1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun alussa saivat osakseen runsaasti mediahuomiota ja innostusta. Erityisen suurta huomio oli niissä maissa, jotka olivat aktiivisesti mukana tutkimassa alueita aina ensimmäiseen maailmansotaan asti, kuten Iso-Britanniassa. Toisen maailmansodan ja kylmän sodan aikana arktinen alue oli kyllä läsnä suurvaltojen sotilaallisissa laskelmissa, mutta suurelta yleisöltä se vaipui pitkälti unholaan. 1990-luvun lopulta lähtien arktinen alue teki jossain määrin paluun valokeilaan. Arktisen alueen luonnonvaroista ja niiden mittakaavasta alettiin saada tietoa vasta näihin aikoihin. Havahtuminen arktisten merialueiden kätkeisiin runsaisiin öljy- ja maakaasuvaroihin sai niin valtiot kuin ei-valtiollisetkin toimijat

kääntämään katseensa pohjoiseen toiveenaan päästä hyötymään näistä luonnonvaroista. Uusien merireittien, kuten Koillisväylän, vapautuminen mannerjään sulamisen myötä herättivät toiveita laiva- ja rahtiliikenteen mullistumisesta. Toisaalta ilmaston lämpenemisen vaikutukset arktisen alueen herkkään ekosysteemiin ja arktisten alkuperäiskansojen perinteisiin elinkeinoihin herättävät huolta. Kenties aivan viime vuosina ”hype” arktisen alueen ympärillä on hieman laantunut, kun aivan odotetun kaltaisia mullistuksia luonnonvarojen ja laivaliikenteen osalta ei ole vielä nähty. (Albert & Vasilache 2017, 1–2.) Arktiseen alueeseen liittyvät kysymykset ja haasteet eivät siitä huolimatta ole kadonneet minnekään. Aiheen ajankohtaisuutta kotimaisesta näkökulmasta alleviivaa myös Suomen tänä vuonna alkava Arktisen neuvoston puheenjohtajuus.

Arktista aluetta voidaan tarkastella lukemattomista eri näkökulmista, ja tutkimuskirjallisuutta on suomeksikin julkaistu viime vuosina paljon. Erityisen kiinnostava kysymys mielestäni on arktisten alkuperäiskansojen asema arktisessa politiikassa, heidän elämäntapansa jatkumisen edellytykset sekä heidän perinteisillä alueillaan olevien luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvät kysymykset. Mediasta on viime vuosina voitu lukea tapauksista, jossa alkuperäiskansat ovat joutuneet törmäyskurssille keskushallinnon tai suuryritysten kanssa, kun nämä ovat alkuperäiskansojen mielestä oikeudettomasti halunneet hyödyntää heidän perinteisiä maitaan. Vastakkain näissä kysymyksissä tuntuvat olevan jälleen kerran taloudelliset hyödyt ja ympäristöarvot. On kiinnostavaa pohtia alkuperäiskansojen roolia tässä kaikessa, sillä monet heistä harjoittavat yhä perinteisiä elinkeinojaan heille perinteisesti kuuluneilla maa-alueilla.

Minua kiehtoo kysymys siitä, onko tällaisen elämäntavan vaaliminen kerta kaikkiaan sovittamattomassa ristiriidassa modernin tehokkuus- ja talousajattelun ja vaikkapa ylikansallisten öljy-yhtiöiden toiminnan kanssa. Toisaalta esimerkiksi inuiitit harjoittavat perinteisesti valaanmetsästystä, jota taas esimerkiksi ympäristönsuojelujärjestö Greenpeace on vastustanut voimakkaasti. Viime aikoina se on kuitenkin tehnyt joitakin myönnytyksiä inuiittien valaanpyynnin suhteen, sillä öljynporauksesta arktisella alueella on tullut Greenpeacen ja inuiittien yhteinen vihollinen. (Hopper 15.8.2014.) Tämän kaltaiset ympäristökonfliktit ovat siis monisyisiä ja mutkikkaita, eikä alkuperäiskansojen toiminta välttämättä ole linjassa ympäristönsuojelun kanssa. Kiinnostavaa on myös alkuperäiskansojen suhde kansallisvaltioihin: tyypillisesti alkuperäiskansoilla ei ole omaa valtiota, vaan ne elävät vähemmistöryhmänä jonkin valtion alueella, eikä suhde keskushallintoon aina ole ongelmaton (esim. Broderstad & Hernes 2014).

Suomalaisessa tutkimuksessa on ehkä tyypillisimmin tarkasteltu arktisista alkuperäiskansoista saamelaisia. Tuntui, että itse halusin valita tutkimuksen kohteeksi sellaisen alkuperäiskansan ja alueen, jota on tähän asti tutkittu vähemmän ainakin Suomessa ja Euroopassa. Siksi tarkastelun kohteeksi valikoituivatkin Kanadan arktiset alueet ja alkuperäiskansat, joista ainakin suomeksi tuntuu löytyvän melko vähän kirjallisuutta. Pohjoisamerikkalaisen tutkimuksen puolella sitä toki on julkaistu enemmän. Tämä aihevalinta tuntui kiinnostavalta myös juuri siksi, että Kanadan arktiset alueet vaikuttavat olevan eurooppalaisesta näkökulmasta hyvin tuntematonta ja marginaalista aluetta. Kuitenkin on kyse maantieteellisesti valtavan kokoisista alueista, joiden sijainti on strategisesti merkittävä ja joiden merialueilta löytyy huomattavia luonnonvaroja. Näiden luonnonvarojen merkitys ja hyödyntämismahdollisuudet varmasti vain kasvavat lähitulevaisuudessa mannerjään sulaessa. (esim. Palosaari 2011.)

Luonnonvarojen hallinta ja alkuperäiskansat ovat mielenkiintoinen ja ristiriitojakin herättävä kysymys muuallakin kuin vain arktisella alueella. Laajaa huomiota viime aikoina on saanut Yhdysvaltain alkuperäisväestön voimakas vastustus öljyputkea kohtaan, joka oli tarkoitus rakentaa kulkemaan heidän maillaan Pohjois-Dakotassa. 3,7 miljoonaa dollaria maksavan Dakota Access - öljyputkea pitkin on määrä siirtää raakaöljyä neljän osavaltion poikki Pohjois-Dakotasta Illinoisiin, missä se sitten jalostetaan. Suurin osa putkesta oli jo rakennettu, mutta Standing Rock Sioux -intiaaniheimo vastusti voimakkaasti heidän reservaattinsa läheltä kulkevan osuuden rakentamista. He pelkäsivät putken muun muassa saastuttavan juomaveden ja kulkevan pyhien hautapaikkojen päältä. Yhdysvaltain edellinen presidentti Barack Obama laittoikin hankkeen jäihin. Vastavalittu Donald Trump puolestaan on päättänyt jatkaa sitä. Joka tapauksessa kysymykset alkuperäiskansojen oikeuksista historiallisiin maihinsa saivat tapauksen yhteydessä paljon huomiota. (Baker & Davenport 24.1.2017; BBC News 24.1.2017.)

## **1.2. Aineisto, menetelmä ja tutkimuskysymys**

Tutkielman varsinaista analyysiosiota varten täytyi tietenkin vielä löytää jokin konkreettinen aineisto ja tapaus, jota voisin analysoida tutkimuksessani tarkemmin. Etsiessäni tietoa Kanadan inuiiteista internetistä ja kirjallisuudesta törmäsin aiemmin mainitsemaani Clyde Riverin kylän tapaukseen, joka vaikutti olevan juuri nyt ajankohtainen ja jonka kautta pääsisin käsittelemään juuri minua kiinnostavia arktisen alueen kysymyksiä. Clyde Riverin kamppailu Baffininlahden seismisiä kokeita vastaan on nähtävästi ainakin Kanadassa saanut kansallisestikin melko paljon huomiota, sillä siitä löytyi paljon

uutisartikkeleita kansallisten uutismedioiden kuten CBC Newsin verkkosivuilta. Suomessa siitä ilmeisesti ole juurikaan uutisoitu.

Clyde River on pieni kyläpahanen Kanadan Nunavutin territoriossa, Baffininsaaren pohjoisrannalla. Kylä on erittäin syrjäinen ja vaikeasti saavutettava, eikä sinne itse asiassa pääse muuten kuin helikopterilla. Kylä nousi kuitenkin Kanadassa uutisotsikoihin sen jälkeen, kun norjalaisyhtiöt TGS ja PGS ilmoittivat haluavansa aloittaa seismiset kokeet merellä kylän edustalla selvittääkseen mahdollisuuksia porata meren pohjasta löytyvää öljyä. Tällä hetkellä nimittäin tiedemiehet uskovat, että arktista öljyä löytyisi erityisesti Baffininlahden Kanadan puoleisesta osasta ja Davisinsalmelta. Käytännössä seismiset kokeet, joita norjalaisyhtiöt haluaisivat tehdä, tapahtuvat ampumalla veneestä veteen ilma-aseella joka 15. sekunti. Veneessä olevien ääniaaltoja mittaavien sensoreiden avulla saadaan tietoa merenpohjan rakenteesta. Kyläläisten ja muiden vastustajien mukaan näiden kokeiden tekeminen on äärimmäisen meluisaa, mikä häiritsee ja jopa tappaa lähistön merinisäkkäitä. Clyde Riverin asukkaat elävät pääasiassa metsästämyllä hylkeitä, valaita ja kalaa ravinnokseen, joten eläinten elinympäristön vaarantuminen tarkoittaisi myös heidän elinkeinonsa ja ravinnonsaantinsa vaarantumista. (Lamb 30.11.2015.)

Inuiitit ovat myös sitä mieltä, ettei heitä ole konsultoitu asiassa tarpeeksi, vaan energiavirasto on vuonna 2014 omavaltaisesti myöntänyt yhtiöille luvan tehdä kokeita kuulematta heitä ja näistä vakavista haittavaikutuksista välittämättä. Näin olisi toimittu vastoin Kanadan perustuslain Section 35:ttä, jossa taataan se, että alkuperäiskansojen oikeudet ja heidän erityinen elämäntapansa tunnustetaan valtion tasolla ja että heitä kuullaan heitä koskevissa asioissa. Tämän vuoksi kyläläiset pormestari Jerry Nataninen johdolla haastoivat yhtiöt oikeuteen vuonna 2015 saadakseen energiaviraston päätöksen peruttua ja kokeiden tekemisen estettyä. Alemmassa oikeusasteessa kuitenkin inuuttien kanne hylättiin ja todettiin, että heitä oli kuultu tarpeeksi. Loppuvuonna 2016 tapaus siirtyi Kanadan korkeimman oikeuden käsittelyyn nimellä "Hamlet of Clyde River vs. Petroleum Geo-Services Inc." Siksikin tämä aihe on mielekästä ottaa tutkimuksen kohteeksi, sillä se on erityisen ajankohtainen eikä ole vielä saanut lopullista ratkaisuaan. (Lamb 30.11.2015; Nunatsiaq News 18.6.2015; Suzuki 17.8.2016; Skura 21.11.2016.)

Clyde Riverin tapausta käsittelevässä tutkielman empiirisessä osiossa aion syventyä analysoimaan tekstiaineistoa, joka tulee koostumaan lähinnä seismisten kokeiden tekemistä ympäröivästä sanomalehtikirjoittelusta. Tarkoituksenani on tarkastella, minkälaisilla keinoilla ja argumenteilla inuiitit perustelevat kokeiden vastustamista ja sitä, että heillä pitäisi olla sananvaltaa alueen



luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyviin päätöksiin. Edellä mainittu tulee siis olemaan pääasiallinen tutkimuskysymykseni, johon haen tutkielmassani vastauksia aineistosta.

Aineistona käytän analyysissäni paikallisen *Nunatsiaq News* -lehden verkossa julkaistuja seismisiin kokeisiin liittyviä uutisartikkeleja. Kyseessä on Nunavutissa kerran viikossa julkaistava alueellinen sanomalehti, jonka toimitus sijaitsee Nunavutin territorion pääkaupungissa Iqaluitissa. Facebook-sivullaan se ilmoittaa olevan itäisen arktisen alueen vanhin sanomalehti. Clyde Riveristä ja seismisistä kokeista on lehden verkkosivuilla kirjoitettu runsaasti, joten tarjolla oli runsaasti aihetta eri näkökulmista käsitteleviä artikkeleita, joissa tulee hyvin esiin, miten inuiitit perustelevat kokeiden vastustamista. (Nunatsiaq News.) *Nunatsiaq Newsin* uutisartikkelit tuntuvat sopivalta aineistolta, sillä paikallisena ja inuiittikulttuuriin sidoksissa olevana lehtenä sen kirjoittelussa oletettavasti painottuu seismisiä kokeita vastustava näkökulma, ja ääneen pääsevät Clyde Riverin asukkaat.

Aineistosta minusta kiinnostaa erityisesti tutkia sitä, millä tavoin tietty näkemys tai vaatimus legitimoidaan, oikeutetaan, tai delegitimoidaan. Tällöin tullaan kriittisen diskurssianalyysin alueelle. Esimerkiksi Theo van Leeuwen on tutkimuksissaan eritellyt legitimaatiostrategioita, joita diskursseissa voidaan yleisesti havaita, kun pyritään perustelemaan jotakin näkemystä tai toimintaa. Van Leeuwenin mukaan diskursseissa ilmenee neljää eri funktionaalista tyyppiä, jotka esittelen tutkielmani menetelmää kuvaavassa luvussa. Tämä menetelmä vaikuttaa minusta mielekkäältä, sillä alustavan aineistoon tutustumisen perusteella kaikkiin näihin kategorioihin sopivia legitimoimisen tapoja tuntuisi löytyvän teksteistä. (Van Leeuwen 2008.) Sillä tuntuu olevan selitysvoimaa juuri minun aineistoni kohdalla.

### **1.3. Tutkielman rakenne**

Käyn vielä lyhyesti läpi pro gradu -tutkielmani rakenteen. Sisällysluettelon jälkeen tutkielman aloittaa johdanto, jossa esittelen tutkielman aiheen, tutkimuskysymyksen, aineiston ja menetelmän sekä tutkielman rakenteen. Johdannon jälkeen seuraa tutkielman empiiristä osiota taustoittava ja kontekstoiva teoreettinen osio. Lähestyn aihetta aluksi kirjoittamalla lähdekirjallisuuteen nojaten arktisen alueen historiasta, siihen liittyvästä problematiikasta ja alueen nykyisestä roolista politiikassa. Sen jälkeen samassa luvussa käsittelem arktisella alueella olevia luonnonvaroja ja niiden hyödyntämiseen ja omistusoikeuteen liittyviä kysymyksiä. Luvun viimeinen alaluku käsittelee ympäristökonflikteihin liittyvää teoriaa, ja pyrin liittämään siihen käsittelemiäni arktiseen alueeseen liittyviä kysymyksiä. Toisessa teorialuvussa käsittelem spesifimmin Kanadan roolia kansainvälisessä

arktisessa politiikassa sekä pohjoisen ja arktisen merkitystä Kanadan kansallisessa politiikassa ja historiassa. Tämän jälkeen siirryn esittelemään alkuperäiskansojen, erityisesti inuiittien, merkitystä ja roolia Kanadassa ja arktisella alueella.

Teoreettisen osion jälkeen tutkielmassa seuraa empiirinen osio. Ennen varsinaista analyysia esittelen aineistoni ja menetelmäni. Aluksi luvussa 4 teen vielä selkoa Clyde Riveristä, seismisistä kokeista ja niihin liittyvän oikeusprosessin vaiheista. Esittelen myös tarkemmin aineistonani olevat uutisartikkelit. Tämän jälkeen kuvailen menetelmäni, joka on kriittinen diskurssianalyysi ja diskursiivisen legitimoinnin analyysi van Leeuwenin teoretisoinnin mukaisesti. Käyn läpi ensin yleisesti kriittistä diskurssianalyysia sekä legitimointia, ja lopuksi esittelen yksityiskohtaisesti van Leeuwenin legitimointistrategiat, joita sovellan analyysissani menetelmänä. Luku 5 on aineiston analyysi, jossa esittelen aineistosta tekemiäni havaintoja van Leeuwenin kunkin legitimointistrategian valossa. Tutkielman päättävässä johtopäätösluvussa kokoan vielä havaintojani yhteen, pohdin analyysin tuloksia sekä esitän mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita. Tutkielman lopussa on luetteloitu käytetty primääriaineisto sekä lähdekirjallisuus ja verkkolähteet.

## **2. ARKTINEN ALUE JA YMPÄRISTÖKONFLIKTIT**

Tässä tutkielmani aihetta taustoittavassa luvussa käsittelen arktisen alueen merkitystä toisaalta kansainvälisessä ja toisaalta Kanadan kansallisessa politiikassa. Aluksi käsittelen arktisen alueen muuttunutta roolia maailmanpolitiikassa sekä alueella tehtävää kansainvälistä yhteistyötä. Tämän jälkeen pohdin vielä arktisen alueen merkitystä luonnonvarakysymysten ja ympäristökonfliktien näkökulmasta.

### **2.1. Arktisen alueen merkitys ennen ja nyt**

Arktisen alueen määrittelemisen ei ole niin yksinkertaista kuin äkkiseltään voisi kuvitella. Arktisen alueen määritelmä riippuu aina voimakkaasti siitä kontekstista ja näkökulmasta, josta sitä käsitellään. Se on aina määriteltävä asiayhteyden mukaan riippuen siitä, puhutaanko luonnontieteellisestä tai maantieteellisestä näkökulmasta vai esimerkiksi politiikan tutkimuksen näkökulmasta. Arktista aluetta ovat niin pohjoiset merialueet jäisine saarineen, rannikon kaupungit ja modernit asutuskeskukset sekä lukuisat alkuperäiskansat omaleimaisine kieline ja kulttuureineen. (Heikkilä & Laukkanen 2013, 10.)

Karkeasti sanoen arktinen alue kattaa yli 30 miljoonaa neliökilometriä merta ja maata pohjoisnavan ympärillä. Maantieteellisesti arktinen alue määritellään usein pohjoisen napapiirin pohjoispuolella sijaitseväksi alueeksi. Pohjoinen napapiiri puolestaan sijaitsee noin 66 asteessa pohjoista leveyttä. Tämä määritelmä on kuitenkin puhtaasti maantieteellinen. Pohjoisen napapiirin eteläpuolelle jäävät esimerkiksi Islanti, Färsaaret sekä Kanadan Newfoundland ja Labrador, joilla kaikilla on ollut merkittävä rooli arktisessa historiassa ja arktisen alueen toimijoina. (McCannon 2013, 9–10.) Arktinen alue voidaan kuitenkin yhtä hyvin määritellä myös lämpötilan, metsärajan, ikiroudan, merijään tai poliittisten sopimusten mukaisesti (Savisaari 2016, 3).

Yhteiskuntatieteissä arktista aluetta on tarkoituksenmukaista tarkastella muunakin kuin maantieteellisenä kokonaisuutena. Esimerkiksi Arktisen neuvoston perustamisasiakirjassa Ottawan sopimuksessa arktisiksi valtioiksi on määritelty Islanti, Kanada, Norja, Ruotsi, Suomi, Tanska, Venäjä ja Yhdysvallat. Arktiset valtiot ovat arktisen alueen keskeisimpiä toimijoita. Lisäksi on ollut tapana puhua erikseen viidestä arktisesta rantavaltiosta, joilla on merirajaa alueella, eli Yhdysvalloista, Kanadasta, Norjasta, Venäjältä ja Tanskasta (Grönlannin kautta). (Savisaari 2016, 3.) Heinisen ja Southcottin mukaan arktisella alueella ei ole selkeää rajaa, mutta se voidaan määritellä

löyhästi Alaskan, Grönlannin, Färsaarten sekä Venäjän, Suomen, Ruotsin, Norjan ja Kanadan pohjoisten alueiden muodostamaksi kokonaisuudeksi (2010, 1). Tutkielmassani puhun arkisesta alueesta lähinnä tässä Heinisen ja Southcottin tarkoittamassa mielessä, poliittisen yhteistyön kautta määrittävänä kokonaisuutena.

Alkuperäiskansat ovat asuttaneet arktisia alueita tuhansien vuosien ajan. Ensimmäisenä eurooppalaisista arktiselle alueelle saapuivat viikingit, jotka purjehtivat Grönlantiin vuoden 1000 tienoilla. 1500-luvulta lähtien eurooppalaiset valloittajat alkoivat laajemmin kartoittaa arktisia alueita, ja alueet jaettiin valtioiden kesken ilman että alueen alkuperäisiin asukkaisiin kiinnitettiin paljonkaan huomiota. Vuoteen 1900 mennessä kansainvälisessä politiikassa käytännöksi oli tullut, että mikä tahansa valtio saattoi halutessaan ottaa löytämänsä alueen hallintaansa yksinkertaisesti valloittamalla sen ja ilmoittamalla asiasta muille valtioille. Tanskalainen retkikunta esimerkiksi saapui Grönlantiin vuonna 1605, otti uuden maan haltuunsa kuninkaan nimissä, ja Tanskan kruunu vakiinnutti vähitellen valtansa siellä. Arktinen pohjoinen kolonisoitiin siis pitkälti samaan tapaan kuin Afrikan manner. (Vaughan 1994, 263–264; Arctic Studies Center.)

Arktisen alueen rooli maailmanpolitiikassa on viime vuosikymmeninä ollut muutoksessa. Kylmän sodan aikana arktiselle alueelle oli leimallista, että sillä katsottiin olevan suuri sotilaallinen merkitys, mutta muuten se oli alueena hyvin marginaalinen. Ennen 1990-lukua se oli oikeastaan olemassa vain jonkinlaisena luonnontieteellisenä käsitteenä eikä sinne voitu kuvitellakaan minkäänlaisia yhteistyöverkostoja. Kamppailevat suurvallat Yhdysvallat ja Neuvostoliitto toki pitivät omissa strategioissaan arktisia maa- ja merialueita tärkeinä juuri sotilaallisesta näkökulmasta. (Palosaari 2011, 84–85; Heikkilä & Laukkanen 2013, 62.)

Kansainvälinen yhteistyö arktisella alueella kuitenkin lähti oikeastaan käyntiin jo hieman ennen kylmän sodan loppumista. Alkupisteenä sille on useasti pidetty Mihail Gorbatsovin Murmanskissa lokakuussa 1987 pitämää puhetta, jossa hän maalaili näkymiä kansainvälisestä yhteistyöstä arktisella alueella silloisen sotilaallisen kilpailun sijaan. Suomi tarttuikin tähän aloitteeseen ja ryhtyi valmistelemaan ympäristöyhteistyötä 1990-luvun alussa niin sanotun Rovaniemi-prosessin ja arktisen ympäristöstrategian muodossa (Arctic Environmental Protection Strategy, AEPS). Vuonna 1996 perustetun Arktisen neuvoston tehtäväksi tuli valvoa ja koordinoida AEPS:n ympäristöohjelmia. Neuvostoa ei luotu kansainvälisellä sopimuksella eikä hallitusten väliseksi järjestöksi, vaan perustajat halusivat siitä *soft law* -periaatteella operoivan yhteistyöelimen. (Palosaari 2011, 84–85; Heikkilä & Laukkanen 2013, 62; Bartenstein 2015, 56.)

Kaiken kaikkiaan 1990-luku toi tullessaan arktisen alueen sotilaallisen merkityksen vähenemisen, mikä johti turvallistamisen purkamiseen ja aseistariisuntaan. Turvallisuuden näkökulmasta sotilaallisen merkityksen tilalle nousivat ympäristöturvallisuuteen liittyvät kysymykset. Näkökulma arktisen alueen turvallisuuden suhteen siirtyi perinteisestä laaja-alaisempaan, jossa otettiin huomioon esimerkiksi ilmastonmuutoksen tuomat riskit. Samaan aikaan teknologian kehitys mahdollisti alueella raakaöljyn tuotannon, joka valtioiden rajat ylittävänä toimintana myös pakotti valtiot keskenään suurempaan yhteistyöhön. Taloudellinen yhteistyö lisääntyi ja loi puitteet myös laajemmalle ympäristöyhteistyölle. Kylmälle sodalle tyypillinen vastakkainasettelu vaihtui uusiin kansainvälisen yhteistyön muotoihin, jotka ylittivät perinteiset valtioiden rajat. Muutoksesta kielivät muun muassa ympäristöasioihin liittyvä herääminen, vallan hajauttaminen sekä uusien toimijoiden ja yhteistyömuotojen esiinmarssi. (Heininen 2011, 38; Palosaari 2011, 84–85.)

Arktisen alueen geopoliittinen asema on muuttunut ja muuttumassa. Alueelta löytyvät runsaat luonnonvarat, uudet potentiaaliset merireitit ja ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat lisänneet poliittista kiinnostusta arktista aluetta kohtaan. Muutoksen tilanteeseen on tuonut erityisesti se, että ilmastonmuutos on edennyt tieteelliseltä agendalta myös poliittiselle agendalle. Toinen merkittävä muutos on se, että arktisesta alueesta on tullut globaali. (Palosaari 2011, 88.) Heinisen ja Southcottin mukaan voidaankin todeta, että arktisen alueen nousun myötä on kuin maailmaan olisi ilmestynyt uusi alue. Vaikka arktisen alueen maantieteelliset osat ovatkin aina olleet olemassa, on sen identiteetti alueena uudempaa perua. Ennen 1970-lukua arktista aluetta pidettiin lähinnä vain raja-alueena, mutta 1970-luvun jälkeen on korostunut näkemys siitä, että myös arktisella alueella asuu ihmisiä, joiden koti tuo alue on. (2010, 1.)

Arktisesta alueesta tekee kiinnostavan ja kiistanalaisenkin maailmankolkan ainakin sen strategisesti tärkeä sijainti, merkittävät luonnonvarat sekä se, että suuri osa siitä on "ei kenenkään maata", jolla omistajuus ja suvereniteetti eivät aina ole selviä (Howard 2009, 41). Nykytiedon mukaan Pohjoisen jäämeren pohjassa on merkittäviä öljy-, kaasu- ja liuskekivivarantoja, joista suurin osa sijaitsee rannikkovaltioiden maa- ja merialueilla. Se, missä määrin arktisen alueen energiavarantoja voi ja kannattaa hyödyntää, riippuu pitkälti globaalista kysynnästä, energian hintakehityksestä, tarvittavan teknologian saatavuudesta ja hinnasta sekä kuljetuskuluista. (Numminen 2011, 15–16.) Ilmastonmuutoksen vaikutukset tuntuvat arktisella alueella voimakkaammin kuin missään muualla maapallolla. Tämän vuoksi arktisissa rannikkovaltioissa on herännyt huoli suvereniteetista arktisilla alueilla, mikä on saanut ne ajamaan tiukemmin taloudellisia intressejään. (Heininen 2011, 37.)

Maapallon pohjoisimpien alueiden geopoliittista tilaa voidaan kuitenkin pitää vakaana ja rauhanomaisena. Alueella tapahtuvaa institutionaalista yhteistyötä valtioiden, alkuperäiskansojen ja muiden toimijoiden välillä on tiivistetty. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että arktisessa politiikassa on siirrytty klassisesta geopolitiikasta ihmisläheisempään geopolitiikkaan. Ei-valtiollisten toimijoiden kuten kansalaisjärjestöjen ja yhteistyöelimien rooli on vahvistunut. Ei-valtiollisten toimijoiden nousu on pakottanut valtiot siirtymään hienovaraisempaan geopolitiikkaan, mikä on erityisesti näkynyt ympäristönsuojelun korostumisena, tiiviimpänä kansainvälisenä yhteistyönä, alueen rakentamisena ja arktisten alkuperäiskansojen huomioimisena. Jo vuosikymmeniä aiemmin alkuperäiskansat alkoivat esittää vaatimuksia koskien oikeuksiaan maahan ja veteen. Tämä näkyi erilaisina tempauksina, kuten Alattionjoen patohankkeen vastustamisena Norjassa. Valtaa on myös hajautettu, jotta alkuperäiskansat saisivat enemmän päätösvaltaa omiin asioihinsa. Tästä voidaan mainita esimerkkeinä Grönlannin *home rule* -itsehallinnon perustaminen jo kylmän sodan aikana sekä Kanadan hallituksen ja alkuperäiskansojen välinen sopimus, jolla sovittiin alkuperäiskansojen oikeuksista maa- ja vesialueisiin sekä Nunavutin territorion perustamisesta. Tällaista vallan hajauttamista on alettu soveltaa pohjoisilla alueilla jo toisen maailmansodan jälkeen, ja se on osoittautunut menestyksekkääksi. Toisaalta vallan hajauttaminen on osaltaan heikentänyt valtiosuvereniteettia arktisella alueella. (Heininen 2011, 37–39.)

Arktisella alueella toimii nykyään varmasti hyvinkin useita satoja yhteistyörakennelmia, osa tiiviimpiä ja osa löyhempiä. Tällä hetkellä keskeisin arktisen alueen yhteistyön muoto on Arktinen neuvosto, joka tekee ympäristöyhteistyötä sekä käsittelee kestävän kehityksen kysymyksiä maailman pohjoisilla alueilla. Se perustettiin niin sanotulla Ottawan julistuksella vuonna 1996. Perustaminen tapahtui koruttomassa tilaisuudessa Kanadan parlamentin sivuhuoneessa, ja se jäi hyvin vähäiselle huomiolle: tuohon aikaan arktinen alue vielä kovinkaan monia kiinnostanut, mutta parissa kymmenessä vuodessa tilanne on muuttunut aivan toiseksi. (Numminen 2011, 20; Heikkilä & Laukkanen 2013, 62–63.) Arktisen neuvoston jäsenvaltiot ovat Kanada, Tanska, Suomi, Islanti, Norja, Venäjä, Ruotsi ja Yhdysvallat. Neuvosto ei ole ainoastaan valtioiden yhteistyöelin. Jotta myös arktiset alkuperäiskansat saisivat äänensä kuuluviin, jäsenvaltioiden lisäksi neuvostossa toimivat pysyvät osallistujat, jotka edustavat kuutta arktisten alkuperäiskansojen järjestöä. Neuvoston pysyvinä jäseninä ovat alkuperäiskansojen järjestöistä Aleut International Association, Arctic Athabaskan Council, Gwich'in Council International, Inuit Circumpolar Council, Russian Association of Indigenous People of North sekä Saamelaisneuvosto. Neuvoston kautta alkuperäiskansojen edustajat pystyvät tuomaan esiin omia näkökulmiaan esimerkiksi ympäristönsuojeluun liittyvissä asioissa. Lisäksi Arktiseen neuvostoon kuuluu pysyviä ja tilapäisiä tarkkailijoita. Tarkkailijat voivat olla

kansainvälisiä organisaatiota, ei-arktisia valtioita tai hallituksista riippumattomia kansainvälisiä järjestöjä, joiden katsotaan voivan jotenkin helpottaa neuvoston työtä. (Numminen 2011, 20; Arctic Council 2015.)

Kuten aiemmin mainitsin, Arktinen neuvosto toimii ns. *soft law* -pohjalta luoden puitteita kansainväliselle yhteistyölle. Neuvosto ei kuitenkaan tee kansainvälisoikeudellisesti sitovia päätöksiä. Sen toiminnan perustana on kuusi asiantuntijaryhmää sekä niiden tieteelliset ja tekniset tukiryhmät, jotka tuottavat tietoa ympäristöasioista. Neuvosto on onnistunut tuottamaan analyyseja ja suosituksia liittyen ympäristönsuojeluun, luonnonvarojen hallintaan ja meriliikenteeseen. Sinällään sen tekemä tieteellinen yhteistyö ja sen julkaisemat tutkimukset ovat arvokkaita. Neuvoston mandaatti on kuitenkin usein nähty riittämättömänä, ja poliittiset saavutukset ovat jääneet vaatimattomimmiksi. Sen asialista on rajallinen, ja päätökset tehdään konsensusperiaatteella. Sen takia esimerkiksi keskustelua turvallisuuspolitiikasta tai luonnonvarojen hyödyntämisestä on neuvostossa nykyisellään vaikea käydä. (Numminen 2011, 20–21; Bartenstein 2015, 56.)

Kiinnostusta arktiseen alueeseen ja huolta sen tulevaisuudesta on herättänyt erityisesti käynnissä oleva globaali ilmastonmuutos. Useimmat tutkijat ovat sitä mieltä, että ihmisen toiminnan seurauksena, muun muassa fossiilisten polttoaineiden käytön aiheuttamien hiilidioksidipäästöjen vuoksi, maapallon ilmasto on lämpenemässä. Tästä aiheutuu jäätikön nopea sulaminen eri puolilla maailmaa, kuten Himalajan vuoristossa sekä luonnollisesti myös arktisella alueella. (Peimani 2012, 1–2.) Merijään väistyminen avaakin Pohjoisella jäämerellä uusia meriväyliä, joskin hitaasti. Mahdolliseksi kulkuväyläksi on esitetty Luoteisväylää Kanadan pohjoispuolella, Pohjoista merireittiä Venäjän pohjoispuolella puolella sekä Trans-arktista meriväylää, joka voisi joskus tulevaisuudessa kulkea suoraan Pohjoisnavan läpi. Nämä uudet avautuvat meriväylät lyhentävät välimatkoja Aasian ja Euroopan välillä ja tekisivät näin ollen arktisten energiavarojen hyödyntämisestä helpompaa ja taloudellisesti kannattavaa. Myös alati kehittyvä merenkuluteknologia helpottaa navigoimista pohjoisen vaikeasti purjehdittavilla vesillä. Kulkemisen helpottuminen lisäisi varmasti myös arktisille alueille suuntautuvaa turismia. Yleinen kehityssuunta näyttääkin ehdottomasti olevan, että laivaliikenne arktisella alueella lisääntyy. (Numminen 2011, 16–17.) Arktisten valtioiden lisäksi myös ei-arktiset valtiot, kuten Kiina, sekä ei-valtiolliset toimijat ovat kasvavassa määrin kiinnostuneita liikennöinnistä, laivanrakennuksesta, kaivostoiminnasta ja öljynporauksesta tai näiden toimintojen valvomisesta arktisella alueella (Bartenstein 2015, 63).

## 2.2. Arktisen alueen luonnonvarat ja ympäristökonfliktit

Arktinen alue on talouskasvun, ympäristömuutoksen ja kasvavan luonnonvarojen kysynnän vauhdittaman nopean muutoksen kourissa (Cole ym. 2014, 1). Todellisin rauhaa ja vakautta arktisella alueella uhkaava vaara on monien mukaan napajäätikön sulaminen. Kansainvälisestä mediasta välittyy helposti kuva, että arktisella alueella olisi käynnissä jonkinlainen resurssikilpa sulavan jään alta paljastuvista öljy-, kaasu- ja mineraalivaroista. Joidenkin tutkijoiden mukaan tulevaisuuden konfliktit tulevat olemaan erityisesti ”resurssisotia”, jotka käydään luonnonvarojen ja muiden resurssien hallinnasta. Tämän myötä arktisen alueen voisikin nähdä potentiaalisena konfliktinäyttämönä, jossa valtiot lähtisivät taistelemaan keskenään arvokkaista luonnonvaroista. Kauhuskenarioissa arktisella alueella nähtäisiin resurssisota, jossa valtiot käyttäisivät sotilaallista voimaa päästäkseen käsiksi alueen luonnonvaroihin. Esimerkiksi Venäjän hallinto on usein lausunnoissaan nähnyt arktisen alueen ja sen luonnonvarat ominaan. Se on jopa kommentoinut ”kamppailun arktisesta alueesta toimivan kipinä glosiaalisen vallan uudelleenjakoon”. Konkreettisina esimerkkeinä voidaan mainita Venäjän lipun pystyttäminen Pohjoisnavan alaiseen merenpohjaan, Nato-maiden sotaharjoitukset Jäämerellä sekä Kanadan satsaukset uuden kaluston kuten jäänmurtajien hankintaan. (Howard 2009, 14–15, 45; McCannon 2013, 281–282; Palosaari 2011, 81.)

Nopeasti muuttuva arktinen ympäristö tarjoaa mahdollisuuksia ja haasteita luonnonvarojen ja merireittien tullessa paremmin käytettäviksi (Cole ym. 2014, 7). Ilmaston lämpenemisen vaikutuksia on alettu havaita etenkin alkuperäiskansojen asuttamilla alueilla suunnilleen 1990-luvulta asti. Esimerkiksi Alaskan pohjoisosissa asuvat inuiitit alkoivat huomata 1990-luvun alussa, että napajää ei enää ulottunut niin pitkälle kuin ennen. (Howard 2009, 25.) Se ei ole ihme, sillä lämpötilat nousevat arktisella alueella noin kaksi kertaa nopeammin kuin muualla maailmassa. Napajäätikkö vetäytyy, ja maaperän ikirouta sulaa. Jäätikön vetäytyminen tekee arktiset vedet luonnollisesti helpommin purjehdittaviksi, ja samalla luonnonvarat tulevat helpommiksi hyödyntää. Luonnonvaroista kenties eniten globaalia kiinnostusta herättävät öljy ja maakaasu. Niitä on aina 1980-luvulta lähtien uumoiltu olevan alueella, mutta oikeastaan vasta viime vuosina niistä on ollut mahdollista saada tarkempaa tietoa. McCannonin mukaan valtiot ja yritykset näkevätkin arktisessa Jäämeressä mahdollisuuden jonkinlaiseksi ”pohjoisen Välimereksi”. (2013, 280–281.)

U.S. Geological Survey julkaisi vuonna 2008 tutkimuksen nimeltä ’Circum-Arctic Resource Appraisal’, jota se oli tehnyt neljän vuoden ajan. Raportin mukaan arktisilla alueilla on hyödyntämättä 90 miljardia tynnyriä öljyä ja 1,67 triljoonaa neliöjalkaa maakaasua. Nämä määrät vastaisivat 13:a



prosenttia maailman vielä käyttämättömistä öljyvaroista ja 30:a prosenttia maakaasuvaroista. Suurin osa näistä varannoista sijaitsee merellä. Osa on lähellä sellaisia paikkoja, joissa jo valmiiksi pumpataan öljyä tai maakaasua, kuten Beaufortinmerellä tai Länsi-Siperian pohjoisrannikolla. Osa varannoista on kuitenkin täysin uusia ja vielä koskemattomia, kuten Grönlannin rannikolta löytnyt öljy tai Venäjän uudet öljyhankkeet Barentsinmerellä. (McCannon 2013, 281.) Vaikka tällä hetkellä öljynporaaminen ja rahtiliikenne arktisella alueella on absoluuttisina lukuina vielä melko vähäistä, niiden odotetaan kuitenkin lisääntyvän dramaattisesti lähivuosina. Tämän myötä myös riski esimerkiksi öljyonnettomuuksiin kasvaa tuntuvasti. (Cole ym. 2014, 9.) Öljyn ja kaasun lisäksi arktisella alueella on muitakin mineraalivaroja, kuten timantteja, kultaa, hopeaa, tinaa, rautamalmia, uraania ja nikkeliä (Ruel 2011, 826).

Toisaalta on kyseenalaista, tuleeko arktisena alueen luonnonvarojen potentiaali koskaan täysin realisoitumaan. Niiden hyödyntäminen on edelleen erittäin kallista, voittomarginaalit pieniä, ja pienikin markkinoiden heilahtelu tekee voitot helposti tyhjiksi. Suuri osa kaasusta ja öljystä on sijoittunut hankaliin paikkoihin: liian syväälle merenpohjaan tai liian kauas rannikolta, tai molempia. (McCannon 2013, 283–284.) Öljyn ja kaasun tehokkaaseen hyödyntämiseen vaadittaisiin sellaista teknologiaa, jota ei vielä ole keksitty. Lisäksi arviot luonnonvarojen määrästä ovat epävarmoja ja vaihtelevat tutkimuksesta toiseen. (Ruel 2011, 828.)

Uusien mahdollisuuksien myötä syntyy konflikteja esimerkiksi kysymyksistä liittyen luonnonvarojen hyödyntämisestä syntyvän ylijäämän jakamiseen ja maa- ja merialueiden käyttöoikeuksien määrittämiseen. Tällaisten konfliktien ratkaiseminen voi olla hankalaa, sillä selkeitä sääntöjä ei ole, eikä osapuolilla välttämättä selkeää ymmärrystä valittavissa olevista vaihtoehdoista. (Cole ym. 2014, 7.) Arktisen alueen luonnonvaroista tekee erityisen kiistanalaisia se, että suuri osa luonnonvaroista sijaitsee alueilla, jotka eivät ole yksiselitteisesti minkään valtion suvereniteetin alla. Useat valtiot voivat katsoa oikeudekseen näiden luonnonvarojen hyödyntämisen. Luonnonvarat, jotka sijaitsevat selkeästi jonkin valtion rajojen sisäpuolella, eivät herätä samanlaisia kiistoja. Arktisella alueella on paikkoja, joiden omistusoikeutta itselleen vaatii useampi kuin yksi valtio. Toisaalta on alueita, joiden omistusoikeutta voi vaatia vain yksi valtio, mutta jotka voivat olla houkuttelevia jollekin toisellekin valtiolle. Esimerkiksi Kanada on pyrkinyt todistamaan, että sen mannerjalusta ulottuu merellä pidemmälle kuin 200 mailin talousalue, mutta jos se epäonnistuu tässä, Yhdysvalloille tai Venäjälle voisi olla houkuttelevaa ottaa näitä alueita haltuunsa. Toisin sanoen arktisella alueella on sellaisia luonnonvaroja, joiden hallintaoikeus ei täysin yksiselitteisesti kuulu vain yhdelle valtiolle tai muunlaiselle toimijalle. (Howard 2009, 17–18.)

Toisaalta konfliktipotentiaalia arktisten alueiden yhteydessä on korostettu ehkä liikaakin. Mediassa on innostuttu väläyttelemään sellaisia käsitteitä kuin ”uusi kultaryntyys” tai ”uusi kylmä sota”. Myös Euroopan unioni on ilmaissut huolensa arktisen alueen luonnonvarojen mahdollisesti aiheuttamasta uhasta kansainväliselle vakaudelle. Toiset taas ovat yrittäneet hälventää näitä pelkoja. Monilla ihmisillä ja toimijoilla tuntuu elävän sitkeä käsitys, että halu saada luonnonvaroja käyttöönsä tarkoittaisi automaattisesti jännitteitä ja konflikteja. Niin asia ehkä onkin ollut ja on yhä monissa paikoissa, erityisesti Afrikan mantereella sekä siirtomaa-ajalla että nykyään. Ruel kuitenkin muistuttaa, että arktisen alueen todellisuus on hyvin erilainen. Ristiriidassa olevat vaatimukset eivät välttämättä aiheuta konkreettisia konflikteja, ja arktisella alueella niin on käynyt hyvin harvoin. Vain 10 prosenttia UNCLOSille (United Nations Convention on the Law of the Sea) esitetyistä aluevaatimuksista menevät päällekkäin jonkun toisen esittämän vaatimuksen kanssa. (Ruel 2011, 829.)

Arktista aluetta voidaan kuitenkin hyvin tarkastella myös ympäristökonfliktiteorioiden näkökulmasta. Arktista aluetta voi edellä kerrotun valossa pitää mahdollisena luonnonvara- tai ympäristökonfliktin näyttämönä. Tässä kohtaa onkin syytä tarkastella ympäristökonfliktin käsitettä tarkemmin. Ympäristökysymykset on alettu viime vuosikymmeninä nähdä olennaisena osana turvallisuutta sen laajassa merkityksessä. Toisaalta ympäristöongelmat ovat yhä enenemässä määrin konfliktien aiheuttajia. Monet tutkijat ovat tulleet siihen tulokseen, että mahdollisuus käyttää ja hallita luonnonvaroja on tärkeä konfliktien ja jännitteiden syy. Luonnonvarat, kuten mineraalit, öljy, kalakannat tai maa-alueet ovat olleet tärkeä tekijä monissa tunnetuissa sodissa ja konflikteissa, kuten ensimmäisessä ja toisessa maailmansodassa ja lukuisissa sisällissodissa ja itsenäistymissodissa. Luonnonvarat ja niiden jakaminen on aiheuttanut väkivaltaisia konflikteja valtioiden ja sosiaalisten ryhmien välille aina siitä asti, kun ihmisellä on ollut mahdollisuus niiden hyödyntämiseen. (Libiszewski 1992, 1–2; Hauge & Ellingsen 2001, 37.)

Toisen maailmansodan jälkeen useimmat sisäiset aseelliset konfliktit ovat sattuneet esimerkiksi Afrikan sarvessa ja Keski-Amerikassa sijaitseissa kehittyvissä maissa, jotka ovat kärsineet vakavasta ympäristön huonontumisesta. 1970- ja 1980-luvuilta lähtien alettiin tutkia resurssien niukkuuden ja jakamisen sekä ympäristön muutoksen osuutta konfliktien syntyyn. Tutkimus on tyypillisimmin keskittynyt valtioiden sisäisiin ympäristökonflikteihin, jotka johtuvat uusiutuvan resurssin, kuten maan, metsän, makean veden tai kalakannan huonontumisesta. Toisaalta jotkut resurssit, kuten kalakannat tai joet, voivat sijoittua useamman kuin yhden valtion alueelle, jolloin

potentiaalia myös valtioiden välisille konflikteille voi olla olemassa. (Hauge & Ellingsen 2001, 36.)  
Tämähän on ollut skenaariona myös arktisen alueen resurssien kohdalla.

Libiszewski määrittelee ympäristökonfliktin sellaiseksi konfliktiksi, jonka aiheuttaa jonkin luonnonvaran tai resurssin niukkuus, joka puolestaan on resurssin liikkakäytön aiheuttamaa. Niukkuus voi olla seurausta uusiutuvan luonnonvaran liikkakäytöstä tai sitten ekosysteemin hiilinielujen ylikuormittumisesta, mikä tarkoittaa käytännössä saastumista. Kumpikin voi johtaa elinympäristön tuhoutumiseen tai pilaantumiseen. Fyysisten, geopoliittisten tai sosioekonomisten resurssien aiheuttamia konflikteja ei näin voi hänen mukaansa pitää ympäristökonflikteina. Kiinnostavaa on, että Libiszewskin mukaan myöskään ei-uusiutuvien luonnonvarojen synnyttämät konfliktit eivät ole ympäristökonflikteja. Tämä sulkee ympäristökonfliktien piiristä pois esimerkiksi öljyn aiheuttamat sodat ja konfliktit. (1992, 6.) Kilpailua arktisen alueen öljystä ei siis voida pitää tällaisena ympäristökonfliktina. Clyde Riverinkin tapauksessa yhtiöitä kiinnostaa nimenomaan Baffininlahden pohjassa oleva öljy. Asiaan liittyvässä uutisoinnissa kyläläiset ovat kuitenkin enemmän huolissaan siitä, miten öljynporausmahdollisuuksia kartoittavat seismiset kokeet vaikuttavat merenlahden kaloihin ja eläimiin, jotka ovat inuiiteille tärkeää ravintoa ja olennaisia perinteisen elinkeinon harjoittamisen kannalta. Kala- ja eläinkannat ovat uusiutuvia luonnonvaroja, joten Clyde Riverin, energiaviraston ja yhtiöiden välisessä kiistassa voitaneen puhua ympäristökonfliktista Libiszewskin tarkoittamassa mielessä.

Hauge ja Ellingsen (2001, 38) mainitsevat Toronto Groupin ja Thomas Homer-Dixonin sekä sveitsiläisen Swiss Environment and Conflicts Projectin tekemät tapaustutkimukset esimerkkinä uraauurtavista tutkimuksista ympäristökonfliktiteorian alalla. Molemmat ryhmät ovat tutkineet uusiutuvien luonnonvarojen huonontumisen ja sisäisten aseellisten konfliktien välistä suhdetta. Molemmat ovat myös tulleet siihen tulokseen, että viljelysmaan, metsän, veden ja kalakantojen huonontuminen ja ehtyminen ovat merkittävimmät sisäisiä aseellisia konflikteja aiheuttavat ympäristön huonontumisen tyypit. Vaikka tutkimassani tapauksessa ei ole kyse aseellisesta konfliktista, on siinä eräs huolta aiheuttava tekijä juuri kalojen ja muiden merenelävien määrä. Homer-Dixonin tutkimuksissa keskeinen käsite on ympäristön niukkuus (*environmental scarcity*). Hän erottaa toisistaan tarjonnasta johtuvan niukkuuden (*supply-induced scarcity*), kysynnästä johtuvan niukkuuden (*demand-induced scarcity*) sekä rakenteellisen niukkuuden (*structural scarcity*). Niukkuus johtuu tarjonnasta, jos resurssi vähenee ja huonontuu nopeammin kuin se uusiutuu. Kysynnästä johtuvassa niukkuudessa on kyse siitä, että populaatio tai resurssin kulutus henkeä kohti kasvaa, jolloin resurssi ei enää riitä yhtä hyvin kuin ennen. Rakenteellisessa

niukkuudessa puolestaan resurssit jakautuvat epätasaisesti ja keskittyvät harvalukuiselle joukolle osan väestöstä kärsiessä resurssin niukkuudesta. (Homer-Dixon 1994, teoksessa Hauge & Ellingen 2001, 38.)

### **2.3. Ympäristökonfliktien osapuolet ja toimijat**

Valkosen ja Saariston mukaan ympäristökonfliktit ovat eräänlaisia kulttuurisia tihentymiä, joiden myötä tulevat näkyviin ympäristön saamat erilaiset yhteiskunnalliset ja kulttuuriset merkitykset. Ympäristökonfliktin yhteydessä ympäristöön liittyvät huolenaiheet ja odotukset tulevat näkyviksi ja yhteiskunnalliseen tietoisuuteen. Usein konflikti liittyy siihen, että ympäristöä halutaan muuttaa, mikä herättää kritiikkiä. Ympäristökonfliktissa olennaista on, että luontoympäristöön liittyvät tavoitteet ja toiveet ovat toisistaan poikkeavia. Suomessa usein käytetty klassinen esimerkki ympäristökonfliktista on Kojjärven tapahtumat vuodelta 1979, jolloin joukko luonnonsuojeluaktivisteja ryhtyi suoraan toimintaan suojellakseen arvokasta lintujärveä. Tällöinkin oli kyse luontoympäristön käyttöä koskevista erilaisista tavoitteista ja odotuksista: luontoaktivistit halusivat, että järvi säilytetään, kun taas osa maanomistajista halusi kuivattaa sen. (Valkonen & Saaristo 2016, 101.)

Ympäristökonflikti voi koskea sekä luonnontilaista ympäristöä että kaupunkitilaa, ja myös konfliktin laajuus vaihtelee. Kiistat voivat koskea hyvin rajattua ja pientä aluetta, kuten metsikköä, tai sitten ne voivat olla luonteeltaan globaaleja ja liittyä maailmanlaajuisiin ympäristöpoliittisiin ratkaisuihin. Esimerkiksi arktisen alueen ympäristökonfliktissa laajasti ottaen on kyse juuri tällaisesta globaalista kiistasta. Toisaalta alue pitää sisällään useita pienempien ja paikallisempien ympäristökonfliktien näyttämöitä, kuten tutkimassani tapauksessa. Ympäristökonflikteissa kyse voi olla hyvin pysyvistä ja perustavanlaatuisista yhteiskunnallisista ristiriidoista ja eri toimijoiden toisistaan poikkeavista intresseistä. Tällainen ristiriita on kyseessä esimerkiksi silloin, kun kiistellään siitä, kuinka paljon ympäristöä tulisi hyödyntää ja kuinka paljon suojella. Toiseksi joissakin ympäristökonflikteissa eri ryhmät, kuten luonnonsuojelijat ja maanomistajat, voivat joutua hyvinkin pitkäaikaisiin kiistoihin keskenään. Kolmanneksi ympäristökonfliktina voidaan myös tarkastella aivan yksittäisiä ympäristöön liittyviä kiistoja. (Valkonen & Saaristo 2016, 103.)

Ympäristökonflikteihin liittyvät yleensä osapuolina paikalliset asukkaat, teollisuuden edustajat sekä keskushallinto tai viranomaiset. Tyypillistä niille on tieteellisestä ja teknisestä tiedosta käytävä väittely. Paikalliset asukkaat usein pelkäävät pysyviä haittoja elinympäristölleen samoin kuin

työpaikkojen ja elinkeinojen menettämistä. Ympäristökonfliktit ovat usein monikerroksisia, ja ne kestävät pitkään, sillä osapuolet hakevat tyypillisesti asiaan muutosta oikeusistuimista. Edellä mainitut piirteet tulevat hyvin esiin Clyde Riverin ja inuiittienkin tapauksessa. Tällaiset ympäristökonfliktit kuormittavatkin suuresti paikallisyhteisöjä, teollisuutta ja viranomaisia niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin. Usein ympäristökonflikteissa ovat vaakalaudalla sellaiset asiat kuin terveys, köyhien tai etnisten vähemmistöjen oikeudet, kokonaisten ekosysteemien säilyminen ja ihmisyhteisöjen taloudellinen ja kulttuurinen elinvoimaisuus. (Hirsch & Dukes 2014, 19–20.)

Ympäristökonfliktien osapuolet voidaan luokitella kolmeen kategoriaan. Ensimmäisenä ovat ne, joihin ongelma vaikuttaa suoraan taloudellisesti, fyysisesti, emotionaalisesti ja sosiaalisesti, pystyivätkö he vaikuttamaan ongelmaan tai eivät. Toisena ovat ne, jotka osoittavat kiinnostusta ongelmaan, mutta joita se ei kosketa yhtä suoraan kuin ensimmäisen kategorian toimijoita. Kolmannessa kategoriassa ovat ne, joilla on valta vaikuttaa siihen, miten ongelmasta puhutaan, ja mahdollisuus estää tai ratkaista ongelma. Osapuolet ovat keskenään erilaisia siinä, miten paljon he voivat hävitä tai voittaa konfliktissa, miten paljon he ovat kiinnostuneita konfliktista ja miten paljon he voivat vaikuttaa siihen. (Hirsch & Dukes 2014, 28–29.)

Grayn mukaan ympäristökonflikteissa ja -kiistoissa on olennaista niiden kehystäminen (*framing*). Kehystämisestä on yleensä kyse, kun puhumme asioiden jäsentämisestä tai muodostamisesta. Jos kaksi poikaa painii keskenään, joku voisi puhua ”leikkimisestä” ja joku toinen ”tappelimesta”, ja sanavalinnasta riippuen tapahtuma kehystetään eri tavalla. Kehystämällä tarkoitetaan kehysten luomisen ja esittämisen prosessia. Ympäristökonflikteissa tapahtumia jäsentävät sekä konfliktin osapuolet että ulkopuoliset tarkkailijat. Konflikti kehystetään todennäköisesti eri lailla riippuen siitä, onko kehystyksen tekijä itse osapuolena konfliktissa vai vain sen tarkkailija. Esimerkiksi Pennsylvaniassa sattuneen Three Mile Islandin ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen viranomaiset ja paikalliset asukkaat kehystivät tilanteeseen liittyvät riskit eri tavoilla. Viranomaiset halusivat vapauttaa vaurioituneeseen reaktoriin jääneen radioaktiivisen kryptonkaasun ilmaan välttääkseen uuden onnettomuuden. Paikalliset asukkaat taas pelkäsivät tämän toimenpiteen aiheuttamia mahdollisia terveysriskejä ja vastustivat sitä. (Gray 2003, 11–13.)

Kehystäminen on tärkeää ympäristökonfliktien synnyssä, kehityksessä ja jatkumisessa. Kehyksiä käytetään 1) ongelman määrittämiseen, 2) sen jäsentämiseen, miten pitäisi toimia ja kenen pitäisi toimia, 3) itsensä suojelemiseen, 4) oman näkökantansa oikeuttamiseen ja 5) ihmisten mobilisoimiseen toimimaan tai olemaan toimimatta asian suhteen. Ensinnäkin ihmiset käyttävät

erilaisia kehyksiä määrittäessään, onko olemassa ongelmaa vai ei, ja jos on, niin millainen se on. Eri ihmiset ja toimijat kehystävät eri tavoin ympäristöriskejä ja sitä, aiheutuuko niistä esimerkiksi terveysriskejä jollekin yhteisölle. Esimerkiksi ydinvoiman kannattajat kehystävät siihen liittyvät kysymykset yleensä ydinvoimaan liittyvien taloudellisten ja teknisten hyötyjen kautta. Ydinvoiman vastustajat taas kehystävät sitä ensisijaisesti siihen liittyvien riskien kautta. (Gray 2003, 15–16.)

Ympäristökiistoissa asianosaiset myös perustavat näkemyksensä toisistaan poikkeaviin ympäristöarvojen viitekehyksiin. Joskus on erotettu toisistaan esimerkiksi ”syväekologinen”, ”uusenvironmentalistinen” (*new environmentalism*) sekä yhteiskunnan hallitseva paradigma. Syväekologista paradigmaa edustavat pitävät ihmistä kiinteänä osana luontoa ja uskovat, että kaikella luonnossa on arvo sinänsä. Länsimaisissa yhteiskunnissa puolestaan vallitseva käsitys on yleensä nähdä ihminen luonnosta erillisenä ja uskoa, että epäinhimillisillä elämänmuodoilla on vain välinearvoa. Tässä yhteydessä tulee mieleen, että tutkimukseni kohteena olevat inuiitit eivät vaikuta edustavan ainakaan syväekologista paradigmaa, sillä he eivät yleensä puhu siitä, että valailla ja muilla merieläimillä olisi jokin arvo sinänsä, minkä takia niitä pitäisi suojella seismisiltä kokeilta. Sitä vastoin heidän näkemyksissään korostuu eläinten välinearvo ravintona. (Gray 2003, 15–16.)

Kehykset eivät ainoastaan määritä sitä, mitä osapuolet ajattelevat asioista, vaan myös sitä, millaista ratkaisua he toivovat. Jos jotakin ongelmaa, kuten saastumista, katsotaan teknisen kehyksen kautta, on tyypillistä haluta punnita erilaisia teknisiä ratkaisuja ja niiden hyötyjä ja haittoja ennen kuin ryhdytään toimiin ongelman ratkaisemiseksi. Jos taas ongelmaa katsotaan ensisijaisesti terveysriskinä, voivat tätä näkökantaa edustavat haluta nopeita suojatoimia riskin välttämiseksi, tuli se sitten kuinka kalliiksi tahansa. (Gray 2003, 16.)

Grayn mukaan kehystämisen avulla suojelemme itseämme ja oikeuksiamme. Ympäristökonfliktit, joihin liittyvät kysymykset oikeuksista, siirtyvät usein käsiteltäviksi oikeusistuimissa, joissa sitten määritellään, kenen oikeudet tapauksessa pätevät. Kiistan osapuoli, joka ei hyväksy toisen osapuolen toimintaa ja kehystää asiaa oikeuksiensa kautta, hakee asiaan usein ratkaisua oikeudesta. Tämä pitää hyvin paikkansa Clyde Riverin ja inuiittien tapauksessakin. Oikeuskehyksen avulla yritetään oikaista epäoikeudenmukaisuuden kokemus tai estää epäoikeudenmukaisuuksia tapahtumasta. Kiistojen osapuolet kuitenkin näkevät oikeudet eri tavoilla. Tämä näkyy esimerkiksi tilanomistajien ja Amerikan alkuperäiskansojen välissä kiistoissa vesioikeuksista. Tilanomistajat ovat kehystäneet tapauksia osavaltion laissa määritetyn omistusoikeuden kautta, kun taas alkuperäiskansojen edustajat

ovat perustaneet kantansa valtionlaissa määriteltyihin alkuperäiskansojen hallintaoikeuksiin. (2006, 16–17.)

Alkuperäiskansat ovat nähneet vesikiistat kysymyksinä suvereniteetista, sillä vedensaanti on välttämätöntä heidän selviytymisensä kannalta. Tämän kaltainen kehystys antoi alkuperäiskansoille mahdollisuuden suojella omaa identiteettiään erillisenä kansana. Tämä on hyvin relevanttia myös inuiittien tapauksessa, sillä hekin tukeutuvat voimakkaasti alkuperäiskansoille myönnettyihin oikeuksiin ja oikeuteensa olla olemassa erillisenä kansana, joka harjoittaa valtaväestöstä poikkeavaa elämäntapaa. Grayn mukaan tällainen oikeuskehystys johtaa harvemmin suoranaisiin väkivaltaisiin konflikteihin, toisin kuin ”intressien” kautta kehystäminen, vaan juurikin oikeusistuimiin vetoamiseen. (Gray 2003, 16–17.)

Kehykset auttavat meitä lisäksi oikeuttamaan toimintaamme. Kehysten avulla jäsennetään sitä, miten asioiden meidän mielestämme pitäisi olla. Jos mukaudumme omaksuttuihin kehyksiin sisäänrakennettuihin odotuksiin, voimme oikeuttaa oman toimintamme ”oikeana” tai ”hyvänä”. Silloin helposti syytämme niitä, jotka eivät täytä näitä odotuksia. Inuiittien ja seismisten kokeiden tapauksessakin on kai pohjimmiltaan kyse siitä, että on ensin omaksuttu tietty käsitys siitä, mikä on hyvää ja oikein. Heidän mielestään hyvää ja oikein on se, että inuiittien elämäntapaa ei vaaranneta ja että he saavat jatkossakin häiriöttä metsästä valaita ja hylkeitä. Tältä pohjalta heidän on helppo omasta näkökulmastaan oikeuttaa toimintaansa. (Gray 2003, 17.)

Lisäksi kehyksiä käytetään Grayn mukaan mobilisoimaan muita toimimaan. Kehystämisen merkitystä yhteiskunnallisten liikkeiden synnyssä onkin tutkittu paljon. Ensinnäkin yhteiskunnallisiin liikkeisiin osallistuvat käyttävät kehystämistä muodostaessaan sitä yhteistä asiaa, jonka puolesta toimitaan. Tähän kuuluu yhteisen vision ja myös yhteisen vihollisen luominen. Toisaalta kehystystä voidaan käyttää esimerkiksi puheissa vaikutuskeinona, jolla yhteiskunnalliseen liikkeeseen kuuluvat ihmiset saadaan toimimaan. Näin teki esimerkiksi Martin Luther King kuuluisassa *I have a dream* -puheessaan liittäessään kansalaisyhteiskunnan laajempaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tematiikkaan ja tehden siitä koko yhteiskunnan asian. Grayn mukaan kehystämistä on käytetty myös monien ympäristöliikkeiden, kuten ydinaseistariisuntaliikkeen, USA:n ”ympäristöoikeudenmukaisuusliikkeen” ja Italian alueellisen populismin, mobilisoimiseen. On myös argumentoitu, että kehystäminen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kautta innosti mustaa väestönosaa liittymään ympäristöliikkeeseen 1980- ja 1990-luvuilla. (Gray 2003, 17–19.)

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus liittyykin voimakkaasti ympäristökysymyksiin ja ympäristökonflikteihin. Ympäristökonflikteissa osapuolena on usein jokin rodullista tai etnistä vähemmistöä tai alemmaa sosioekonomista luokkaa edustava ryhmä, ja nämä ryhmät kokevat usein joutuvansa kärsimään ympäristöön liittyvistä riskeistä valtaväestöä enemmän. Tästä problematiikasta on kyse myös edellä mainitussa ympäristöoikeudenmukaisuusliikkeessä (*environmental justice*). Tutkimusten mukaan rotu on kaikkein määrittävin tekijä siinä, miten paljon yksilö joutuu kärsimään ympäristön aiheuttamista negatiivisista vaikutuksista. Myös yhteisön taloudellinen asema vaikuttaa asiaan, mutta ei yhtä voimakkaasti. Tutkimuksissa on osoitettu, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvat altistuvat valtaväestöä enemmän saasteille ja myrkyille, kärsivät enemmän ympäristön aiheuttamista terveysongelmista, joutuvat kamppailemaan useammin maa-oikeuksiin liittyvistä asioista ja joutuvat syrjään päätöksentekoprosesseista jopa oman yhteisönsä sisällä. (Miller & Mills 2016, 420–422.) Tämä on huomionarvoista oman tutkimusaiheeni kannalta, sillä alkuperäiskansat ovat eräs etninen vähemmistö, joka on joutunut kärsimään ympäristöllisestä eriarvoisuudesta, ja se tuo konfliktiin oman jännitteensä. Erityisesti kysymykset oikeudesta omiin maihin ja alueisiin sekä kuulluksi tuleminen päätöksenteossa olivat inuiiteille suuria huolenaiheita tutkimassani tapauksessa.

Nykyään etenkin mediajulkisuudessa ympäristökonfliktit katsotaan yleensä hyvinkin yksiselitteisesti taloudellisen edun sekä luonnonsuojelun välisiksi ristiriidoiksi. Valkonen ja Saaristo toteavat kuitenkin, että ympäristökonfliktien selittäminen pelkästään taloudellisena kiistana on liian yksioikoista ja usein harhaanjohtavaakin. Se voi vaikeuttaa ongelman ja sen erityispiirteiden kokonaisvaltaista ymmärtämistä. Luonto-talous-vastakkainasettelu on ollut yksinkertaisin tapa käsitellä ympäristökonflikteja, ja siksi se on valikoitunut vallitsevaksi selittämisen tavaksi. (2016, 104.)

Voidaan sanoa, että talouden ja luonnon vastakkainasettelusta on muodostunut eräänlainen kielipeli, jota käytetään aina, kun jokin luonnonsuojelutoimi herättää vastustusta. Suomessa kansallisten luonnonsuojeluohjelmien (mm. Natura 2000 ja rantojensuojeluohjelma) maanomistajissa herättämä vastustus selitetään mediassa useimmiten niin, että hankkeita vastustettiin niiden tuomien taloudellisten tappioiden takia. Tosiasiassa maanomistajien vastustus ei ollut kuitenkaan yksinomaan talousperustaista, vaan siihen vaikutti heidän perinteinen, toiminnallinen ja käytännöllinen ympäristösuhteensa sekä huoli siitä, millaisia käytännön vaikutuksia uudella lainsäädännöllä tulee olemaan. (Valkonen & Saaristo 2016, 104.) Huomaan näissä pohdinnoissa yhtymäkohtia omaan tutkimusaiheeseeni. Ennakko-oletukseni on, että Clyde Riverin konflikti saatetaan selittää lehdistössä paljolti talouden ja luonnonsuojelun vastakkainasetteluna. Talouden näkökulma varmasti onkin



hallitseva öljyteollisuuden toiminnassa, mutta millä perustein inuiitit todella vastustavat öljyesiintymien hyödyntämisen aloittamista? He ovat huolissaan muun muassa siitä, että valaiden ja muiden merinisäkkäiden pyynti vaarantuu, ja tämä ei vaikuta perinteisen luonnonsuojelun kategoriaan istuvalta motiivilta.

Tässä tutkielmassa luonnonvarojen hallintaa on tarkoitettu tarkastella erityisesti arktisten alkuperäiskansojen näkökulmasta. Alkuperäiskansoista puhuttaessa on otettava huomioon maa-alueisiin liittyvä erityinen kulttuurinen yhteys sekä maan ja luonnonvarojen hyödyntämisen tuomat taloudelliset voitot. Melko yleisesti on kritisoitu sitä, että valtiot ovat saaneet omistusoikeuden alkuperäiskansojen asuttamiin maihin asutuksen tai hankkimansa suvereniteetin myötä. Toisaalta viime aikoina on ollut havaittavissa sellaista kehitystä, että arktiset valtiot saattaisivat olla siirtymässä kohti laajempaa alkuperäiskansojen maankäyttöoikeuden tunnustamista. Esimerkiksi Yhdysvallat ja Kanada ovat viime aikoina ryhtyneet toimiin, joilla alkuperäiskansoille suotaisiin yksinoikeus tiettyihin sovituille alueilla sijaitseviin maihin. Esimerkiksi Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä alkuperäiskansojen maa-alueet ovat yhä keskustelun aiheena. (Jona 2011, 153.) Seuraavassa luvussa paneudun enemmän arktisiin alkuperäiskansoihin, sekä yleisellä tasolla että Kanadan tilanteen osalta.

### **3. KANADAN ARKTINEN POLITIIKKA JA ARKTISET ALKUPERÄISKANSAT**

Tässä luvussa käsittelen ensin arktisen alueen merkitystä Kanadalle ja Kanadan arktisen politiikan viimeaikaisia kehityslinjoja. Alaluku 3.1. käsittelee näitä Kanadaan liittyviä kysymyksiä. Toisessa alaluvussa 3.2. käyn puolestaan läpi alkuperäiskansojen tilannetta arktisella alueella ja sekä inuiittien ja muiden alkuperäiskansojen asemaa Kanadassa.

#### **3.1. Kanada arktisena valtiona**

##### **3.1.1. Arktisten alueiden hallinta**

Kanada on valtio, jonka pinta-alasta huomattava osa sijaitsee arktisella alueella. Sille kuuluu arktisella alueella saaria ja sekä jääpeitteistä että avointa merta. (Kraska 2014, 261.) Sen arktiset alueet koostuvat nykyään kolmesta erillisestä provinssista, jotka ovat Nunavut, Yukon ja Luoteisterritoriot. Esimerkiksi Nunavut yksin kattaa pinta-alaltaan noin viidenneksen koko Kanadan pinta-alasta. Modernin Kanadan synty voidaan jäljittää vuoteen 1867, mutta tuolloin se oli varsin hajanainen kokoelma siirtokuntia ja territorioita, ja sen alueellinen identiteetti haki vielä muotoaan. Kanadan asema arktisella alueella perustuu Britannian kanssa 1880-luvulla tehtyihin sopimuksiin, joilla se siirsi arktiset saaret Kanadan hallintaan. Nykyisen olomuotonsa Kanada saavutti vasta vuonna 1949, kun Newfoundland liitettiin siihen. Suvereniteetin ja lainsäädännön vahvistaminen arktisella alueella on Kanadan historiassa toistuvasti esiin nouseva teema. (Howard 2009, 51; Savisaari 2016, 22–23; Nicol 2013, 127–128; Arteau 2010, 2.)

Arktisten saarten tultua Kanadan hallintaan se tuskin ryhtyi aivan aluksi kovinkaan aktiivisesti edistämään läsnäoloaan ja suvereniteettiaan arktisella alueella. 1900-luvun puolella Kanada kuitenkin perusti ratsupoliisiasemia koillisille alueilleen parantaakseen valvontaa siellä ja ryhtyi näin kartoittamaan ulkorajojaan. Muutkin valtiot vaativat aluksi Kanadan arktisia saaria itselleen, esimerkiksi Tanska Grönlannin lähellä sijaitsevaa Ellesmeren saarta. 1910-luvulla kaksi tutkimusretkikuntaa lähetettiin tutkimaan Kanadan aivan pohjoisimpia alueita, ja ne julistivat saarten kuuluvan Kanadalle. (Howard 2009, 51; Savisaari 2016, 22–23.) Tutkimusretkien myötä Kanadan nykyiset pohjoisrajat tulivat määritellyiksi, ja Kanada näytti olevansa valmis osoittamaan suvereniteettinsä alueilla. Kanadan nykyäänkin korostama suvereniteetti alueilla perustuu siis tähän vuosisadan takaiseen ajatusmaailmaan. 1930-luvun jälkeen Kanadan suvereniteetti arktisilla saarilla on ollut varsin kiistaton. Kanada on valvonut tarkasti myös oikeuksiaan arktisiin merialueisiin.

Vuonna 1970 Kanada julkaisi asiakirjan nimeltä Arctic Waters Pollution Prevention Act, jolla se määritteli oikeudekseen hallita arktisia merialueitaan aina 100 meripeninkulmaan asti. Tämä tarkoitti, että Kanadalla oli oikeus vaatia tiettyjä turvallisuusstandardeja alueen sisällä kulkevilta aluksilta. Myöhemmin alue ulotettiin koskemaan vielä koko talousaluevyöhykettä 200 meripeninkulmaan saakka. (Savisaari 2016, 22–23; Wright 2014, 105; Howard 2009, 188–189.)

Kanada on viimeisten vuosikymmenten aikana pyrkinyt lisäämään kontrollia pohjoisilla aluevesillään ja kantanut huolta suvereniteetistaan alueella. Taloudellisesta ja ympäristön näkökulmasta Kanadan hallinta arktisilla alueilla onkin ollut melko selkeä. Puolustuksen näkökulmasta Kanadan arktisten merialueiden hallinta on ollut omiaan herättämään enemmän ristiriitoja. Loppuvuonna 2005 oppositiojohtaja Stephen Harper teki arktisesta suvereniteetista vaaliteeman. Hän lupasi hankkia arktiselle alueelle lisää kalustoa, kuten jäänmurtajia, ja tuoda alueelle erityisesti arktisiin oloihin koulutettuja laskuvarjojoukkoja. Harperin sitten päästyä pääministeriksi Kanada on tosiaan pyrkinyt lisäämään myös sotilaallista läsnäoloaan arktisilla alueillaan. Harperin lupauksen mukaisesti hänen hallituksensa on halunnut panostaa alueen valvontaan ja alueella liikkumiseen soveltuvan kaluston hankintaan. (Oxman 2015, 197; Elliot-Meisel 2015, 201; Howard 2009, 183; Nicol 2016, 100; Byers 2009, 51.)

Mahdollisuus toimia arktisten merialueiden kuten kaikkien muidenkin merialueiden kautta on ollut Yhdysvaltojen ja Naton puolustuksen kulmakivi. Ne eivät näe arktista aluetta ainoastaan alueena, jossa sotilaallista toimintaa voisi harjoittaa, vaan pitävät ylipäätään tärkeänä oikeutta hyödyntää merialueita ilman rajoituksia ja liikkua niillä vapaasti. Kanadan ja Yhdysvaltojen arktisessa politiikassa on pitkään vallinnut yhteinen intressi alueen kehittämisestä ja suojelemisesta. Nämä intressit näkyvät läheisenä yhteistyönä ja yhteisinä hankkeina. Molempien intresseihin kuuluvat esimerkiksi mannerjalustan omistusoikeuden määrittäminen, alueellinen kehitys ja ympäristön huomioiminen. Tästä huolimatta se, että Kanada pitää merialueita ominaan, on aiheuttanut hienoista hankausta Kanadan ja Yhdysvaltojen suhteisiin. Konkreettista kiistaa on aiheuttanut esimerkiksi Luoteisväylän hallinta. Kylmän sodan aikana pelkona oli, että Neuvostoliiton sukellusveneet olisivat voineet käyttää Luoteisväylää, sillä se tarjosi vaihtoehtoisen reitin Jäämeren ja Atlantin valtameren välistä. (Howard 2009, 49–51; Byers 2009, 49.)

Luoteisväylä on idässä Davisinsalmeen ja Baffininlahteen sekä lännessä Beringinsalmeen rajoittuva merialue. Kanada pitää sekä Luoteisväylää että Koillisväylää sisäisinä aluevesinä, ja itse asiassa Kanada on määrittänyt koko arktisen saaristonsa mukaan lukien saarten väliset merialueet sille

historiallisesti kuuluvaksi suvereeniksi alueeksi. Kanada katsoo näiden merialueiden näin kuuluvan sen lain ja hallinnan piiriin. Monien valtioiden mielestä tällainen menettely on vastoin merioikeutta ja merioikeusyleissopimusta. Toisaalta YK:n meriyleisoikeussopimusta ja artiklaa 234 voidaan tulkita siten, että arktisilla valtioilla on laajempi toimivalta jääpeitteisillä merialueilla. Tämän kaltainen laajennettu toimivalta on kuitenkin jossain määrin menettämässä merkitystään Jäämeren sulaessa. (Koivurova 2011, 67–68; Howard 2009, 49–51; Elliot-Meisel 2015, 201).

Yhdysvaltojen hallinto on todennut tiukasti, ettei se pidä esimerkiksi Luoteisväylää Kanadan "sisäisinä vesialueina", vaan kyse on sen mukaan "kansainvälisestä salmesta". Kanada on vastaavasti vedonnut siihen, että Luoteisväylä on kapeimmillaan vain noin 39 kilometriä leveä, ja salmea käyttävät alukset käyvät joka tapauksessa Kanadan aluevesillä. Kanadan näkökulmasta Luoteisväylä kuuluu sille myös siitä syystä, että Kanadan inuiitit ovat vuosisatojen ajan harjoittaneet elinkeinojaan alueella. Yhdysvallat on kuitenkin pitänyt tiukasti kiinni näkemyksestään, että Luoteisväylä on kansainvälistä merialuetta, jota ei mikään valtio omista. (Savisaari 2016, 5; Howard 2009, 50–51.)

Valtiot ovat olleet erimielisiä myöskin siitä, missä kulkee meriraja Beaufortin merellä. Nämä rajakiistat sekä erilaiset intressit ovatkin aiheuttaneet pientä kitkaa Kanadan ja Yhdysvaltojen perinteisesti hyviin ja rauhanomaisiin kahdenvälisiin suhteisiin. (Savisaari 2016, 2.)

Esimerkiksi vuonna 2005, kun yhdysvaltalainen sukellusvene USS Charlotte eteni Pearl Harbourista pohjoisnavan kautta USA:n Virginiaan, kanadalainen lehdistö ja poliitikot ilmaisivat närkästyksensä siitä, että sukellusvene oli todennäköisesti kulkenut Kanadan ominaan pitämien arktisten merialueiden kautta. Pääministeri Paul Martin korosti lausunnoissaan arktisten merialueiden kuuluvan Kanadalle ja Kanadan valvovan suvereniteettiaan niillä. Arktisesta suvereniteetista vaikuttaisi tulleen Kanadassa ehkä jonkinlainen kansallisylypeydenkin kysymys. (Howard 2009, 185–186.)

Luoteisväylän hallinnassa on Kanadan näkökulmasta ollut kyse kansallisesta ylpeydestä, mutta myös ympäristön tila on herättänyt huolestusta. Kanadan arktisista alueista suuri osa on merta ja saaristoa, ja herkälle arktiselle luonnolle esimerkiksi öljytankkerin vuoto voisi olla kohtalokas. Samoin Kanada on ilmoittanut intressikseen alkuperäisväestön tukemisen ja heidän tuomisensa mukaan päätöksentekoon. Kenties Kanada on käyttänyt ympäristönäkökulmaa myös naamioimaan muita, sotilaallisia tarkoituksia alueella, mutta varmasti huoli ympäristöasioista on myös todellista. Monen muun maan tavoin Kanadassa huolestuttiin vuonna 2004 julkaistusta Arktisen neuvoston selvityksestä arktisen alueen tilasta. Siinä todettiin arktisen alueen sulamisen olevan paljon luultua

nopeampaa. Ilmaston lämpeneminen saattaisi siirtää kalakantoja ja eläinpopulaatioita, aiheuttaa muutoksia ekosysteemiin, lisätä meriliikennettä ja näin vaikuttaa huonontavasti Kanadan arktisen alkuperäisväestön elinoloihin. Siksi Kanadan vaatimuksia Luoteisväylän ja muiden merialueiden hallintaan voidaan perustella myös luonnonsuojelullisilla syillä, vaikka suvereniteetin puolustaminen tuntuukin olevan pääasiallinen syy hallintaan. (Howard 2009, 188; Savisaari 2016, 32; Kraska 2014, 261.)

Vuonna 2000 Kanadan hallitus julkaisi poliittisen linjauksen koskien ”Kanadan ulkopoliittikan pohjoista ulottuvuutta”. Sen mukaan tarkoituksena oli edistää kanadalaisten turvallisuutta ja vaurautta, ja se korosti selvästi pohjoisen merkitystä Kanadan identiteetille. (Ruel 2011, 826.) Kesällä 2009 Kanada puolestaan julkaisi oman pohjoisen strategiansa "Our North, Our Heritage, Our Future" sekä lähinnä Kanadan ulkopoliittikkaa käsittelevän täydentävän julkaisun "Statement on Canada's Arctic Foreign Policy." Heinisen mukaan näissä dokumenteissa selkeiksi prioriteeteiksi määritellään "1) Kanadan arktisen alueen suvereniteetin ylläpitäminen ja läsnäolon vahvistaminen, 2) sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen, 3) ympäristöllisen perinnön suojeleminen ja johtava rooli arktisessa tieteessä ja 4) pohjoisen hallintajärjestelmän kehittäminen ja vallanhajautus." (Heininen 2011, 45.)

Oleennaista Kanadan arktisessa strategiassa on Heinisen mukaan myös se, että siinä Kanada selkeästi määritetään pohjoiseksi kansakunnaksi (*northern nation*) ja pohjoisuutta korostetaan osana maan kansallista identiteettiä. Tässä pohjoisuuden agendassa ovat strategian mukaan tärkeitä ihmiset, ja erityisesti inuiitit nostetaan siinä keskiöön. (Heininen 2011, 45.) Strategiassa todetaan, että inuiittien ja muiden alkuperäiskansojen pitkään jatkunut läsnäolo on oleellinen osa Kanadan historiaa. Siinä annetaan tunnustusta inuiiteille, jotka ovat jo vuosituhansien ajan asuttaneet ja hyödyntäneet Kanadan arktisia maa- ja merialueita. He kehittivät alueilla omia kulttuureitaan ja harjoittivat elinkeinojaan kauan ennen eurooppalaisten tuloa maahan. Strategiassa todetaan Kanadan vahvan roolin arktisilla alueilla olevan pitkälti pohjoista asuttavien inuiittien ansiota. Heinisen havaintojen mukaisesti inuiittien ja muiden alkuperäiskansojen merkitys tunnutaan tosiaan nostettavan strategiassa erittäin voimakkaasti esiin. (Government of Canada 2009.)

Toiseksi Heinisen mukaan strategiassa korostetaan Kanadan suvereniteettia arktisilla merialueilla, jota pyritään vahvistamaan lisäämällä sotilaallista läsnäoloa kyseisillä alueilla. Toisaalta strategiassa kuitenkin korostetaan, että huolimatta tästä tai edellä mainituista rajakiistoista Yhdysvaltain kanssa

alueella ei ole konflikteja tai luonnonvarakilpaa. Strategia korostaa kyseessä olevan pelkkien erimielisyyksien. (Heininen 2011, 45.)

Kolmanneksi strategiassa otetaan esiin taloudellisen kehityksen merkitys, ja tällä tarkoitetaan erityisesti energiavarojen ja muiden luonnonvarojen tehokasta hyödyntämistä. Strategiassa kuitenkin tuodaan esiin, että alkuperäiskansat halutaan ottaa huomioon ja että taloudellinen kehitys sidotaan alkuperäiskansojen omistajuuteen ja maa- ja metsätalouden neuvotteluihin. (Heininen 2011, 46.) Tätä kohtaa strategiassa onkin erityisen mielenkiintoista peilata vasten omaa tutkimusaihetta. Tutkimassani tapauksessa inuiitit ovat sitä mieltä, että heitä ei ole kuultu riittävästi eikä heidän elinkeinojaan otettu huomioon luonnonvarapolitiikassa, vaikka strategiassa niin lupailaan. Kanada on myös muissa yhteyksissä korostanut timantteja, kaasua ja öljyä sekä kaivostoimintaa kolmena tärkeimpänä taloudellisena sektorina pohjoisimmassa Kanadassa. Kanadasta onkin tullut maailman kolmanneksi suurin timanttien tuottaja Nunavutissa ja Luoteisterritorioissa toimivien timanttikaivosten ansiosta. (Ruel 2011, 827.)

Lopuksi strategiassa korostetaan vielä sitä, että Kanada haluaa olla arktisen tieteen globaali johtaja, mikä konkretisoituu muun muassa uuden arktisen tutkimusaseman perustamisena. Lisäksi strategian mukaan Kanada on jonkinlainen *primus motor* Arktisessa neuvostossa, jonka suuri merkitys myös tuodaan strategiassa esiin. Kansainvälisestä arktisesta yhteistyöstä puhutaan strategiassa kuitenkin muutoin vain ohimennen. Kaiken kaikkiaan strategia rakentaa kiinnostavalla ja uudella tavalla Kanadan identiteettiä pohjoisena kansakuntana. (Heininen 2011, 46.)

### 3.1.2. Pohjoisen taloudellinen kehittäminen

Huolimatta Kanadan panostuksesta arktiseen turvallisuuteen sen pohjoinen alue on luonteeltaan sellainen, ettei sitä voida tehdä turvalliseksi perinteisin sotilaallisilla keinoin. Suvereniteettia ja turvallisuutta onkin siis edistettävä myös muilla tavoilla. Vaikka Kanadaa on kritisoitu liian sotilaallisesta sävystä arktisen alueen suhteen, sen pohjoisella politiikalla on toinenkin puoli, taloudellisen kehittämisen korostaminen. Taloudellisen kehityksen katsotaan olevan välttämätöntä turvallisuuden varmistamiseksi. Nicolin mukaan vaikuttaa siltä, että Kanadan valtio haluaa ottaa voimakkaan roolin arktisten alueiden kehityksen ohjailijana. Tilanne on muuttunut vasta viime aikoina, sillä Kanadan pohjoisimmat alueet ovat pitkään olleet taloudellisesti kehittymättömiä periferioita, jotka ennen aivan 1900-luvun loppua nähtiin lähinnä jonkinlaisina eksoottisina luonnonvara-aittoina. Kylmän sodan aikana alue nähtiin strategisesti merkittävänä. Vasta viime

vuosisadan lopulla ja 2000-luvun alussa kiinnostus pohjoisimpia alueita ja asukkaita kohtaan on kasvanut kansainvälisen arktisen yhteistyön ja ilmastonmuutoksen uhan myötä. (Nicol 2016, 100–101, 103.)

Samalla oli kehittynyt uudenlainen kiinnostus laajamittaista öljynporausta ja muuta luonnonvaroista hyötymistä kohtaan Kanadan pohjoisessa. Tämä tarkoitti sitä, että sotilaallinen ja taloudellinen turvallisuus voitiin nähdä toisiaan tukevinä. Ilmastonmuutoksen seurauksena uusia alueita vapautuu toimijoiden väliselle kilpailulle, mikä monille tarkoittaa, että valtion turvallisuuskoneiston on oltava valmiina ajamaan Kanadan intressejä tällä saralla. Toisaalta toiset ovat myös toivoneet uudenlaisten taloudellisten päämäärien ja mahdollisuuksien tarkoittavan sitä, että ollaan siirtymässä ihmiskeskeisempään turvallisuuteen, jonka osana alkuperäiskansojen huomiointi, kestävä kehitys ja yritysten yhteiskuntavastuu synnyttäisivät lisää työpaikkoja ja taloudellista kehitystä. Tällaisen viestin antoi Kanada puheenjohtajanaan ainakin Kiirunan Arktisen neuvoston kokouksessa keväällä 2013. (Nicol 2016, 104.)

Kuten edellisessä luvussa 3.1.1. on mainittu, Kanadan pohjoisessa strategiassa tuotiin esiin pohjoisten alueiden taloudellinen ja sosiaalinen kehittäminen. Se esitettiin ikään kuin perinteisen turvallisuuden alastrategiana. Hallitus on julkaissut myös Economic Action Plan -suunnitelman sekä Northern Jobs and Growth Act -julistuksen, joilla niin ikään haluttiin tukea pohjoisimpien alueiden talouden kehittymistä. Näitä tavoitteita tukemaan perustettiin myös erityinen virasto, Northern Economic Development Agency (CanNor). CanNorin toiminta tähtää elinkeinoelämän, yhteisöjen, resurssien ja taitojen kehittämiseen alueella, ja näitä se pyrkii edistämään erilaisilla ohjelmilla, strategioilla ja projekteilla. CanNorin toiminta keskittyy neljään osa-alueeseen pohjoisilla alueilla: liiketoimintaan, yhteisöihin, resursseihin ja osaamisen kehittämiseen. (*business, community, resource, skills development*.) Myös infrastruktuurin ja työmahdollisuuksien parantaminen pohjoisessa kuuluvat sen agendaan, mikä kertoo paitsi talouden, myös ihmisten ja yhteisöjen huomioimisesta. (Nicol 2016, 106–107.)

Nicol huomauttaa, että CanNorin suunnitelmat edustavat vahvasti uusliberalistista talousmallia. Se korostaa julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä, strategisia investointeja ja projektiorientoitunutta kehitystä. Strategioissa korostetaan kaivosteollisuutta, investointia ja infrastruktuuria, mikä viittaa siihen, että nimenomaan luonnonvarojen hyödyntäminen auttaa pohjoista elpymään taloudellisesti. Tämä tarkoittaisi, että mukaan tulee myös kansainvälisiä, transnationaalisia tai globaaleja yhtiöitä. Tällaisen kehityksen voi nähdä tutkielman aiheena olevassa

tapauksessakin, jossa oikeudet seismisten kokeiden tekemiseen on myönnetty kansainvälisille yhtiöille. Nicolin mukaan CanNorin ohjelmassa on kuitenkin paljon toisenlaisiakin, positiivisempina näyttäytyviä tavoitteita, kuten se, että parannettaisiin paikallisten koulutusta ja valmiuksia työhön. Tähän asti ongelmana on ollut, että pohjoisen asukkaiden koulutustaso ja valmiudet ovat olleet matalat, jolloin pohjoisilla alueilla suoritettavien kaivos- ja muiden projektien työpaikat ovat menneet kauempaa tuodulle koulutetulle työvoimalle. (Nicol 2016, 107.) Kanadan provinseista ja territorioista Nunavutissa on kaikkein eniten niitä, joilta puuttuu lukion päättötodistus (46 %) ja vähiten yliopistokoulutettuja (15 %) (Belanger 2013,78).

Nicol tuntuu ottavan jossain määrin kriittisen katsantokannan ja toteavan, että Kanadan kiinnostusta pohjoisten ja arktisten alueiden kehittämiseen tuntuu ohjaavan ennen kaikkea uusliberalistinen talouskäsitelmä ja toimintaedellytysten luominen yrityksille. Uusliberalistisen ajattelun mukaan markkinat määräävät resurssien käytöstä ja jaosta, ja pohjoisen kehitysohjelmassakin on läsnä diskurssi, jonka mukaan valtio puuttuu asioihin mahdollisimman vähän. Nicol toteaa, että CanNorin ajamassa pohjoisen kehittämisessä läsnä ovat toisaalta vahvasti suvereniteetin ja turvallisuuden kysymykset, ja toisaalta halu luoda Kanadan pohjoiseen sellaiset olosuhteet, joissa yritysten on helppo hyödyntää alueen luonnonresursseja. (Nicol 2016, 111, 113.) Nämä ajatukset tarjoavatkin mielenkiintoista taustaa omalle tutkimusaiheelleni. Miten paikalliset ihmiset, erityisesti alkuperäiskansojen edustajat, suhtautuvat siihen, että heidän alueidensa luonnonvaroja hyödynnetään ja että heidät halutaan ottaa mukaan globaaliin talouteen? Näkevätkö he sen yksinomaan uhkana omalle elämäntavalleen vai toivovatko he sen lisäävään omaa vaurauttaan ja hyvinvointiaan? Toivon löytäväni aineistosta vastauksia näihinkin kysymyksiin.

## **3.2. Arktiset alkuperäiskansat Kanadassa**

### **3.2.1. Alkuperäiskansat arktisella alueella ja Kanadassa**

Osa sirkumpolaarisesta väestöstä on alueen alkuperäistä väestöä, joka on elänyt siellä kauan ennen länsimaisten valloittajien tuloa alueelle. Arktisen alueen vanhin asutus on peräisin jopa 10 000 vuoden takaa. (Battarbee & Fossum 2014, 152.) Arvioiden mukaan arktisella alueella asuu noin neljä miljoonaa ihmistä, joista noin 10 prosenttia kuuluu alkuperäiskansoihin. Erilaisia alkuperäiskansoja arvioidaan olevan alueella jopa 40. Näihin alkuperäiskansoihin kuuluvat muun muassa Pohjois-



Euroopan saamelaiset, Venäjän pohjoisosissa elävät nenetsit, hantit, evenkit ja tsuktsit, Alaskaa asuttavat aleutit, jupikit ja inuiitit (Inupiat), Kanadan inuiitit (Inuvialuit) sekä Grönlannissa elävät inuiitit (Kalaallit). Tilastoinnissa sekä siinä, mitä ryhmää pidetään erillisenä alkuperäiskansana, on kuitenkin vaihtelua. Lisäksi esimerkiksi saamelaisten asuttamilla Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisilla alueilla etnisyyttä ei tilastoida lainkaan. Alkuperäisyyden määritelmäkään ei luonnollisesti ole selkeä tai yksiselitteinen. (Joonas 2011, 143–145.)

Alkuperäiskansalle ei ole olemassa täysin universaalia määritelmää. Karkeasti voidaan todeta, että alkuperäiskansat ovat niitä kansoja, jotka marginalisoitiin moderneja valtioita luotaessa ja jotka määrittävät itsensä alkuperäiskansoiksi. Oletusarvoisesti alkuperäiskansojen ajatellaan usein olevan alisteisessa asemassa valtaväestöön verrattuna. (Battarbee & Fossum 2014, 152.) Alkuperäiskansat voivat jäljittää historiansa tiettyihin maa-alueisiin, joihin he ovat yhteydessä. Arktisen alueen inhimillisen kehityksen raportin (teoksessa Joonas 2011, 146) mukaan alkuperäiskansoilla on yksi tai useampi seuraavista piirteistä. On tosin huomioitava, että monella muullakin ryhmällä on yksi tai useampi seuraavista piirteistä ilman että ryhmää kuitenkaan voi pitää alkuperäiskansana.

- puhuvat eri kieltä kuin valtaväestö,
- syrjitään vallitsevassa poliittisessa järjestelmässä,
- syrjitään vallitsevassa oikeudellisessa järjestelmässä,
- kulttuurinsa eroavat valtaväestön kulttuurista,
- usein poikkeavat vallitsevasta yhteiskunnasta luonnonvarojen käytöllään olemalla metsästäjiä ja keräilijöitä, nomadeja, paimenia tai viljelijöitä,
- itse pitävät itseään ja heitä pidetään erilaisina kuin valtaosaa väestöstä.

Esimerkiksi Grönlannissa, jossa alkuperäisväestö on enemmistönä, kaikkia Grönlannissa syntyneitä pidetään alkuperäisinä asukkaina. USA:n väestönlaskennassa alkuperäisasukkaiksi katsotaan Amerikan intiaanit ja Alaskan alkuperäisväestö. Kanadassa alkuperäisasukkaiksi lasketaan inuiitit, Pohjois-Amerikan intiaanit ja métisit. Venäjällä puolestaan alkuperäiskansoiksi tunnustetaan saamelaiset, nenetsit, hantit, selkupit, enetsit, nganasanit, dolganit, evengit, evenit, jukagirit, tsuktsit, tsuvanit ja inuiitti-yupikit. Alkuperäiskansoilla voidaan katsoa olevan erityinen suhde maahan, jota he asuttavat. Lisäksi heitä erottaa valtaväestöstä kieli, kulttuuri ja perinteisten elinkeinojen harjoittaminen. Alkuperäiskansoille on leimallista myös erityinen yhteys luontoon sekä riippuvuus maista ja vesistä elannon hankkimiseksi. (Joonas 2011, 146–147.) Toimeentulon ja ruuan hankkiminen

luonnosta tulee voimakkaasti esille myös tässä tutkielmassa tarkastelemassani Kanadan inuiittien tapauksessa. Myös Battarbeen ja Fossumin mukaan alkuperäiskansan ja alkuperäisyyden konseptiin liittyy tiiviisti kamppailu oikeudesta luonnonresurssien kuten maan, veden tai mineraalien käyttöön ja hallintaan. Tietyissä mielessä heidän voi olla ajatella olevan kansoja ilman valtiota, jotka vain sattuvat asumaan jonkin valtion alueella. (2014, 152.)

Kansainvälisen kiinnostuksen lisääntyä arktista aluetta kohtaan myös alkuperäiskansojen aktiivisuus ja toimijuus on voimistunut. Tärkeä foorumi alkuperäiskansoille on ollut Arktinen neuvosto, jossa alkuperäiskansat ovat edustettuina pysyvänä jäsenenä ja tasavertaisina hallitusten edustajien kanssa. Monet alkuperäiskansat harjoittavat edelleen perinteisiä elinkeinoja, joita ovat muun muassa poronhoito, metsästys, kalastus, keräily ja muut luontaiselinkeinot. Perinteiset elinkeinot ovat tärkeitä paikallisen talouden ja ravinnontarpeen vuoksi, mutta myös kulttuurisen identiteetin säilymisen kannalta. Monet ovat kuitenkin omaksuneet kokonaan tai osittain länsimaisen elämäntavan, ja globalisaatio onkin tuonut merkittäviä muutoksia alkuperäiskansojen yhteisöihin. Myös ilmastonmuutoksella on ja on ollut suuria vaikutuksia alkuperäiskansojen elämänmuotoon, ja lisäksi erilaiset maankäyttöhankkeet kuten kaivos-hankkeet voivat tuoda mukanaan negatiivisia seurauksia alkuperäiskansojen yhteisöille. (Joonas 2011, 144–145.) Ilmastonmuutos ja siitä seuraava kilpailu arktisen alueen luonnonvaroista ovatkin saaneet arktiset alkuperäiskansat kysymään, kuka arktisen alueen omistaa ja kenellä loppujen lopuksi on oikeus käyttää sen luonnonvaroja (Arteau 2010, 5).

Keskustelua on viime vuosina herättänyt erityisesti ILO:n sopimus No. 169, jolla pyrittäisiin turvaamaan alkuperäiskansojen perinteiden mukainen kulttuuri ja maankäyttötapa. Sopimuksen on kuitenkin toistaiseksi ratifioinut vain 22 maata, arktisista valtioista ainoastaan Norja ja Tanska. Monissa ratifiointia harkitsevissa tai jo sopimuksen ratifioineissa maissa on nähty ongelmallisena sopimuksen sisältämät ns. maa-oikeusartiklat, jotka määräävät tunnustamaan alkuperäiskansojen omistus- ja hallitsemisoikeuden maihinsa. Ylipäätään alkuperäiskansojen oikeudet maihinsa ovat olleet kasvavan keskustelun kohteena. Monissa maissa on kyseenalaistettu se, että valtiot ovat asutuksen leviämisen tai suvereniteetin hankkimisen myötä saaneet omistusoikeuden alkuperäiskansojen perinteisiin maihin. On myös merkkejä siitä, että osa arktisen alueen valtiosta saattaa olla siirtymässä siihen suuntaan, että alkuperäiskansojen yksinoikeudellinen asema tiettyihin maihin tunnustetaan. Kanadassa ja Yhdysvalloissa onkin tehty tiettyjä tähän viittaavia toimenpiteitä, kuten Nunavutin territorion perustaminen Kanadaan, jota käsitelen tarkemmin seuraavassa luvussa. (Joonas 2011, 145, 153.)

Kanadan noin 33 miljoonasta asukkaasta neljä prosenttia eli noin miljoona henkeä kuuluu alkuperäisväestöön. Vertaillessa kaikkia maailman valtioita Kanada sijoittuu toiseksi alkuperäisasukkaiden suhteellisessa määrässä väestöstä. Sen edellä on vain Uusi-Seelanti, jonka väestöstä 15 prosenttia katsoo kuuluvansa alkuperäisväestöön. Kanadassakin kuitenkin alueellinen variaatio alkuperäisväestön määrässä on suurta, ja esimerkiksi Nunavutissa alkuperäisväestö muodostaa 85 prosenttia alueen populaatiosta. Kanadassa alkuperäisväestön kasvu on ollut jopa kuusi kertaa valtaväestöä nopeampaa ja sen väestörakenne selvästi nuorempi. Alkuperäiskansoihin kuuluvista 43 prosenttia eli vuonna 2001 köyhyysrajan alapuolella. Kanadan alkuperäiskansat koostuvat kolmesta eri ryhmästä, jotka ovat inuiitit, First Nations (Pohjois-Amerikan intiaanit) ja métisit. Inuiitit elävät lähinnä Pohjois-Quebecissa, Nunavutissa ja Luoteisterritorioissa. (Belanger 2013, 57, 72–73, 85.)

Arktiset alueet kattavat noin 40 prosenttia Kanadan maapinta-alasta, ja alueilla elää yli 60 000 inuiittia. Tällä hetkellä kolme neljäsosaa inuiittipopulaatiosta elää neljällä perinteisellä alueellaan arktisella alueella. Alueet ovat Inuvialuit, Nunavut, Nunavik ja Nunatsiavut. Näillä alueilla inuiitit ovat eläneet jopa vuosituhansien ajan. Alkuperäiskansoina inuiittien oikeus näihin maihin perustuu siihen, että he ovat asuttaneet ja hyödyntäneet näitä maa-alueita ennen eurooppalaisten kolonisaatiota. Inuiiteilla, kuten myös First Nations -kansoilla ja métiseillä, on Kanadan valtion tunnustamat alkuperäiskansojen oikeudet, jotka määritellään Constitution Actissa vuodelta 1982. (Patrick 2014, 167.)

Kanadan alkuperäiskansoja on viime vuosikymmeninä kohdannut samankaltainen urbanisaatio ja muuttoliike kaupunkiin kuin valtaväestökin, joskin se on ollut heidän kohdallaan hitaampaa. Vuonna 2006 54 prosenttia alkuperäisväestöstä asui kaupungeista, kun vastaava luku valtaväestön kohdalla oli 80 prosenttia. (Belanger 2013, 72.) Testerin ja Kulchyskin mukaan Kanadan inuiittien elämäntavassa tapahtui dramaattinen murros vuosien 1939 ja 1963 välillä, kun he järjestäytyivät elämään nomadiheimojen sijaan moderneiden yhteisöjen tapaan. Tuona aikana he omaksuivat tai ainakin heidät yritettiin saada omaksumaan länsimainen käsitys perheestä, työstä, yhteisöistä ja sosiaalisista suhteista. Tämän elämäntavan muutoksen toimeenpanevana voimana oli ennen kaikkea Kanadan valtio, joka koki samana ajanjaksona rakenteellisen muutoksen hyvinvointivaltioksi. 1930-luvun laman trauma sekä pelko toisen maailmansodan tuhoisista taloudellisista vaikutuksista johtivat Kanadassa mainittuun hyvinvointivaltioreformiin. (Tester & Kulchyski 1994, 3.)

### 3.2.2. Inuiitit ja suhde hallintoon

Kanadan inuiitit polveutuvat nykytiedon mukaan niin kutsutuista Thulen eskimoista, jotka levittäytyivät 1000-luvulta eteenpäin koko pohjoisimpaan Pohjois-Amerikkaan. He erikoistuiivat suurten merinisäkkäiden pyyntiin ja saapuivat Baffininsaarelle 1100-luvulla ja Labradoriin 1500-luvun alkupuolella. Siellä he ryhtyivät hylkeenpyytäjiksi tai karibun ja myskihärän metsästäjiksi. (Andersson & Henriksson 2010, 52.) Inuiitit ovat sukua Grönlannin, Alaskan ja Siperian alkuperäiskansoille (Patrick 2014, 167). Ensimmäiset eurooppalaiset tutkimusmatkailijat saapuivat etsimään Luoteisväylää Kanadan pohjoisille alueille 1500-luvulla, jolloin myös ensimmäiset kohtaamiset inuiittien kanssa tapahtuivat. Paljon merkittävämmiksi Pohjois-Amerikan alkuperäiskansoille nousivat kuitenkin ranskalaisten, englantilaisten ja venäläisten alueelle tuoma turkiskauppa sekä kristillinen lähetystyö. Samaan aikaan kun Kanadan keskushallinto levitti suvereniteettiaan tiiviimmin myös kaikkein pohjoisimmille alueille, anglikaaniset ja katolilaiset lähetysaarnajat pyrkivät juurruttamaan kristinuskoa samoille alueille. Tämä johti vähitellen siihen, että nomadeina eläneet pohjoisen alkuperäiskansat muodostivat pysyviä asutuksia. (Battarbee & Fossum 2014, 159–160.)

Kontaktit eurooppalaisten kanssa ovat muokanneet inuiittien elämää historian saatossa niin sosiaalisesti, poliittisesti kuin taloudellisestikin. Tästä huolimatta inuiittien elämäntapa on suuressa määrin säilynyt ja mukautunut ympäristön muutoksiin. Asemansa on säilyttänyt esimerkiksi perinteinen metsästystalous, johon kuuluu sekä meri- että maanisäkkäiden ja lintujen metsästäminen, kalastaminen ja marjojen poimiminen. (Patrick 2014, 168.) Perinteisesti inuiittien ruokavalioon ovat kuuluneet karibut, hylkeet, mursut, jääkarhut, myskihärät, valaat, nieriät ja simpukat. Osa syödään raakoina, osa kuivattuina ja osa kypsennettyinä. Ruuan saatavuus ja valikoima vaihtelevat alueittain ja kausittain. Inuiittien ravintona käyttämissä eläimissä on viime aikoina enenevässä määrin havaittu toksiineja. Ilmeisesti lisääntynyt meriliikenne ja ilmansaasteet ovat aiheuttaneet sen, että eläinten kehoihin kertyy esimerkiksi raskasmetalleja, kuten lyijyä, elohopeaa ja kadmiumia. Tämä saattaa uhata niiden terveyttä, jotka haluavat edelleen syödä inuiittien perinteistä ravintoa. (Henderson 2008, 19.)

Perinteisten elinkeinojen lisäksi inuiitit ovat onnistuneet muutoksista ja uusista vaikutteista huolimatta säilyttämään suurelta osin oman kulttuurinsa, muun muassa inuiittikielten laajan käytön sekä perheeseen ja lastenkasvatukseen liittyvät perinteet. Kulttuurin säilymisen taustalla on varmasti

paljolti se, että inuiitit ovat 1900-luvun jälkipuoliskolla heränneet vaatimaan oikeuksiaan, muun muassa oikeuksia maahan. Inuiittien keskuudessa on syntynyt voimakkaita oikeusdiskursseja, jotka koskevat esimerkiksi suvereniteettia tietyillä alueilla, vaatimuksia paremmista koulutusmahdollisuuksista ja paremmin palkatuista työpaikoista. Osittain nämä vaatimukset ovatkin johtaneet siihen, että inuiittialueiden palveluita on parannettu ja alueille luotu enemmän paikallishallintoa. (Patrick 2014, 168.)

Huolimatta positiivisesta kehityksestä Kanadan inuiittiyhteisöillä on monia poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia haasteita. Havaittavissa on tietynlainen jännite inuiittien ja Kanadan valtion välillä. Myös globalisaatio, ilmastonmuutos sekä luonnonvarojen hyödyntäminen mahdollisesti uhkaavat inuiittien elämänmuotoa. Esimerkiksi öljyn poraaminen inuiittien alueilla saattaa tarjota ainakin tilapäisesti lisää työpaikkoja ja taloudellisia mahdollisuuksia, mutta ainakin ympäristöön niillä nähdään olevan pitkällä tähtäimellä negatiivinen vaikutus. Luonnonvarojen hyödyntäminen inuiittien alueilla luonnollisesti lisää kiistoja inuiittien ja keskushallinnon välillä, mikäli vaikkapa öljyteollisuuden tuleminen inuiittien maille nähdään uhkana. (Patrick 2014, 169.) Tämä on hyvin nähtävissä tämän tutkielman aiheena olevassa tapauksessakin.

Sillä, miten Kanada pyrki ulottamaan suvereniteettiaan ja dominanssiaan vahvemmin pohjoisille alueille ja alkuperäiskansoihin, on omat varjoiset puolensa, jotka ovat aiheuttaneet katkeruutta alkuperäisasukkaissa. Oikeastaan koko 1900-luvun alkuperäiskansoihin vaikutti kirkkojen ylläpitämä ja keskushallinnon ja paikallishallintojen voimakkaasti tukema koulujärjestelmä. Se pyrki aktiivisesti koulutuksen keinoin irrottamaan alkuperäiskansojen edustajat omista kulttuureistaan ja assimiloimaan heidät valtakulttuuriin. Näissä kouluissa esimerkiksi alkuperäiskansojen omien kielten puhuminen oli rangaistava teko. Myös henkistä, kulttuurista ja seksuaalista hyväksikäyttöä on raportoitu tapahtuneen näissä kouluissa. (Battarbee & Fossum 2014, 161–162.)

Kouluohjelmaa jatkettiin läpi vuosisadan, mutta yksittäisenä alkuperäisasukkaiden oikeuksien polkemisena voi nostaa esiin vuonna 1953 aloitetun High Arctic Relocation -ohjelman. Inuiitteja ei ole aina asunut yhtä kaukana pohjoisessa kuin nykyään, vaan vuosina 1953 ja 1955 seitsemäntoista inuiittiperhettä, yhteensä 87 henkilöä, pakkosiirrettiin Quebecista ja Baffininsaarelta 2 000 kilometriä pohjoiseen Kuningatar Elisabetin saarille. Julkisesti sanottiin, että syynä tähän oli liikakansoituksen helpottaminen perheiden entisillä asuinsijoilla. Ilmeisesti todellinen motiivi oli kuitenkin asutuksen siirtäminen aivan pohjoisimmille alueille siltä varalta, että esimerkiksi Yhdysvallat tai Tanska esittäisi aluevaatimuksia ja jotta Kanadan hallinta näillä alueilla vahvistuisi kylmän sodan ajan

intressien mukaisesti. Uusilla asuinpaikoilla Kanadan ratsupoliisi ja ilmavoimat käyttivät heitä halpana työvoimana. Olosuhteet Kuningatar Elisabetin saarilla olivat karut, ja moni inuiiteista menehtyi tuberkuloosiin. Yli 50 vuotta myöhemmin, vuonna 1996 Kanadan hallitus myöntyi maksamaan siirretyille perheille 10 miljoonan dollarin korvaukset. Virallisesta anteeksipyyntöstä se kuitenkin kieltäytyi. (Battarbee & Fossum 2014, 162; Byers 2009, 81–82.)

Inuiittien kohtelu onkin herättänyt jälkipolvissa paljon kritiikkiä. Lisäksi Kanadan inuiittien itsemurhaluvut kuuluvat maailman korkeimpiin. Itsemurhakuolleisuus alkoi lisääntyä Nunavutin inuiittinuorten keskuudessa 1980-luvun puolivälissä, ja joinakin vuosina se on ollut jopa kymmenkertainen maan valtaväestöön verrattuna. Kral näkee yhtenä mahdollisena syynä tähän juuri Kanadan hallinnon toimet 1950- ja 1960-luvuilla, jotka vaikuttivat dramaattisesti inuiittien perhe- ja muihin sosiaalisiin suhteisiin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että useissa muissakin maissa alkuperäisväestöön kuuluvien itsemurhariski on korkeampi kuin valtaväestön. (2012, 306–307.)

### 3.2.3. Maa-oikeussopimukset ja paikallishallinto

Artean mukaan inuiitit ovat aina jossakin määrin katsoleet muodostavansa suvereenin valtion. He ovat pystyneet hallinnoimaan itseään ja huolehtimaan omista asioistaan. Inuiittien itsehallintoa onkin kehitetty viime vuosina eri puolilla. Muun muassa vuoden 2008 kansanäänestyksen seurauksena Grönlannin itsehallinto laajenee. Kanadassa merkittävimpiin hallinnollisiin uudistuksiin, joilla alkuperäiskansojen asemaa ja itsehallintoa on pyritty parantamaan, kuuluvat Nunavutin territorion perustaminen sekä maa-oikeussopimukset, joilla maita on siirretty alkuperäiskansojen hallintaan. Alkuperäiskansoja koskevia maa-oikeussopimuksia on Kanadassa laitettu täytäntöön viisi: Inuvialuit vuonna 1984, Nunavut vuonna 1993, Nunavik vuosina 1975 ja 2008 sekä Nunatsiavut Labradorin niemimaalla vuonna 2005. (2010, 7.)

Merkittävin näistä sopimuksista on ollut Nunavutin sopimus vuodelta 1993. Itäisen Pohjois-Kanadan inuiitit allekirjoittivat sopimuksen kahden muun osapuolen, Kanadan valtionhallinnon sekä Luoteisterritorion aluehallinnon, kanssa. Sopimuksella inuiiteille siirrettiin oikeus 350 000 neliökilometrin laajuisiin maa-alueisiin, joihin kuuluivat myös oikeudet maanalaisiin mineraaleihin 35 000 neliökilometrin laajuisella alueella sekä 1,1 miljardia Kanadan dollaria maksettavaksi inuiiteille 14 vuoden ajanjakson aikana. Lisäksi heille myönnettiin osuuksia valtion mailta saatavan öljyn, kaasun ja mineraalien tuotoista, kalastus- ja metsästysoikeuksia sekä oikeus osallistua maan ja

luonnonvarojen hallintaan. Sopimuksessa on kyseessä suurin maa- ja metsämaaoikeuksien siirtäminen Kanadan historiassa. Lisäksi tällä Nunavut Land Claims Agreement (NCLA) -sopimuksella sovittiin uuden territorion, Nunavutin, perustamisesta Kanadan arktiselle alueelle. (Henderson 2008, 1, 4–5.)

Inuiittien oman territorion lohkaisemista Luoteisterritorioista ehdotti ensimmäisen kerran vuonna 1975 Inuit Tapirisat -järjestö. Samalla oli määrä ratkaista kaikki inuiittien maavaatimukset alueella. Järjestö oli perustettu samana vuonna ajamaan inuiittien ja pohjoisten alueiden asioita. Tapirisat-järjestö puhui myös inuvialuit-inuiittien puolesta ja vaikutti näin Inuvialuit-sopimuksen syntymiseen vuonna 1984. Samalla monien mielestä jouduttiin hautaamaan haaveet kaikkien inuiittien yhteisestä territorista. Vuonna 1985 Nunavutin perustamisaikeita vauhditti yllättävä taho, kun amerikkalainen *Polar Sea* -laiva kulki Luoteisväylän poikki Kanadalle ilmoittamatta. Kuten edeltävässä luvussa olen todennut, Kanada pitää aluetta omanaan, mutta Yhdysvallat katsoo sen kuuluvan kansainvälisiin vesialueisiin. Tapaus lisäsi Kanadan poliitikkojen keskuudessa sitä käsitystä, että Kanadan omistusoikeutta Luoteisväylään oli pyrittävä vahvistamaan. Myös tämä oli eittämättä yksi syy Nunavutin perustamisen takana. (Andersson & Henriksson 2010, 413–414; Dickerson 1992, 11, 168.)

Nunavutin territorio perustettiin Kanadaan lopulta vuonna 1999, ja sen myötä pohjoiset alkuperäiskansat saivat muita ryhmiä suuremmat mahdollisuudet päättää omista asioistaan. Nunavut tarkoittaa inuktitutin kielellä "meidän maamme", ja siellä asuu nykyään noin 30 000 ihmistä, joista 85 prosenttia on inuiitteja, NCLA-sopimuksen edunsaajia. Nunavut on maantieteelliseltä alueeltaan Kanadan territorioista suurin, mutta asukasluvultaan pienin. Aiemmin Kanadan arktiset alueet kuuluivat Luoteisterritorioihin (Northwest Territories), joka kattoi noin 34 prosenttia Kanadan koko pinta-alasta ja oli näin ylivoimaisesti suurin Kanadan territorioista ja provinseista. Väestömäärältään se oli kuitenkin pienin, ja asukkaista yli puolet, noin 58 prosenttia, kuului alkuperäiskansoihin. (Andersson & Henriksson 2010, 413–414.)

Ennen Nunavutin perustamista monien alkuperäiskansojen edustavien järjestöjen ja tahojen toiveena oli paikallisen ja alueellisen hallinnon lisääminen. (Andersson & Henriksson 2010, 413–414; Henderson 2008, 1, 4–5.) Inuiittien poliittinen tietoisuus oli herännyt, ja toisaalta Kanadassa pyrittiin muutenkin kohti suurempaa vallan hajauttamista monietnisisessä yhteiskunnassa. Sekä Nunavutin että Grönlannin itsehallinnon voikin nähdä esimerkkeinä uudentyyppisestä autonomiasta, jota ei ole tutkittu vielä paljoakaan. (Loukacheva 2007, 3.) Whiten mukaan maa- ja metsämaaoikeussopimuksen ja Nunavutin perustamisen ajamisen tavoitteena ei ollut ainoastaan luoda hallinto, joka koostuisi pääasiassa inuiiteista, vaan joka myös operoisi inuiittien kulttuuristen periaatteiden mukaisesti (2009, 58).

Inuiittien on sanottu arvostavan politiikassa erityisesti pragmatismia ja päätösten tekemistä konsensusperiaatteella (Henderson 2008, 38).

Nunavutin hallinto ei perustu puoluejärjestelmään, eikä aluevaaleissa äänestetä puolueiden ehdokkaita. Ehdokkaat kilpailevat paikoista 19-paikkaisessa lainsäädäntöelimessä sitoutumattomina. Tällaisen järjestelmän on katsottu sopivan Nunavutiin, joka koostuu pienistä, etäällä toisistaan sijaitsevista yhteisöistä. Poliittinen järjestelmä itäisen arktisen alueen inuiittien keskuudessa on pitkään ollut kehittymätön, ja he ovat perinteisesti mieluummin ilmaisseet mielipiteensä yksilöinä kuin alistuneet puoluekurille. Muutoin Nunavutin hallintoelinten rakenne vastaa Kanadan muita territorioita, ja sen kohdalla voidaan puhua brittiläisestä parlamentarismista, johon yhdistyvät alkuperäiskansojen suosimat konsensuspolitiikan periaatteet. (Loukacheva 2007, 55–60.)

Leimallista on myös inuiittijärjestöjen suuri rooli poliittisina toimijoina. Lukuisat inuiittiorganisaatiot, kuten Nunavut Tunngavik Incorporated (NTI), Qikiqtani Inuit Association, Kivalliq Inuit Association ja Kitikmeot Inuit Association, edistävät inuiittien oikeuksien toteutumista territorion kolmella alueella NCLA-sopimuksessakin määritetyllä tavalla. Kenties voimakkain järjestöistä on NTI, joka edustaa ja puolustaa Nunavutin inuiittien etuja ja oikeuksia. Se toimii viestinviejänä paikallisten inuiittiyhdistysten ja Nunavutin hallituksen välillä ja valvoo NCLA-sopimuksen toteutumista. NTI:n suuren roolin vuoksi sen ja Nunavutin hallituksen välille on muodostunut myös jännitteitä. Sillä on vahva mandaatti, ja sen jäsenet ovat yksinomaan inuiitteja, jolloin NTI muodostaa eräänlaisen hallinnon toisen tason paikallisten inuiittijärjestöjen ja territorion hallituksen välille. Nunavutin yhteisöt ovat pieniä, ja asukkaat tuntevat usein hallituksen ja järjestöjen jäsenet henkilökohtaisesti. Järjestöjen rooli yleisen mielipiteen muokkaajana on merkittävä. (Loukacheva 2007, 55–60; Henderson 2008, 112.)

Alkuperäisasukkaiden suhdetta valtioon on monissa tapauksissa leimannut epäluulo ja vastakkainasettelu. Haasteena on ollut sellaisten yhteistyömuotojen luominen, joiden avulla epäluulon ja yhteistyön puutteen kehästä päästäisiin pois. Haasteesta on tullut yhä ilmeisempi sen myötä, kun aina vain useammat ryhmät ovat alkaneet vaatia vähemmistöasemansa virallista tunnustamista. Myös vaatimukset laajemmasta itsehallinnosta ovat lisääntyneet. Koska alkuperäiskansat ovat populaatioiltaan usein pieniä ja epäyhtenäisiä, ne eivät voi muodostaa itsenäisiä valtioita, vaan niiden on löydettävä keinoja itsemääräämiseen, oman kulttuurin kehittämiseen ja resurssien hallitsemiseen kansallisvaltioiden sisällä. Inuiitit ovat voineet tuoda esille omia näkemyksiään ja toiveitaan Arktisen neuvoston ja Inuit Circumpolar Councilin kautta sekä nojautua



YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia ja merioikeutta koskeviin sopimuksiin. Esimerkiksi ILO:n sopimuksessa 169 korostetaan alkuperäiskansojen osallistamista ja heidän konsultoitamistaan päätöksissä. (Broderstad & Hernes 2014, 191, 202; Arteau 2010, 8.) Aina tämä ei kuitenkaan ole ongelmaton. Tässä tutkielmassa analysoimassani tapauksessa inuiittien konsultointi seismisten kokeiden tekemisen suhteen koettiin riittämättömäksi ja epäluulo hallintoa kohtaan ja huoli oman kulttuurin ja elinolojen säilymisestä tuotiin esille kritisoitaessa kokeille myönnettyä lupaa.

## **4. AINEISTO JA MENETELMÄ**

Tässä luvussa esittelen tutkielmani empiirisen osion aineiston sekä menetelmän, jonka avulla analysoin aineistoa. Ensiksi esittelen pääpiirteittäin analysoimani konfliktin vaiheet: Kanadan valtionhallinnon hyväksymät suunnitelmat Baffininlahden pohjassa olevan öljyn kartoittamiseksi ja hyödyntämiseksi ja inuiittiyhteisön voimakkaan vastustuksen tätä kohtaan. Lisäksi käyn läpi, minkälaisesta aineistosta teen analyysini. Lopuksi erittelen vielä analyysissä käyttämäni menetelmän, joka on kriittinen diskurssianalyysi ja diskursiivisen legitimaation analyysi.

### **4.1. Tutkimuskohde ja aineisto**

#### **4.1.1. Clyde River ja seismiset kokeet**

Clyde River on inuiittien asuttama kylä Kanadan Nunavutin territoriossa Qikiqtaalukin alueella Baffininsaaren koillisrannikolla. Kylä sijaitsee Patricia Bayn lahdella lähellä Clyde Inletin salmea, joka on Baffininlahteen kuuluva poukama. Suurin osa kylän asukkaista on inuiitteja. Clyde Riverin ja lähiseutujen asukkaat ovat sukupolvien ajan olleet riippuvaisia Baffininlahden merinisäkkäiden heille tarjoamasta ravinnosta. Erityisen tärkeää ravintoa seudun inuiiteille ovat olleet grönlanninvalas, sarvivalas, kiehkuraishylje, partahylje, grönlanninhylje sekä jääkarhu. Baffininlahden ja Davisinsalmen grönlanninvalaspopulaatio on julistettu uhanalaiseksi. (Federal Court of Appeal 2015.)

Vuonna 2010 Multi-Klient Invest -nimellä tunnettu ryhmä norjalaisyhtiöitä alkoi ensimmäisen kerran suunnitella seismisiä kokeita tehtäväksi alueen vesillä. Suunnitelmat etenivät niin, että toukokuussa 2011 TGS-NOPEC Geophysical Company ASA (TGS), Petroleum Geo-Services Inc. (PGS) ja Multi Klient Invest (MKI) hakivat Kanadan energiavirastolta National Energy Boardilta lupaa geofyysiseen toimintaan (Geophysical Operations Authorization, GOA) voidakseen suorittaa seismisiä kokeita Baffininlahdella ja Davisinsalmella. Projekti oli määrä suorittaa silloin, kun meri ei ole jäässä, ja sen piti kestää viisi vuotta. Hakemuksessa vedottiin Canada Oil and Gas Operations Act -säädökseen (COGOA), jossa säädetään öljyn ja kaasun etsimisestä, tuotannosta, käsittelystä ja kuljetuksesta valtion hallinnoimilla merialueilla. Kesäkuussa 2014 NEB myönsikin yhtiöille mainitun luvan kokeiden tekemiseksi ja hyväksyi yhtiöiden laatiman suunnitelman, jonka mukaan kokeet oli tarkoitus suorittaa viiden vuoden aikana. NEB:n mukaan luvan hakijat olivat konsultoineet asiassa riittävästi inuiittiyhteisöjä, ja sen mukaan kokeiden aiheuttamat haitat ympäristölle voidaan estää.

(Federal Court of Appeal 2015, Rogers 7.11.2014, Nunatsiaq News 26.6.2014) Tästä asti Clyde Riverin asukkaat ovat voimakkaasti vastustaneet kokeita ja yrittäneet hakea muutosta NEB:n päätökseen (Skura 16.11.2016). Tämän vuoksi yhtään kokeita ei ole vielä päästy suorittamaan (Skura 29.11.2016).

Aluksi inuiitit veivät asian Kanadan valitustuomioistuimeen (Federal Court of Appeal) ja vaativat, että NEB:n myöntämä lupa perutaan. Inuiitit perustelivat valitustaan muun muassa sillä, että koska valaiden ja hylkeiden pyynti on heidän elämäntavalleen niin tärkeää, olisi inuiitteja erityisen tärkeä kuulla ennen luvan myöntämistä, ja tämä ei heidän mielestään toteutunut riittävällä tavalla luvan myöntämisprosessissa. Kanadan lain mukaan valtiolla on velvollisuus kuulla alkuperäiskansojen edustajia tehtäessä sellaisia toimia tai päätöksiä, jotka saattavat haitata alkuperäiskansojen oikeuksien toteutumista. (Federal Court of Appeal 2015; Prospectors & Developers Association of Canada.) Clyde Riverin kylän asukkaiden ohella kokeiden tekemistä ovat vastustaneet metsästäjien järjestö Hunters and Trappers Organization sekä Qikiqtani Inuit Association. Myös moni luonnontieteilijä sekä ympäristöjärjestöt ovat asettuneet vastustamaan kokeita niissä käytettävien voimakkaiden ääniaaltojen ja räjäytysten takia (Gregoire 14.3.2016).

Yhtiöiden suunnittelemissa seismisissä kokeissa on määrä käyttää ilma-aseita, jotka ampuvat ääniaaltoja veden alle. Kokeita suoritettaisiin viiden vuoden ajan 24 tuntia päivässä. Ilma-aseiden tuottamien ääniaaltojen on arvioitu olevan voimakkuudeltaan noin 230 desibeliä, ja ne toistuvat 13–15 sekunnin välein. Clyde Riverin asukkaat ovat ilmaisseet voimakkaasti huolensa siitä, millä tavalla nämä ääniaallot vaikuttavat meressä eläviin nisäkkäisiin ja kaloihin. He pelkäävät eläinten esimerkiksi kuuroutuvan äänien vaikutuksesta tai lähtevän merialueelta kokonaan. Jos eläimiä vammautuu, kuolee tai niiden muuttoreitit muuttuvat ääniaaltojen vuoksi, sillä pelätään olevan tuhoisia vaikutuksia Clyde Riverin ja muiden Baffininsaaren yhteisöjen asukkaille. Muun muassa seudun asukkaiden ruokahuollon pelätään vaarantuvan. Merinisäkkäät ja kalat ovat olleet inuiiteille elintärkeä ravinnonlähde. Korkeiden kuljetuskustannuksien elintarvikkeet saattavat maksaa Nunavutissa jopa kolme kertaa enemmän kuin muualla Kanadassa. Mainittakoon, että vuoden 2016 tilastojen mukaan esimerkiksi kilo omenoita maksoi siellä 7,26 Kanadan dollaria (5,21 euroa) ja 2,5 kiloa vehnä jauhoja 13,70 Kanadan dollaria (9,89 euroa). (Skura 29.11.2016; Factum of the Appellants.)

Valitustuomioistuin kuitenkin ratkaisi Clyde Riverin valituksen siten, ettei se nähnyt perusteita perua yhtiöille myönnettyä lupaa suorittaa kokeita. Sen mukaan alkuperäiskansoja oli kuultu ja konsultoitu

riittävästi ja alkuperäiskansojen oikeudet oli otettu päätöksessä huomioon. Päätöksen mukaan konsultointivelvollisuuden täyttyminen ei edellytä täydellistä yhteisymmärrystä. Siinä huomautetaan lisäksi, että lupa kokeiden tekemiseen on myönnetty geoyhtiöille ehdollisesti ja että yhtiöiltä edellytetään jatkuvaa valvontaa ja raportointia inuiittiyhteisöille. (Federal Court of Appeal 2015.) Inuiitit eivät kuitenkaan tyytyneet tähän päätökseen, vaan halusivat viedä asian eteenpäin korkeimpaan oikeuteen (Supreme Court), joka suostui kuulemaan inuiitteja asiassa (Gregoire 14.3.2016.) Myös kolmelle Kanadan neljästä inuiittijärjestöstä (*inuit birthright organizations*) on myönnetty lupa tulla kuulluksi jutussa, jota käsiteltiin korkeimmassa oikeudessa 30. marraskuuta 2016. Mitään lopullista päätöstä ei tätä kirjoittaessa vielä ole annettu, mutta geoyhtiöt ovat myöntyneet lykkäämään kokeiden aloittamista ainakin vuoteen 2017, kunnes korkeimman oikeuden kuulemisen tulos on selvillä. Samaan aikaan käsiteltiin tapausta, jossa Ontarion chippewaintiaanien yhteisö halusi korkeimman oikeuden pysäyttävän kaasuputken laajentamisen kulkemaan heidän perinteisten maiden läpi. (Rogers 27.9.2016.)

Myös ympäristöjärjestö Greenpeace on liittynyt tukemaan inuiitteja taistelussa seismisten kokeiden perumiseksi. Sitä voi pitää jossain määrin yllättävänä ja historiallisenakin, sillä 1970-luvulla Greenpeace kampanjoi voimakkaasti inuiittiyhteisöjenkin harjoittamaa perinteistä valaanpyydystä vastaan. Inuiitit syyttivät silloin Greenpeacea yhteisöjensä tuhoamisesta. Nyt ilmeisesti vanhat riidat on kuitenkin laitettu sivuun, ja Greenpeace ja inuiitit puhaltavat yhteen hiileen yhteisen asian puolesta. (Rogers 23.7.2014.)

#### 4.1.2. Tutkimusaineisto

Tutkielmani empiirisessä osiossa tutkimusaineistona, johon kohdistan analyysini, toimivat *Nunatsiq News* -sanomalehden verkkosivuilla julkaistut uutisartikkelit. Analyysin kohteeksi olen ottanut 12 artikkelia, joissa käsitellään Baffininlahden seismisiä kokeita ja niiden vastustamista inuiittien keskuudessa. Olen etsinyt aihetta käsitteleviä uutisia *Nunatsiq News* -lehden verkkosivujen hakutoiminnon avulla käyttäen hakusanaa "Clyde River". Tällä tavalla löytyneistä artikkeleista olen valinnut 12 ensimmäistä, jotka soveltuvat (de)legitimoinnin analysointiin. Kaikkiaan vuosina 2014–2016 julkaistuja artikkeleja lehden verkkosivuilta löytyy yli kaksikymmentä kappaletta, mutta vain legitimoinnin tutkimiseen soveltuvaa materiaalia sisältävät artikkelit on varsinaisesti analysoitu. Edellytyksenä oli siis, että artikkelissa jotenkin tuodaan esiin sitä, miksi kokeita vastustetaan tai on haastateltu jotakuta, joka vastustaa niitä. Siksi läheskään kaikki aihetta käsittelevät artikkelit eivät sovellu juuri minun analyysiini. Päätin myös ottaa aikarajaukseksi vuodet 2014–2016, sillä tuona

aikana kirjoittelu vaikuttaa olleen erityisen vilkasta ja myös jotta aineiston koko ei paisuisi liian suureksi. Muihinkin artikkeleihin olen totta kai tutustunut ja hyödyntänyt niitä tärkeänä taustatietona.

Tekstit edustavat juttutyypiltään tai journalistiselta genreltään uutista yhtä lukuun ottamatta. Perinteisesti uutisissa on pidetty tärkeänä pyrkimystä objektiivisuuteen ja informatiivisuuteen, eikä toimittajan ajatella olevan suotavaa tuoda uutisessa esiin omia mielipiteitään. (Pietilä 2012, 594, 596.) Poikkeus aineiston joukossa on ympäristöaktivisti David Suzukin kirjoitus “Clyde River vs. Big Oil: classic David versus Goliath”, joka on luonteeltaan kommentti (*commentary*). Suzuki ei ole *Nunatsiaq Newsin* toimittaja, vaan hänet on pyydetty kirjoittamaan seismisistä kokeista yksittäinen juttu, jonka ei ole tarkoituskaan olla objektiivinen, vaan hän tuo siinä esiin omaa näkemystään aiheesta. Kommentti ei ole uutisen tapaan itsenäinen teksti, vaan se kommentoi uutista tai uutisia ja on vuorovaikutuksessa niiden kanssa (Keltto 2010, 8). Halusin ottaa myös Suzukin kommentin mukaan analyysiin, sillä siinä on paljon legitimaation analysoimiseen soveltuvaa materiaalia. Tutkimukseni ei ole uutisanalyysi eikä edellytä, että kaikki analysoivat tekstit olisivat genreltään uutisia, joten en näe mitään periaatteellista syytä olla ottamatta sitä mukaan analyysiin.

Analysoitavista artikkeleista olen koko artikkelin mitalta poiminut sellaiset kohdat, joissa delegitimoidaan seismisten kokeiden tekemistä ja perustellaan, miksi niitä ei pitäisi tehdä ja millä tavalla ne olisivat vahingollisia inuiittiyhteisölle. Yleensä nämä kohdat ovat suoria lainauksia inuiiteilta, sillä olen kiinnostunut tutkimaan nimenomaan heidän näkemyksiään, enkä niinkään sitä, millä tavalla sanomalehti asiasta kirjoittaa. Välillä lehti on haastatellut henkilöitä suoraan, välillä se lainaa jotakin, mitä on sanottu esimerkiksi tiedotustilaisuudessa tai toisen lehden haastattelussa, ja välillä se raportoi myös kirjoittelua sosiaalisessa mediassa. Olen ottanut kaikki nämä lainaustyypit huomioon analyysissäni, sillä ei ole ollut erityistä syytä sulkea mitään niistä pois.

Uutisartikkelit ja haastattelut ovat sellainen areena, jolla näitä näkemyksiä esitetään ja näin ollen keino päästä niihin käsiksi. Suurimmassa osassa artikkeleista on mainittu nimeltä toimittaja, joka kyseisen artikkelin on kirjoittanut. Tällöin viitataan artikkeliin kirjoittajan sukunimellä sekä päivämäärällä, jona artikkeli on julkaistu. Osassa artikkeleista taas ei ole yksilöity kirjoittajan nimeä, vaan tekijänä on vain *Nunatsiaq News*. Tällöin viitataan artikkeliin lehden nimellä sekä sen julkaisupäivämäärällä. Artikkelit ovat pääsääntöisesti melko lyhyitä, A4-kokoisiksi sivuiksi muutettuina noin 1–2 sivun mittaisia.

Sanomalehden uutisartikkelien käyttämisessä aineistona on omat hyvät ja huonot puolensa. Artikkelit ovat helposti ja vähällä vaivalla saatavissa, ja niitä löytyy lehden verkkosivuilta runsaasti. Esimerkiksi haastatteluaineistoon verrattuna niiden hankkiminen on nopeaa ja vaivatonta. Toisaalta joudutaan luottamaan siihen, miten toimittaja raportoi haastateltavien näkemyksiä. Virheiden ja väärinymmärrysten mahdollisuus on olemassa, eikä uutisessa välttämättä julkaista kaikkea, mitä haastateltava on sanonut. Haastateltavien lausunnot myös muokataan sujuvalle kielelle, ja niistä poistetaan esimerkiksi epäröinnistä kertovat äännähdykset ja täytesanat. Tutkijalla ei myöskään ole mahdollisuutta vaikuttaa siihen, mistä artikkeleissa kirjoitetaan ja mitä niissä haastateltavilta henkilöiltä kysytään. Voi siis olla haastavaa löytää uutisartikkeleista juuri omaan tutkimuskysymykseen vastaavia kohtia, eikä voi etukäteen tietää, löytyykö jostakin artikkelista sellaisia. Näin oli myös oman aineistoni kohdalla, ja se vaati välillä työlästäkin artikkelien läpikäymistä ja lukemista yhä uudelleen ja uudelleen.

## **4.2. Menetelmä**

Tässä luvussa kuvailen tutkielman analyysiosiossa käytettyä tutkimusmenetelmää. Esittelen ensin lyhyesti kriittistä diskurssianalyysia menetelmänä, sitten käsittelen tarkemmin diskursiivista legitimoitua ja lopuksi käyn läpi Theo van Leeuwenin kehittämät legitimaatiostrategiat, joita sovellan aineiston analyysissa. Puhun pääasiassa kriittisestä diskurssianalyysista pelkän diskurssianalyysin sijaan, sillä se on van Leeuwenin käyttämä termi, mutta aluksi esittelen myös diskurssianalyysin yleisiä lähtökohtia.

### **4.2.1. Kriittinen diskurssianalyysi menetelmänä**

Diskursiivisista lähestymistavoista on tullut yhteiskuntatieteissä erittäin suosittuja (Vaara ym. 2006, 792). Mitä sitten tarkoitetaan (kriittisellä) diskurssianalyysilla ja diskurssilla? Diskurssianalyysi tutkii, miten sekä kirjoitetulla että puhutulla kielellä tuotetaan sosiaalisia ja kulttuurisia näkökulmia ja identiteettejä. Diskurssianalyysi perustuu puheen tai kirjoituksen yksityiskohtiin, joita pidetään relevantteina jotakin tiettyä asiaa tai kysymystä tutkittaessa. (Gee 2010, ii, 117.) Itse termillä diskurssi tarkoitetaan yleensä sääntöjen ohjaamia kommunikaation tai vuorovaikutuksen muotoja, kuten keskustelua ja muuta verbaalista vuorovaikutusta, kirjoitettua viestintää ja sosiaalista mediaa.

Diskurssin käsite on kuitenkin kompleksinen, ja se voi saada erilaisia merkityksiä erilaisissa tilanteissa. (Elliot ym. 2016.)

Diskurssia voisi ehkä pitää jonkinlaisena itsenäisenä entiteettinä, mutta Norman Fairclough'n mukaan siinä on kyse suhteista, esimerkiksi puhumalla ja kirjoittamalla tapahtuvasta viestinnästä ihmisten välillä, mutta myös suhteista konkreettisten viestintätapahtumien, kuten keskustelujen tai sanomalehtiartikkeleiden, välillä. Siinä on kyse myös abstraktimmista ja monimutkaisemmista diskurssiobjekteista, kuten kielistä ja kirjallisuudenlajeista. Mutta diskurssit ovat yhteydessä myös muunlaisiin objekteihin, kuten fyysisen maailman objekteihin, henkilöihin, valtasuhteisiin ja instituutioihin. Fairclough'n mukaan ei olekaan mahdollista määrittää, mikä on diskurssi, muuten kuin viittaamalla sen sisäisiin suhteisiin ja ulkoisiin suhteisiin muiden objektien kautta. Diskurssi ei ole mikään sellainen entiteetti, jonka voisi määritellä itsenäisesti. Diskurssit tuovat esiin ne kompleksiset suhteet, joista sosiaalinen elämä rakentuu; merkitykset ja merkitysten luomisen. (Fairclough 2010, 3.) Keskeistä diskursiivisissa lähestymistavoissa on myös se, miten ymmärretään kielen ja sosiaalisen todellisuuden suhde. Kyse on siitä, keskitytäänkö pelkästään kieleen vai nähdäänkö kieli yhtenä keskeisenä osana sosiaalista todellisuutta. Toinen keskeinen kysymys on se, omaksutaanko tutkittaviin ilmiöihin neutraali vai kriittinen näkökulma. (Vaara ym. 2006, 792.) Jälkimmäinen tapa viittaa kriittiseen diskurssianalyysiin.

Fairclough'n mukaan kriittinen diskurssianalyysi on suhteellista, dialektista ja monitieteistä. Se ei keskity niinkään tutkimaan instituutioita tai yksilöitä vaan yhteiskunnallisia suhteita. Nämä suhteet ovat monimutkaisia ja kerrostuneita. Fairclough katsoo instituutioiden rakentuvan "ideologisdiskursiivisista muodostelmista" (*ideological-discursive formations*, IDF), jotka liittyvät instituutioon kuuluviin ryhmiin. Yleensä yksi IDF on selkeästi hallitsevassa asemassa instituutiossa. Kukin IDF on ikään kuin oma "puheyhteisönsä" (*speech community*), jolla on myös omat ideologiset norminsa. Hallitsevalle diskurssille on tyypillistä, että se pyrkii "naturalisoimaan" ideologiansa ja saavuttamaan sille hyväksyntää esittämällä sen ikään kuin terveen järjen mukaisina valintoina. (Fairclough 2010, 30.) Esimerkiksi Suomessa nykyinen hallitus on pyrkinyt esittämään harjoittamansa leikkauspolitiikan välttämättöminä toimenpiteinä, jotka on ollut pakko tehdä, jotta talous saataisiin nousuun ja häivyttämään leikkausten ideologisen puolen.

Myös van Dijk puhuu kriittisestä diskurssianalyysistä. Hänen mukaansa kriittinen diskurssianalyysi on diskurssien tutkimusta, joka kohdistuu erityisesti siihen, miten vallankäyttöä ja epätasa-arvoa toimeenpannaan, tuotetaan, legitimoidaan tai vastustetaan teksteissä ja puheissa yhteiskunnallisessa

ja poliittisessa kontekstissa. Määre kriittinen tulee nimenomaan siitä, että tutkija pyrkii ymmärtämään, paljastamaan ja haastamaan diskurssien vahvistamaa ja ylläpitämää yhteiskunnallista epätasa-arvoa. Siksi kriittistä diskurssianalyysia voidaan pitää jopa yhteiskunnallisena liikkeenä. Van Dijk korostaa, että kriittinen diskurssianalyysi ei ole sinänsä mikään metodi tai tietty tapa tehdä diskurssianalyysia, vaan kriittistä diskurssianalyysia voivat olla mitkä tahansa diskurssianalyysin tavat. Se on tapa tutkia tekstiä ja puhetta analyttisesti ja kriittisesti. (2015, 466.) Kriittinen diskurssianalyysi näkee kielen sosiaalisena käytäntönä. Se tutkii erityisesti kielen ja vallan suhdetta. (Wodak 2001, 1–2.) Myös Vaaran ym. mukaan kriittinen diskurssianalyysi tutkii kielen roolia valtasuhteiden tuottamisessa (2006, 792).

Tämän tutkimuksen tarkoitus ei välttämättä ole varsinaisesti tuoda esiin yhteiskunnallisia epäkohtia, mutta haluan kuitenkin tutkijana olla kriittinen analysoimiani diskursseja kohtaan. Yritän välttää esimerkiksi sellaista ennakko-oletusta, että inuiitit ovat seismisiä kokeita vastustaessaan väistämättä tarinan sympaattisia sankareita, että heidän argumenttinsa olisivat moraalisesti oikein tai että heidän elämäntapansa olisi välttämättä ympäristön kannalta paras. Ehkä heidän näkemyksensä voi nähdä myös muutosvistarintana, nurkkakuntaisuutena ja eläinkunnan suruttomana hyödyntämisenä omiin tarpeisiin. Siksi voin mielestäni perustellusti kutsua omaa lähestymistapaani kriittiseksi diskurssianalyysiksi. En halua myöskään tutkia pelkästään kieltä, vaan pitää koko ajan mielessä käytettyjen sanojen ja väitteiden suhteen sosiaaliseen todellisuuteen.

Fairclough (2001, 121–123) suhtautuu myös varauksellisesti siihen ajatukseen, onko kriittinen diskurssi ylipäätään metodi vai onko se pikemminkin teoria. Se on kenties teoreettinen lähestymistapa kieleen tai laajemmin semiosikseen, joka pitää sisällään kielen lisäksi myös kehonkielen, visuaalisen kielen ja kaikki merkityksen tuottamisen tavat. Yhteiskuntaelämä rakentuu toisiinsa yhteydessä olevista sosiaalisten käytäntöjen verkostoista, joita ovat esimerkiksi talous, politiikka ja kulttuuri. Kaikkiin näihin liittyy merkitysten tuottamista semioottisin keinoin, kuten kielen avulla. Kaiken kaikkiaan kriittinen diskurssianalyysi on siis semiosiksen, kuten kielen, ja muiden sosiaalisten käytäntöjen suhteiden tutkimista.

#### 4.2.2. Diskursiivinen legitimointi

Tutkielmassani käytän menetelmänä kriittistä diskurssianalyysia ja keskityn analysoimaan diskurssin keinoin tapahtuvaa näkemysten legitimointia. Vaara ym. toteavat legitimitietin ja legitimisoinnin olevan tärkeää kaikessa sosiaalisessa toiminnassa (2006). Heidän mukaansa legitimitietti tarkoittaa



diskursiivisesti luotua vaikutelmaa hyväksynnästä jossakin tietyssä diskurssissa. Diskurssi ja sen ominaispiirteet määrittävät sen, mitä voidaan pitää legitimiinä tai illegitiiminä. Esimerkiksi neoliberalistisesta näkökulmasta teollisuuden uudelleenjärjestelyt voidaan nähdä oikeutettuina, jos ne "hyödyttävät osakkeenomistajia". Nationalistisessa diskurssissa taas sama asia voi näyttäytyä "kansallisen perinnön" luovuttamisena "vieraille valloille" tai "markkinavoimille". (Vaara ym. 2006, 793.) Vaikka yritykset legitimoida diskursiivisesti eivät suinkaan aina johda jonkin asian yleiseen legitimizeettiin, ne tuottavat kuitenkin tärkeitä merkityksiä, jotka voivat myöhemmin johtaa legitimizeetin vahvistumiseen (Lähdesmäki ym. 2016, 1058).

Legitimizeetistä kirjoitti paljon myös Max Weber, joka totesi noin sata vuotta sitten, että "jokainen auktoriteettijärjestelmä pyrkii tuottamaan ja pitämään yllä uskoa omaan legitimizeettiin" (käännös minun). Kieli on eittämättä yksi merkittävimmistä tavoista, joilla legitimizeettiä tuotetaan. (Van Leeuwen 2008, 105; van Leeuwen 2007, 91.) Legitimizeetti on lähes aina tekstuaalista ja symbolista, mikä ohjaa keskittymään sen diskursiivisiin perusteisiin (Lähdesmäki ym. 2016, 1058). Martin-Rojo ja van Dijk puolestaan määrittelevät legitimoinnin olevan "hyväksyttävyyden luomista yhteiskunnallisille toimijoille, toiminnalle ja yhteiskunnallisille suhteille normatiivisen järjestyksen sisällä" erityisesti "ryhmäsuhteisiin, hallintaan ja johtajuuteen liittyvien kiistanalaisten toimien, syytösten, epäilysten, kritiikin ja konfliktien" yhteydessä (teoksessa Peled-Elhanan 2010, 379).

Diskurssin kautta rakentuvaa legitimizeettiä on tutkinut paljon muun muassa Theo van Leeuwen, jonka ajattelusta oma metodini rakentuu. Hänen mukaansa legitimointi ei milloinkaan tapahdu irrallaan kontekstista: legitimointi tarkoittaa aina määrättyjen instituutioiden käytäntöjen legitimoimista. Van Leeuwen on tutkinut muun muassa lasten koulunkäyntiin liittyviä tekstejä ja tutkinut pakollisen koulutuksen legitimointia niissä. Koulunkäyntiin liittyvät tekstit sijoittuvat selkeästi tiettyyn institutionaaliseen kontekstiin ja kehykseen. Seuraavassa luvussa mainitsemani esimerkit legitimoinnista tulevat tästä van Leeuwenin käyttämästä koulumaailmaan liittyvästä tekstiaineistosta. (2007, 92–93.)

Legitimoinnin avulla vastataan ennen kaikkea kysymykseen "miksi": "Miksi meidän pitäisi tehdä tämä?" ja "Miksi meidän pitäisi tehdä tämä juuri tällä tavalla?" Joskus kysymykseen vastataan implisiittisesti ja joskus taas eksplisiittisemmin. (Van Leeuwen 2007, 93.) Van Leeuwen on myös kehittänyt eräänlaisen "legitimaation kieliopin" ja tutkimustensa pohjalta erottanut erityisiä legitimoimisen käytäntöjä. Ne ovat hänen mukaansa tapoja käyttää erilaisia diskursseja tai diskurssiresursseja legitimizeetin perustelemiseksi. Näiden legitimaatiostrategioiden käyttäminen ei

välttämättä ole tarkoituksellista tai tietoista. (Vaara ym. 2006, 794.) Van Leeuwen on erottanut neljä erillistä legitimaatiostrategiaa, joita hän on havainnut käytettävän asioiden perustelemiseen ja legitimointiin ja joita käsittelem seuraavassa luvussa.

#### 4.2.3. Van Leeuwenin legitimaatiostrategiat

Seuraavaksi kuvailen tarkemmin van Leeuwenin kehittelemää neljää legitimointistrategian tyyppiä. Ne hän on esittänyt muun muassa teoksessaan *Discourse and practice: New Tools for critical discourse analysis* (2008) ja artikkelissaan *Legitimation in discourse and communication* (2007). Van Leeuwen erottamat neljä legitimointistrategiaa ovat auktorisointi, moralisointi, rationalisointi ja narrativisointi. Strategiat voivat esiintyä niin yksin kuin yhdessäkin, ja niitä voidaan käyttää sekä legitimoimaan että delegitimoimaan käytäntöjä ja näkemyksiä. (2007, 92.) Esittelen tässä luvussa tarkemmin kunkin strategian.

Lähteenä olen käyttänyt myös Vaaran, Tienarin ja Laurilan artikkelia "Pulp and Paper Fiction: On the Discursive Legitimation of Global Industrial Restructuring", jossa on sovellettu näitä nimenomaisia legitimaatiostrategioita. Vaara ym. (2006) ovat tutkineet legitimaatiostrategioiden käyttöä sellu- ja paperiteollisuuden alalla tapahtuneisiin fuusioihin ja hankintoihin liittyvässä uutisoinnissa. Kyseisessä artikkelissa he keskittyvät analysoimaan suomalaisen Enson ja ruotsalaisen Storan vuonna 1998 tapahtunutta fuusiota ja sen herättämää laajaa keskustelua. (2006, 795.) Vaaran ym. tutkimus sijoittuu siis yritysmaailmaan ja organisaatiotutkimuksen alalle, ja se onkin julkaistu *Organization Studies* -lehdessä, mikä osaltaan kertoo siitä, että metodia voi soveltaa eri tieteenaloille ja että diskursiivinen legitimointi on tärkeää kaikessa inhimillisessä toiminnassa. Vaara ym. ovat muokanneet strategioita siten, että he ovat ottaneet viidenneksi strategiaksi "normalisoinnin", kun se van Leeuwenin alkuperäisessä luokittelussa ei ole oma itsenäinen strategiansa vaan sekä auktorisoinnin että rationalisoinnin kategorioista löytyvä alatyyppe. (2006, 797–798.)

Van Leeuwen kirjoittaa legitimaatiostrategioista luonnollisesti englanniksi, eikä kovin vakiintuneita suomenkielisiä käännöksiä niille liene olemassa. Olenkin itse kääntänyt jokaisen strategian nimen suomeksi. Mainitsen aluksi kunkin strategian englanninkielisen nimen, mutta tämän jälkeen viittaa niihin pelkästään suomenkielisillä käännöksillä. Kun olen lainannut van Leeuwenin esimerkkejä jonkin strategian käytöstä, olen suomentanut esimerkin itse ja merkinnyt englanninkielisen lähdetekstin alaviitteeseen saman sivun loppuun.

## Auktorisointi (*authorization*)

*Authorization*, tästä eteenpäin auktorisointi, on van Leeuwenin luokittelussa legitimointia auktoriteetin avulla. Auktoriteetti voi olla perinne, tapa, laki tai joku yksittäinen henkilö. (Van Leeuwen 2008, 105.) Voidaan siis vedota esimerkiksi jonkun arvostetun, auktoriteettiasemassa olevan henkilön näkemykseen ja perustella näin se, miksi jokin asia on niin kuin se on. Auktoriteetti voi tällöin olla esimerkiksi lääkäri, opettaja, filosofi tai vastaava auktoriteettiasemassa oleva henkilö. (Van Leeuwen & Wodak 1999, 104.) Van Leeuwenin mukaan voidaan puhua henkilöauktoriteetista (*personal authority*), mikäli vedotaan sellaisen henkilön auktoriteettiin, jolla on korkea status jossakin instituutiossa. Tyypillisesti tällainen auktoriteetti voi olla vaikkapa opettaja tai vanhempi, ja van Leeuwenin mukaan henkilöauktoriteettiin vetoaminen on tyypillistä erityisesti lapsille. (Van Leeuwen 2008, 106.) Vaaran ym. tutkimuksessa vedottiin tyypillisesti auktoriteettina yritysten edustajiin, analyytikkoihin, 'markkinoihin' tai kilpailuviranomaisiin, silloin kun aineistossa legitimoitiin tai delegitimoitiin fuusioita tai yrityskauppoja (2006, 799).

Henkilön auktoriteetti voi perustua aseman sijaan myös asiantuntijuuteen, jolloin puhutaan asiantuntija-auktoriteetista (*expert authority*). Asiantuntijuus saatetaan todeta eksplisiittisesti viittaamalla henkilön pätevyYTEEN ja taustaan, mutta jos asiantuntija on tunnettu, hänen asiantuntijuutensa saattaa myös olla itsestään selvää eikä se kaipaa erityisempää esittelyä. Tämä on van Leeuwenin mukaan tyypillistä akateemisessa diskurssissa. Tyypillisesti asiantuntija-auktoriteettiin viitataan verbaalista tai mentaalista prosessia kuvaavan verbin avulla, esimerkiksi: "Professori X on sitä mieltä, että..." tai "tutkija X kirjoittaa". Asiantuntijan mielipide sisältää ajatuksen siitä, että jokin tietty toimintatapa on "paras" tai "hyvä". Tämän kaltaisessa legitimaatiostrategiassa muita perusteluja ei yleensä vaadita tai esitetä, vaan todetaan vain jonkin asian olevan näin sillä perusteella, että asiantuntija-asemassa oleva henkilö on sitä mieltä. Van Leeuwen kuitenkin huomauttaa, että nyky maailmassa asiantuntijuus on pluralistisempaa kuin ennen. Nykyään ihmisillä on enenevässä määrin vapaa pääsy sellaiseen tietoon, joka ennen digitalisaatiota kuului vain asiantuntijoille. (Van Leeuwen 2008, 107.)

Van Leeuwenin mukaan auktorisoinnin lajeista voidaan erottaa erikseen myös roolimalliauktoriteetti (*Role Model Authority*), joka viittaa roolimallien tai mielipidejohtajien käyttämiseen legitimaation perustana. Roolimallit voivat olla saman vertaisryhmän jäseniä tai sitten julkisuuden henkilöitä, joita

ihailaan kauempaa. Tällaisessa legitimaatiostrategiassa se, että roolimallina pidetty henkilö on jotakin mieltä tai toimii tietyllä tavalla, riittää oikeuttamaan puhujan toiminnan tai näkemyksen. Roolimalleihin perustuvan legitimaation juuret ovat 1930-luvulla syntyneessä amerikkalaisessa psykologian suuntauksessa, symbolisessa interaktionismissa. Suuntaus tutki sitä, millä tavoin ihmiset omaksuivat asenteita lähipiiristään ja laajemmasta kulttuurisesta todellisuudestaan. (Van Leeuwen 2008, 107–108.) Sosiaalisen median aikakaudella julkisuuden henkilöiden ja mielipidevaikuttajien näkemykset ovat entistä helpommin kaikkien nähtävissä. Clyde Riverin tapauksessakin useat julkisuuden henkilöt ovat ottaneet kantaa tapaukseen ja ilmaisseet tukensa inuiiteille. Näin ovat tehneet muun muassa näyttelijät Emma Thompson, Jane Fonda ja Leonardo DiCaprio. DiCaprio julkaisi Twitterissä vetoomuksen Clyde Riverin puolesta. Ketään edellä mainituista ei voi pitää henkilöauktoriteettina tai asiantuntija-auktoriteettina, mutta heidän tunnettuutensa ja muulta elämänalalta hankittujen meriittien perusteella heidän näkemyksillään on painoarvoa. (Skura 29.11.2016.) DiCaprio on tunnetusti ennenkin puhunut ilmastonmuutoksen torjumisen tärkeyden puolesta ja tuottanut ilmastonmuutosta käsittelevän dokumenttielokuvan *Before the Flood* (Bradshaw 2016).

Toisaalta auktoriteettina voi toimia myös taho, joka ei ole henkilö, vaan jokin persoonaton auktoriteetti (*impersonal authority*). Tällöin voidaan viitata esimerkiksi "lakiin", "sääntöihin" tai Raamattuun. Tyypillisesti tämän kaltaisessa auktoriteettiin viittaavassa legitimaatiostrategiassa käytetään sanomiseen viittaavaa ilmaisua, mutta sanoja ei olekaan kukaan henkilö, vaan esimerkiksi "Raamattu sanoo" tai "lain mukaan". Vuoden 1999 artikkelissaan van Leeuwen ja Wodak tarkastelivat maahanmuuton kontrolloimisen diskursiivista oikeuttamista itävaltalaisissa lehdissä ja havaitsivat, että heidän aineistossaan auktorisointistrategiaa oli käytetty yksinomaan viittaamalla auktoriteetteihin, jotka eivät ole henkilöitä, eli lähinnä lakeihin ja asetuksiin. (Van Leeuwen & Wodak 1999, 104; van Leeuwen 2008, 108.) Myös Vaaran ym. tutkimuksessa viitattiin tyypillisesti 'markkinoihin', joille annettiin inhimillisiä ominaisuuksia esimerkiksi käyttämällä sellaisia ilmauksia kuin "markkinat arvioivat" (2006, 799). Tämänkaltaisessa legitimaatiossa tulevat esiin sellaiset substantiivit kuin "käytäntö", "sääntely", "sääntö", "laki" sekä niitä vastaavat adjektiivit ja adverbis, kuten "pakollinen", "vaadittu" ja niin edelleen.

Van Leeuwenin mukaan auktoriteettiin nojaava legitimaatio voi perustua myös perinteen omaamaan auktoriteettiin, vaikka perinteiden merkitys onkin monilla osa-alueilla nyky maailmassa vähentynyt. Yleensä tällöin käytetään sellaisia käsitteitä kuin "perinne", "käytäntö" tai "tapa". Silloin kysymykseen "miksi" vastataan: "koska meillä on tapana tehdä näin" tai "koska olemme aina

tehneet näin" ja oletetaan, että se itsessään on riittävä perustelu jollekin näkemykselle. (Van Leeuwen 2008, 108.) Kuten analyysissa jäljempänä tulee esiin, inuiitit perustelivat usein seismisten kokeiden vastustamista sillä, että tietyillä vesialueilla metsästäminen ja kalastaminen ovat heille tärkeitä perinteitä.

Lisäksi van Leeuwenin mukaan auktorisointi voi perustua vielä mukautumiseen (*conformity*). Tällöin jonkin toiminnan oikeutusta perustellaan sillä, että "kaikki muutkin tekevät samaa" tai "useimmat ihmiset tekevät niin". Näin viestitään implisiittisesti, että pitäisi toimia samalla tavalla kuin muutkin. Usein käytettäessä mukautumiseen perustuvaa auktorisointia viitataan määriin tai jonkin toiminnan yleisyyteen, esimerkiksi:

- Useimmat opettajat pitävät kirjaa edistymisestään.
- Monet koulut omaksuvat nyt tämän käytännön.<sup>1</sup> (Van Leeuwen 2008, 109.)

### **Moraalinen arviointi tai moralisointi (*moral evaluation*)**

Toisena diskursiivisen legitimoinnin tapana van Leeuwen nostaa esiin moraalisen arvioinnin (*moral evaluation*). Moraalisen arvioinnin kautta tapahtuva legitimointi nojaa arvoihin eikä niinkään auktoriteettiin. Usein jonkin asian moraalista arvoa arvioidaan yksinkertaisesti sellaisilla sanoilla kuin "hyvä" tai "paha". Usein se yhdistyy auktoriteetin kautta legitimointiin, kuten silloin, kun George W. Bush oikeutti Yhdysvaltain Lähi-idässä käymiä sotia puhumalla "pahan akselista". Useimmiten moraalinen arviointi kuitenkin kytkeytyy johonkin tiettyyn moraaliarvodiskurssiin. Nämä diskurssit eivät useimmiten kuitenkaan ole eksplisiittisiä. Ne esiintyvät ainoastaan viittauksina, esimerkiksi sellaisten adjektiivien kautta kuin "terve", "normaali", "luonnollinen", "hyödyllinen" ja niin edelleen. Van Leeuwenin mukaan nämä adjektiivit ovat silloin ikään kuin vedenalaisen moraaliarvojäätävän huippu. Ne herättävät mielikuvan moraalista konseptista, mutta laajempi konteksti tai moraalijärjestelmä, johon se liittyy, ei yleensä ole läsnä eksplisiittisesti. Lukija tunnistaa moraaliseen arviointiin perustuvan legitimaation oman yleisten kulttuuritietoutensa avulla. (Van Leeuwen 2008, 110.)

---

<sup>1</sup> The majority of teachers keep records of their progress.  
Many schools now adopt this practice.

Vuoden 1999 tutkimuksessaan maahanmuuton kontrolloinnin legitimoinnista Itävallassa van Leeuwen ja Wodak törmäsivät moraaliseen arviointiin yhtenä yleisenä legitimaatiostrategiana. He havaitsivat, että wieniläiset viranomaiset oikeuttivat joidenkin siirtolaisten perheen yhdistämishakemusten hylkäämisen vetoamalla terveyteen ja hygieniaan liittyviin ongelmiin. Viranomaisten mukaan maahanmuuttajaperheiden asunnot eivät täyttäisi yleisiä hygieniavaatimuksia eivätkä vanhemmat voisi tarjota lapsilleen riittävän terveellisiä kasvuolosuhteita. Terveystä ja hygieniasta tuli alun perin 1900-luvun alussa sellainen asia, johon valtio saattoi puuttua. Tutkimusta tehdessä van Leeuwenin mukaan tällaiset kysymykset hygieniasta olivat jo kiinteä osa uutta sosiaalidemokraattista arvodiskurssia, mikä näkyi wieniläisten viranomaisten kannanotoissa. (Van Leeuwen 2008, 110; van Leeuwen & Wodak 1999, 108.)

Myös Vaara ym. toteavat, että heidän aineistossaan legitimointi ei yleensä ollut avoimen moralistista. Moralisointiä myös käytettiin siinä etupäässä delegitimoinnin keinona. Heidän analyysissään moralisointi näkyi muun muassa nationalistisena diskurssina, jossa kyseenalaistettiin valtion osin omistamien yhtiöiden myyminen viittaamalla kansalliseen etuun. Moralisointi saattoi olla myös humanistinen perusta, jolloin yritysjärjestelyjä delegitimoidtiin vetoamalla työntekijöiden etuun. (2006, 801.)

Van Leeuwenin (2010, 110–111) mukaan legitimaatio moraalien kautta tapahtuu usein arvottavien adjektiivien avulla. Esimerkiksi Leechin mukaan mainoskielessä adjektiivit ovat samaan aikaan sekä nimeäviä että attributiivisia. Ne kuvaavat samaan aikaan sekä asian konkreettisia ominaisuuksia, että kommentoivat niitä jonkin arvojärjestelmän näkökulmasta. Tällaisia adjektiiveja ovat van Leeuwenin mukaan esimerkiksi mainoskielessä käytetyt sellaiset englanninkieliset adjektiivit kuin "vihreä" (*green*), "siisti" (*cool*) tai "kultainen" (*golden*). Moraalinen arviointi on tällöinkin implisiittisesti tapahtuvaa eikä kovin ilmeistä. Van Leeuwenin aineiston esimerkeissä käytetään usein sellaisia adjektiiveja kuin "normaali" tai "luonnollinen" legitimoimaan vanhempien reaktioita lapsen ensimmäisenä koulupäivänä:

- On normaalia, että ensimmäisenä koulupäivänä jännittää.
- On vain luonnollista, että ensimmäinen koulupäivä on pelottava.<sup>2</sup> (Van Leeuwen 2008, 111, käännökset minun.)

---

<sup>2</sup> It is perfectly normal to be anxious about starting school. It is only natural that the first days of school are upsetting.

Tämän tyyppisessä strategian käytössä tuodaan esiin, että ahdistuksen tunteminen ensimmäisenä koulupäivänä on normaalia eikä siinä ole mitään pahaa tai kummallista. Tällöin voidaankin van Leeuwenin (2008, 111) mukaan puhua myös naturalisoinnin kautta tapahtuvasta legitimaatiosta. Usein viitataan aikaan tai muutokseen. Erityisesti näin tehdään van Leeuwenin mukaan lastenkirjoissa, ja hän mainitsee tällaisista tapauksista kaksi esimerkkiä:

- Pian olisi syksy, ja Markin ja Mandyn olisi mentävä kouluun.
- Mary Kate oli viiden. Hän oli ollut viiden kokonaisen viikon ja aloittaisi huomenna koulun.

(Van Leeuwen 2008, 111.)<sup>3</sup>

Näissä esimerkeissä koulun alkaminen esitetään elämänmuutoksena, jota ei voi estää. Naturalisointia voidaan pitää moralisoinnin erityisenä muotona, jossa moraalisuus oikeastaan kiistetään ja moraalisen tai kulttuurisen järjestyksen korvaa "luonnonjärjestys". Jotakin tapahtuu, koska se on luonnollista ja väistämätöntä. Moraali ja luonto kietoutuvat näin yhteen. (Van Leeuwen 2008, 111.) Vaara ym. pitävät tämän tyyppistä naturalisointia omana strategianaan, jonka ovat nimenneet normalisoinniksi (*normalization*), eivätkä he käsittele sitä moralisoinnin alalajina (2006, 797.)

Moralisointi voi esiintyä myös niin kutsutun abstraktion muodossa. Se tarkoittaa, että viitataan johonkin käytäntöön abstraktilla tavalla. Tällöin käytäntö tulee "moralisoiduksi", kun siitä erotetaan jokin asia, joka yhdistää sen moraaliin. Sen sijaan että sanotaan "Lapsi menee kouluun ensimmäistä kertaa", voitaisiinkin siis sanoa "lapsesta tulee itsenäinen". Kouluun menemisen käytäntö legitimoidaan näin itsenäisyyden diskurssin avulla. Vastaavasti voitaisiin "leikkikentällä leikkimisen" sijaan puhua "toisten kanssa toimimisesta" tai "yhteistyöstä", jolloin leikkiminen koulussa legitimoidaan sosiaalisuuden diskurssin kautta. (Van Leeuwen 2008, 111.)

Van Leeuwenin mukaan moraalinen arviointi voi tapahtua lisäksi analogioiden kautta. Diskursseissa vertauksilla on hänen mukaansa lähes aina legitimoiva tai delegitimoiva funktio. Vastaus kysymykseen "Miksi minun pitää tehdä näin?" ei ole "koska niin on hyvä" vaan "koska se on kuin jokin toinen toimintatapa, johon liittyy positiivisia arvoja" tai vaihtoehtoisesti "koska se on erilainen kuin toinen toimintatapa, johon liittyy negatiivisia arvoja". Vertailu voi joskus olla implisiittistä.

---

<sup>3</sup> Soon autumn would be here and Mark and Mandy would have to start school. Mary Kate was five. She had been five for a whole week and tomorrow she would be going to school.

Yhteen sosiaaliseen käytäntöön liittyvää toimintaa kuvataan termillä, joka liittyy toiseen sosiaaliseen käytäntöön kuuluvaan toimintaan. Tähän toiseen toimintatapaan liittyvät positiiviset tai negatiiviset arvot siirtyvät tällöin alkuperäiseen toimintaan. Esimeriksi Ivan Illich koulumaailmaa kritisoidessaan käytti sellaisia ilmauksia kuin "drilling pupils" (oppilaiden harjoittaminen) tai "incarcerating pupils" (oppilaiden telkeäminen tai sulkeminen johonkin). Vertailu voidaan ilmaista myös eksplisiittisemmin samaistavien kielipiirien rakenteiden avulla:

- Kuten uudessa työpaikassa aloittava aikuinen... lapsikin on huolestunut.
- Siitä tulee yhtä automaattista kuin hampaiden harjaaminen.<sup>4</sup> (Van Leeuwen 2008, 112.)

Joskus vertailu voidaan esittää myös narratiivisessa muodossa. Van Leeuwenin esittämässä esimerkissä koulua verrataan äidin hoivaan lampaan ja karitsoiden kielikuvan kautta. Vertaus herättää miellelyhtymiä myös Raamattuun, jossa lampaat esiintyvät monissa vertauksissa.

Huone oli valoisa, ja siellä oli riveittäin samanlaisia pulpetteja kuin hänen ja kuvia seinillä. Yhdessä oli suuri lammas ja sen karitsat. Hän piti siitä, mutta kartta ei näyttänyt kovin kiinnostavalta.<sup>5</sup> (Van Leeuwen 2008, 111–112.)

### **Rationalisointi (*rationalization*)**

Kolmantena legitimaatiostrategiana van Leeuwen erottaa rationalisoinnin (*rationalization*). Hän tekee eron kahden tyyppisen rationalisoinnin välillä. Instrumentaalisessa rationalisoinnissa jotakin toimintaa legitimoidaan viittaamalla sillä saavutettavaan hyötyyn. Teoreettisessa rationalisoinnissa sitä taas legitimoidaan viittaamalla asioiden luonnolliseen järjestykseen tai elämän tosiseikkoihin, mutta paljon eksplisiittisemmin kuin aiemmin mainituissa moralisointiesimerkeissä. Van Leeuwenin mukaan myös rationalisointi ja moraalit ovat melko lähellä toisiaan, mutta rationalisoinnissa moraalit esiintyvät verhotummin ja implisiittisemmin. (Van Leeuwen 2008, 113; van Leeuwen & Wodak 1999, 105.)

---

<sup>4</sup> Like an adult starting in a new job... the child will be worried. It will become as automatic as cleaning your teeth.

<sup>5</sup> The room was light with rows of desks just like his, and pictures on the walls. One showed a big sheep and her lambs. He liked that, but the map did not look very interesting.



Instrumentaalinen rationalisointi vaikuttaa ensisilmäyksellä suoraviivaiselta. Sen avulla oikeutetaan toimintaa tai sen osia viittaamalla sen täyttämään tarkoitukseen tai funktioon, sen täyttämiin tarpeisiin tai sen tuottamiin positiivisiin vaikutuksiin. Van Leeuwenin mukaan tarkoitusten ja funktioiden taustalta löytyy kuitenkin yleensä myös jokin moraaliarvo, johon viitataan. Näin syntyy yleistyneitä motiiveja (*generalized motives*). Esimerkiksi van Leeuwenin ja Wodakin maahanmuuttoon liittyvässä tutkimuksessa tunkeutuminen maahanmuuttajien yksityiselämään nähdään välttämättömänä *zum Schutz der Rechte und Freiheiten anderer* (muiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi). Van Leeuwenin mukaan tässä on kyseessä yleistynyt motiivi, johon liitetään positiivisia moraalisia konnotaatioita. (Van Leeuwen & Wodak 1999, 105–106.) Myös esimerkiksi sellaiset ilmaisut kuin että jokin on "hyödyllistä" tai "tehokasta" ovat legitimoivia ja edustavat rationalisointia. Filosofisesti ne liittyvät utilitarismin ja pragmatismen perinteeseen, jossa tarkoituksenmukaisuuden, hyödyllisyyden ja tehokkuuden nähdään määrittävän toiminnan totuudellisuutta ja eettisyyttä. (Van Leeuwen 2008, 114.)

Van Leeuwenin mukaan instrumentaalista rationalisoinnista voidaan erottaa useita erilaisia tyyppejä. Rationalisointi voi olla ensinnäkin päämääräorientoitunutta (*goal orientation*), jolloin siinä korostuvat toimijan tietoiset tai tiedostamattomat motiivit, tarkoituserät tai päämäärät. Tällöin on vaatimuksena, että toimijan toimijuus ilmaistaan eksplisiittisesti ja että tarkoituksenmukaisella toiminnalla ja tavoitteella on sama toimija, agentti. Tai jos tavoitteena on jokin tila (*state*), tulee sen henkilön, jota tämä tila koskee, olla myös itse tekijänä tuohon tilaan tähtäävässä toiminnassa. Van Leeuwen havainnollistaa asiaa seuraavalla yksinkertaisella kaavalla: "Teen asian X tehdäkseeni (tai ollakseni tai saadakseni) asian Y." Van Leeuwen mainitsee tämän tyyppisestä päämääräorientoituneesta rationalisoinnista kaksi esimerkkiä:

- Janen opettaja käytti katsekontaktia ja ilmeitä luodakseen positiivisen siteen hänen kanssaan.
- Lapsesi saattaa reagoida viihdyttämällä itseään piirtämällä tuntien ajan kehittäen visuaalisia, luovia ja motorisia taitojaan. (Van Leeuwen 2008, 113.)<sup>6</sup>

---

<sup>6</sup> Your child may respond by spending hours happily entertaining herself drawing while she develops her visual, creative and motor skills.

Jane's teacher used eye contact and facial expression to establish positive bonds with her.

Van Leeuwenin mukaan ensimmäisessä esimerkissä päämäärä tai tarkoitus on tuotu esiin eksplisiittisesti tarkoitusta ilmaisevan "to"-rakenteen avulla ("tehdäkseen jotain"). Toisessa esimerkissä puolestaan ajatusta toiminnan päämäärästä ei tuoda esiin eksplisiittisesti kieliopillisten rakenteiden kautta, vaan implisiittisemmin. (Van Leeuwen 2008, 114.)

Instrumentaalinen rationalisointi voi olla van Leeuwenin mukaan myös keino-orientoitunutta (*means orientation*). Silloin korostuvat toiminnan keinot. Toiminta esiintyy välineenä tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Tällaisessa tapauksessa kaava olisi: "Saavutan asian X tekemällä asian Y / asian Y avulla." Näin ei oteta kantaa siihen, kuka asian Y tekee, vaan toimijuus jää avoimeksi, sillä käytetään sellaisia ilmaisuja kuin "avulla" tai "kautta" (*by means of, through*). Kaava voi vaihtoehtoisesti olla myös "toiminta X auttaa saavuttamaan asian/tilan Y."

- Lapset käsittelevät näitä vaikeuksia pitämällä kaksi maailmaa erillään ja olemalla puhumatta kodista koulussa tai mainitsematta koulua kotona.
- Formaali ryhmä on voimakas sosiaalisen kontrollinen mekanismi. (Van Leeuwen 2008, 115.)<sup>7</sup>

Van Leeuwen mainitsee vielä, että keino-orientoitunut strategia voi perustua myös käyttöön (*use*), jolloin päämäärään tähtäävä toiminta esitetään välineenä jonkin tavoitteen saavuttamiseen:

Nimenhuutoa voidaan käyttää myös rohkaisemaan lapsia reagoimaan omaan nimeensä ja oppimaan toisten nimet. (Van Leeuwen 2008, 115.)<sup>8</sup>

Lisäksi instrumentaalisessa rationalisoinnissa voi vielä korostua toiminnan lopputulos (*effect*). Toiminnan tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan ikään kuin toisesta päästä, jälkiviisaana, eikä toiminnan tulosta olisi voitu suunnitella etukäteen. Usein tämä ilmaistaan lopputulokseen viittaavilla sanoilla, kuten "jotta" tai "siten". Esimerkiksi:

- Lapsen on opittava hallitsemaan aggressiivisuuttaan tullakseen muiden hyväksymäksi.

---

<sup>7</sup> Children cope with these difficulties by keeping the two worlds apart and never talking about home at school or mentioning school at home.

Formal group is a powerful mechanism for social control.

<sup>8</sup> Registration can also be used to encourage children to respond to their own names and learn each others'.

- Lapsen on opittava hallitsemaan aggressiivisuuttaan, jotta muut hyväksyvät hänet.<sup>9</sup> (Van Leeuwen 2008, 115.)

Van Leeuwen erottaa instrumentaalisisestä rationalisoinnista teoreettisen rationalisoinnin. Siinä legitimointi ei tapahdu sen kautta, onko jokin toiminta tarkoituksenmukaista tai järkevää, vaan sen, perustuuko se jonkinlaiseen totuuteen, siihen miten asiat ovat. Teoreettinen rationalisointi on melko lähellä naturalisointia, mutta siinä viitataan eksplisiittisemmin "siihen, miten asiat ovat".

Teoreettinen rationalisointi voi van Leeuwenin mukaan tapahtua kolmella tavalla. Se voi ilmetä "määritelmänä" (*definition*), jolloin jokin toiminta määritellään toisen, moralisoidun toiminnan kautta. Rinnastavana verbinä on yleensä joko olla-verbi tai merkitsemistä ilmaiseva verbi kuten "merkitä", "tarkoittaa", "symboloida". Esimerkiksi:

Koulunkäynti merkitsee, että hänen lapsensa ovat kasvamassa.<sup>10</sup> (Van Leeuwen 2008, 116.)

Lisäksi teoreettinen rationalisointi voi ottaa "selittämisen" (*explanation*) muodon. Tällöin ei kuvata toimintaa vaan siinä mukana olevia toimijoita. Tällaisessa tapauksessa "miksi"-kysymykseen vastataan: "Koska se on luontevaa näille toimijoille." Tällaista legitimointia luonnehtii yleisyys, ja siinä kuvataan toimijoiden yleisiä ominaisuuksia tai heidän tyypillistä toimintaansa. (Van Leeuwen 2008, 116.)

Teoreettisen rationalisoinnin kolmas ja viimeinen tyyppi on "ennustus" (*prediction*). Tämän tapainen rationalisointi saattaa muistuttaa hieman auktorisointia, mutta siinä kuitenkin viimekädessä vedotaan kokemukseen eikä auktoriteettiin. Tällainen legitimointi voidaan periaatteessa kieltää vastakkaisen kokemuksen avulla. Esimerkki ennuksesta on:

Älä ole huolissasi, jos sinä tai lapsesi itkee. Se ei kestä kauaa.<sup>11</sup> (Van Leeuwen 2008, 116.)

---

<sup>9</sup> Your child has to learn to control aggressiveness, so as to be accepted by others. Your child has to learn to control aggressiveness, so others accept him.

<sup>10</sup> School signals that her children are growing up.

<sup>11</sup> Don't worry if you or your child cries. It won't last long.

## Narrativisointi (*mythopoesis*)

Legitimointi voi van Leeuwenin mukaan tapahtua neljänneksi tarinankerronnan kautta. Vaara ym. käyttävät tästä legitimaatiostrategiasta nimitystä *narrativization*, van Leeuwen taas nimeä *mythopoesis* (2006, 802.) Itse käytän jatkossa siitä nimitystä "narrativisointi". Tässä strategiassa esitetään tarinan kertomisen kautta, miksi jokin käytös on hyväksyttävää, sopivaa tai suotavaa. Se voi tapahtua opettavaisten tarinoiden kautta (*moral tales*), joissa päähenkilö palkitaan siitä, että hän osallistuu hyväksytyyn sosiaaliseen toimintaan. Esimerkiksi van Leeuwenin aineistossa koulun aloittavat lapset joutuvat kohtaamaan turvallisesta kodista lähtemisen aiheuttaman trauman, mutta vaikeuksista selvittyään he pääsevät yli traumastaan ja seuraa onnellinen loppu. Varoittavien tarinoiden (*cautionary tales*) kautta puolestaan tuodaan esiin, mitä tapahtuu, jos ei noudata sosiaalisia normeja. Niissä päähenkilöt toimivat jotenkin ei-toivottavalla tavalla, mikä johtaa onnettomaan loppuun. (Van Leeuwen 2008, 117–118.) Vaara ym. esimerkiksi löysivät aineistostaan narratiiveja, joissa yrityksiä tai henkilöitä esitettiin voittajina, häviäjinä, sankareina, vihollisina tai rikollisina. Tällaiset tekstit olivat usein sävyiltään viihdyttäviä. (2006, 802.)

Vaara ym. havaitsivat myös, että monissa artikkeleissa teollisuuden uudelleenjärjestelyjä kuvattiin ikään kuin näytelmänä, jossa yritykset kilpailevat toisiaan vastaan. Näissä artikkeleissa uudelleenjärjestelyt kuvattiin väistämättömänä tavoitteena, ja näytelmässä oli kyse siitä, kuka selviytyy voittajana ja kuka häviää. Teksteissä globaali yritysten uudelleenjärjestely, yrityskaupat ja fuusiot kuvattiin välttämättöminä. (2006, 802.) Oma aineistoni poikkeaa Vaaran ym. tutkimuksesta siinä mielessä, että en analysoi kokonaisia tekstejä, vaan analyysi kohdistuu lähinnä lausetasolla esiin tuleviin näkemyksiin. Siksi on luultavaa, että kovin kompleksisia tai pitkiä narratiiveja ei aineistosta nouse esiin, mutta kenties kuitenkin lyhyempiä, narratiivisia elementtejä sisältäviä katkelmia siitä voi löytyä.

## 5. AINEISTON ANALYYSI

Seuraavaksi siirryn tutkielmassani aineiston varsinaiseen analyysiin. Tässä osiossa käyn läpi aineistoani van Leeuwenin legitimaatiostrategioiden näkökulmasta. Olen etsinyt aineistosta sellaiset kohdat, jossa inuiitit tai muuten kokeita vastustavat tuntuvat vastaavan kysymykseen "miksi" – miksi seismisiä kokeita ei pitäisi tai pitäisi tehdä. Olen päättänyt analyysissäni keskittyä suoriin lainauksiin sellaisilta henkilöiltä, joita käsittelemäni tapaus jollakin tavoin koskettaa, sillä analyysissä minua kiinnostaa nimenomaan inuiittien ja muiden asianosaisten näkemykset asiasta, ei niinkään se, millä tavalla lehdistö kirjoittaa asiasta. Analyysissä nostan esiin aineistosta löytyneet esimerkit kustakin van Leeuwenin neljästä legitimaatiostrategiasta ja analysoin niitä tarkemmin. Leipätekstissä esiintyvät esimerkit olen itse kääntänyt suomeksi mahdollisimman hyvin alkuperäisen tekstin merkityksen säilyttäen. Kunkin suoran lainauksen alkuperäinen englanninkielinen muoto löytyy lisäksi alaviitteestä.

### 5.1. Legitimointi auktorisoinnin avulla

Henkilö- ja asiantuntija-auktoriteetti

Auktoriteettiin perustuva legitimointi vaikutti aineistossa olevan varsin tyypillinen strategia. Välillä viitattiin jonkun tietyn henkilön tai ryhmän omaamaan auktoriteettiin, kuten seuraavassa esimerkissä:

Tutkijat kertovat, että seismiset räjäytykset voivat vahingoittaa eläimiä ja häiritä niiden muuttoliikettä. Inuiittien omat aikaisemmat kokemukset seismisestä räjäyttämisestä kertovat samaa. (Nunatsiaq News 18.8.2015.)<sup>12</sup>

Tämän esimerkin ensimmäisessä lauseessa vedotaan tutkijoiden, tieteentekijöiden auktoriteettiin. Koska tutkijat ovat todenneet näin, seismisten kokeiden tekemisten täytyy tosiaan olla haitallista eläimille. "Tutkijoilla" ihmisjoukkona on sellaista auktoriteettia, joka antaa heidän sanomisilleen painoarvoa. Edeltävässä menetelmäluvussa käsitteelin tarkemmin auktoriteettiin perustuvaa legitimaatiota van Leeuwenin mukaan ja tämän strategian eri lajeja. Kun viitataan "tutkijoihin", olisi

---

<sup>12</sup>Scientists are telling us that seismic blasting can harm animals and disrupt their migration patterns. Inuit's own experiences with seismic blasting in the past tell us the same thing.

van Leeuwenin jaottelun mukaisesti kyse vetoamisesta asiantuntija-auktoriteettiin. Tässä esimerkissä tutkijoita ei millään lailla nimetä tai yksilöidä, vaan viittaus tapahtuu hyvin yleisellä tasolla ja antaa ymmärtää, että on olemassa useita tutkijoita, jotka ovat todenneet seismisten räjäytysten aiheuttavan haittoja elämille. Jos viitattaisiin johonkuhun tiettyyn tutkijaan nimeltä, voisi kyseessä olla pikemminkin henkilöauktoriteetti, mutta tässä esimerkissä ei viitata keneenkään tiettyyn henkilöön, vaan epämääräiseen joukkoon asiantuntijoita. Kuten van Leeuwen huomautti, asiantuntijoiden auktoriteetti tuodaan usein esiin verbaalista prosessia kuvaavan verbin avulla, kuten tässäkin kertoa-verbillä. (2008, 107.)

Entä sitten edellä lainatun katkelman jälkimmäinen lause, jossa viitataan inuiittien omaan kokemukseen asiasta? Ainakin alustavasti aineistoa analysoidessani ajattelin siinäkin olevan kyse eräänlaisesta auktoriteetin käytöstä legitimaation välineenä. "Oma kokemus" on vahva perustelu jonkin näkemyksen puolesta verrattuna esimerkiksi siihen, että todettaisiin esimerkiksi että "minusta tuntuu, että näin on". Käytännön kokemus on osoittanut jonkin asian olevan tietyllä tavalla. Koska aiemmin toteutetuistakin seismisistä kokeista on seurannut haittavaikutuksia elämille, on perusteltua uskoa niin tapahtuvan myös tulevaisuudessa, jos samanlaisia kokeita tehdään.

Auktoriteetteihin vedotaan myös seuraavassa esimerkissä:

Monet inuiitit, luonnontieteilijät ja ympäristöjärjestöt vastustavat seismisiä kokeita, joissa kartoitetaan merenpohjan hiilivetyesiintymiä räjähdysten avulla. (Gregoire 14.3.2016.)<sup>13</sup>

Luonnontieteilijöihin viitatessa vedotaan taas van Leeuwenin termein selkeästi asiantuntija-auktoriteettiin (2008, 107). Uusi auktoriteetti, johon vedotaan, ovat tässä esimerkissä ympäristöjärjestöt. Voidaanko niitä pitää asiantuntija-auktoriteettina? Ainakaan ne eivät ole persoonaton auktoriteetti, sillä viittauksen kohteena ovat kuitenkin ihmiset, jotka järjestön muodostavat ja heidän mielipiteensä. Ylönen (2016, 92–93) puhuu professionaaliseen tietoon tai eksperttitietoon perustuvasta asiantuntijuudesta. Professionaalinen asiantuntijuus liittyy tieteeseen, profession eli tiettyyn ammattikuntaan ja instituutioon, kuten yliopistoon tai tutkimuslaitokseen. Tieteentekijöiden auktoriteettiin vetoaminen edustaa siis selkeästi tällaista professionaalista

---

<sup>13</sup> Many Inuit, scientists and environmental groups are opposed to seismic testing, which involves using explosive sound to map the seabed for hydrocarbon reservoirs.

asiantuntijuutta. Toisaalta asiantuntijana voidaan pitää henkilöä, joka pystyy osoittamaan, että hänellä on sellaista tietoa, jota maallikolla ei ole. Ympäristöjärjestön edustajia ei voida pitää täysin maallikkoina ympäristöasioissa, vaikka heillä ei ole välttämättä professionaalista asiantuntijuutta. Heillä voi kuitenkin olla muilla tavoin hankittua eksperttitietoa, joten heitäkin voidaan van Leeuwenin luokittelussa pitää asiantuntija-auktoriteettina. Kuten Ylönen toteaa, ympäristöliikkeet hyödyntävät tyypillisesti tieteellistä tietoa ja asiantuntemusta perustellessaan toimintaansa ja he ovat usein myös palkanneet organisaatioihinsa asiantuntijoita tullakseen saadakseen enemmän painoarvoa ympäristöön liittyvässä keskustelussa (2016, 90.)

Inuiitteihinkin vedotaan eräänlaisena auktoriteettina edellisessä esimerkissä. Koska inuiitit vastustavat kokeiden tekemistä, on syytä pohtia, onko niiden tekeminen tosiaankaan kannattavaa. Inuiiteilla ei ole ainakaan profession tuomaa asiantuntijuutta suhteessa seismisiin kokeisiin, mutta kenties heitä voi pitää asiantuntijoina oman elinympäristönsä suhteen. Eivät he täysin maallikkojakaan ole. Tästä tulevat mieleen ympäristökonflikteja käsittelevässä luvussa esiin tuodut Natura 2000 -hanketta vastustaneet maanomistajat. Inuiiteilla voi ajatella olevan samanlaista kokemuksen ja käytännöllisen luontosuhteen tuomaa asiantuntemusta ja tietoa. Tällaista arkihavaintoihin perustuvaa tietoa ei kuitenkaan yleensä pidetä yhtä korkeassa arvossa ja suurena auktoriteettina kuin tieteellistä tietoa. (Ylönen 2016, 89.)

### Persoonaton auktoriteetti

Van Leeuwenin strategioissa auktorisointi saattoi tapahtua myös persoonattoman auktoriteetin avulla. Tyypillisesti tällaisia voivat olla esimerkiksi lait ja asetukset. Omastakin aineistostani löytyy useita esimerkkejä tästä. Seuraavassa katkelmassa vedotaan suoraan YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistukseen:

Positiivinen päätös voisi pysäyttää seismiset räjäytykset ja vahvistaa alkuperäiskansojen oikeutta päättää omasta tulevaisuudestaan liittyen resurssien käyttöön heidän alueillaan, mikä on keskeistä YK:n julistuksessa alkuperäiskansojen oikeuksista, jonka Kanada on allekirjoittanut.<sup>14</sup> (Suzuki 17.8.2016.)

---

<sup>14</sup> A positive decision could halt seismic blasting and affirm the right of Indigenous peoples to decide their own future regarding resource development in their territories, which is central to the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, of which Canada is a signatory.

Tämä toteamus on poimittu David Suzukin kommentista, joka on julkaistu *Nunatsiaq Newsissä*. Suzuki on kanadalainen luonnontieteilijä, kirjailija ja ympäristöaktivisti, jonka taustan myötä hän ottaa seismisiä kokeita vastustavan ja inuiitteja puolustavan kannan (Phillipson & Bailey 2011).

Suzuki vetoaa kannanotossaan YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistukseen ja pitää sitä sellaisena auktoriteettina, jonka nojalla seismisten kokeiden tekeminen pitäisi kieltää. Taustalla on varmasti oletus YK:n näkemisestä ylipäätään sellaisena auktoriteettina, jonka sopimuksia pitäisi noudattaa ja kunnioittaa. YK:n yleiskokous hyväksyi vuonna 2007 julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista. Suomen YK-liiton mukaan:

Julistuksen tarkoituksena on suojella ja edistää alkuperäiskansojen oikeuksia ja turvata heidän itsemääräämisoikeutensa. Julistus korostaa alkuperäiskansojen oikeutta määrätä vapaasti poliittisesta asemastaan ja turvaa heille mahdollisuuden kehittää taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olojaan. Julistus korostaa erityisesti alkuperäiskansojen oikeutta kulttuurinsa, perinteidensä ja historiansa arvostukseen.

Julistus ei kuitenkaan ole oikeudellisesti sitova sopimus eikä se luo alkuperäiskansoille uusia oikeuksia, vaan kokoaa yhteen jo olemassa olevissa asiakirjoissa esiintyviä oikeuksia ja periaatteita. (Suomen YK-liitto.) On tietenkin henkilöstä ja tulkitsijasta kiinni, mitä tarkoitetaan sillä, että alkuperäiskansoilla on oikeus omaan kulttuuriinsa ja sen kehittämiseen ja oikeus päättää omasta tulevaisuudestaan. Lakeihin ja sopimuksiin vetoaminen tuo joka tapauksessa keskusteluun läsnä olevaksi voimakkaan juridisen ja oikeusdiskurssin. Kuten ympäristökonflikteja käsittelevässä luvussa toin esiin, tällainen ympäristökonfliktien kehystäminen oikeuksien kautta on tyypillistä (Gray 2003), ja se tulee erittäin hyvin esiin tässäkin tapauksessa. Aineistosta löytyy muitakin esimerkkejä vetoamisesta oikeuksiin, ja van Leeuwenin strategioissa ne sijoittuvat auktorisoinnin kategoriaan, ja auktoriteetti on tällöin persoonaton.

Suzuki vetoaa myöskin tieteellisten tutkimusten tuloksiin puhuessaan seismisten kokeiden ja muiden vastaavien toimien haitallisuudesta inuiiteille ja yleensä alkuperäiskansoille:

Useat tutkimukset osoittavat, että alkuperäiskansojen yhteisöt joutuvat yleensä kärsimään resurssien kehittämisen haittavaikutukset veden laadun huonontumisesta



perinteisten kalastus- ja metsästysalueiden tuhoutumiseen. Sosiaaliset seuraukset ovat tuhoisia.<sup>15</sup> (Suzuki 17.8.2016.)

Kun aiemmissa esimerkeissä viitattiin luonnontieteilijöihin ja tutkijoihin henkilöinä ja asiantuntija-auktoriteetteina, käytetään tässä tutkimuksia persoonattomana auktoriteettina. Tiede ja tutkimus voivat siis toimia sekä persoonallisena että persoonattomana auktoriteettina, kun niitä käytetään legitimointiin. Tieteellinen tieto onkin tärkeässä roolissa ympäristökiistoissa. Se on arvostetumpaa kuin arkihavaintoihin nojaava tieto. Tieteellinen tieto voidaan määritellä tieteen teorioihin ja menetelmiin perustuvaksi tiedoksi, joka muokkautuu tiedeyhteisön keskuudessa. Ympäristöongelmia ja -kiistoja koskeva keskustelu on tiedepainotteista, ja se tulee hyvin esiin tässäkin analyysissä, vaikka tiede ei suinkaan ole ainoa kehys, jonka kautta ongelmaa tarkastellaan. (Ylönen 2016, 89–90.)

Lakien ja asetusten tuomaan persoonattomaan auktoriteettiin vetoamisesta löytyy aineistosta lisää esimerkkejä. Yhdessä artikkelissa kerrotaan Clyde Riveriä ja inuiitteja edustavan asianajaja Nader Hasanin perusteista, joilla hän puolustaa inuiitteja:

Mutta on selvää, että Clyde Riverin asianajaja argumentoi, että NEB:n (National Energy Board) päätös rikkoo perustuslain 35. pykälää, jossa taataan olemassa olevat alkuperäiskansojen oikeudet, ja että se rikkoo Nunavut Land Claims Agreement -sopimusta.

”NEB:n (National Energy Board) päätös rikkoo Nunavutin asukkaiden perusoikeuksia vastaan”, Hasan sanoi tiedotteessaan. (Nunatsiaq News 28.7.2014.)<sup>16</sup>

Tässä asianajaja Hasan perustaa puolustuksensa tiettyyn lainkohtaan Kanadan perustuslaissa sekä luvussa 3 sivuttuun Nunavutin maa-oikeussopimukseen. Asianajajan tietenkin täytyykin perustaa argumentointinsa nimettyihin lainkohtiin ollakseen vakuuttava. Tässäkin kohtaa tulee hyvin esiin Grayn (2003) tarkoittama kehystämisen oikeuksien kautta. Esimerkiksi vesikiistoissa alkuperäiskansat vetoavat tyypillisesti omiin vähemmistöoikeuksiinsa ja suvereniteettiinsä, kun taas maanomistajat vetoavat yksityiseen omistusoikeuteen. Tässäkin NEB ja geoyhtiöt viittaavat eri

---

<sup>15</sup>Numerous studies show that Indigenous communities usually bear the brunt of resource development, from declining water quality to destruction of traditional hunting and fishing grounds. The social consequences are devastating.

<sup>16</sup>But it’s clear that Clyde River’s lawyer will argue that the NEB decision is a breach of Section 35 of the Constitution, which guarantees existing Aboriginal rights, and a breach of the Nunavut Land Claims Agreement.

“The NEB’s decision violates the fundamental rights of the people of Nunavut,” Hasan said in a news release.

lakeihin kuin inuiitit, nimittäin Canada Oil & Gas Operations Act -säädökseen, joka säätelee öljyn ja kaasun etsintää, tuotantoa, prosessointia ja kuljetusta valtion hallinnoimilla merialueilla. Se on voimassa alueellisilla vesillä eli 12 merimailin päähän asti laskuveden rajasta sekä mannerjalustan alueella, joka jatkuu alueellisia vesiä pidemmälle. (Canada Oil & Gas Operations Act.)

Millainen on perustuslain pykälä 35, johon puolustus vetoaa? Vuonna 1982 Kanada omaksui perustuslain entiseltä emämaaltaan Iso-Britannialta. Sen myötä alkuperäiskansojen oikeudet tulivat muodollisesti tunnustetuiksi lain ylimmällä tasolla. Vuoden 1982 perustuslain 35. pykälässä (Constitution Act, 1982) todetaan seuraavaa:

- 35.** (1) Kanadan alkuperäiskansojen olemassa olevat alkuperäisoikeudet ja sopimusoikeudet täten tunnustetaan ja vahvistetaan.
- (2) Tässä laissa ”Kanadan alkuperäiskansoilla” tarkoitetaan Kanadan intiaani-, inuiitti- ja métis-kansoja.
- (3) Varmemmaksi vakuudeksi momentin (1) ”sopimusoikeudet” tarkoittavat oikeuksia, jotka ovat voimassa maa-oikeussopimusten nojalla tai voidaan hankkia niiden perusteella.
- (4) Riippumatta mistään muusta tämän lain säännöksestä alkuperäis- ja sopimusoikeudet, joihin viitataan momentissa (1), taataan yhtä lailla miehille ja naisille.<sup>17</sup>

Perustuslaki liikkuu tietenkin varsin yleisellä tasolla, eikä sillä luoda mitään absoluuttisia oikeuksia alkuperäiskansoille, vaan vahvistetaan voimassa olevat oikeudet. Toisaalta, kuten Borrows toteaa, perustuslain pykälä 35 luo hallinnolle velvoitteita alkuperäiskansojen kuulemisesta. Se ei pelkästään tunnusta alkuperäiskansojen oikeuksia, vaan luo valtiolle velvollisuuksia. Borrowsin mukaan lainkohdan nojalla alkuperäiskansat voisivat myös vaatia tunnustusta omille perinteisille oikeusjärjestelmilleen. (2010, 185–186.) Oikeudessa inuiitit vetosivat siihen, että NEB ei ole ottanut huomioon perustuslain 35. pykälän momenttia (1) ja on näin jättänyt tunnustamatta alkuperäiskansojen oikeudet. Korkeimman oikeuden muutoksenhaussa inuiitit kutsuvatkin päätöstä perustuslain vastaiseksi. Nämä ovat tietenkin hyvin voimakkaita argumentteja ja perustuslaki vahva auktoriteetti. (Factum of the Appellants 2016, 10–11.)

---

17

35(1) The existing aboriginal and treaty rights of the aboriginal people in Canada are hereby recognized and affirmed.

(2) In this Act, “Aboriginal Peoples of Canada” includes the Indian, Inuit, and Métis Peoples of Canada.

(3) For greater certainty, in subsection (1), “treaty rights” includes rights that now exist by way of land claims agreements or may be so acquired.

(4) Notwithstanding any other provision of this act, the aboriginal and treaty rights referred to in subsection (1) are guaranteed equally to male and female persons.

Asianajaja Hasan vetoaa myös Nunavut Land Claims Agreement -nimellä tunnettuun sopimukseen maa- ja metsätalouden luovuttamisesta. Sopimusta olen käsitellyt lyhyesti luvussa 3.2.3. Inuiittien maa- ja metsätalouden vaatimusta alettiin hahmotella jo 1970-luvulla, ja sen alullepanijana oli Inuit Tapirisat of Canada -järjestö. Lopullinen sopimusluonnos saatiin valmiiksi vuonna 1990, ja inuiitit lisäsivät siihen myös vaatimuksen omasta territorista. NCLA-sopimus ratifioitiin vuonna 1993. (Henderson 2008, 24–25.) Kuten olen tuonut ilmi, sopimuksella siirrettiin laajoja maa- ja metsätalouden oikeuksia inuiiteille. Monien tutkijoiden mukaan kyseessä on merkittävä kokeilu alkuperäiskansojen itsehallinnon saralla, ja sen on arveltu edistävän inuiittien oman kulttuurin säilymistä ja oikeuksien toteutumista. Toisaalta inuiitit ja muun muassa *Nunatsiaq News* itse ovat kritisoineet sopimuksen toteuttamista. On jopa esitetty, että Nunavutista on tehty tarkoituksella taloudellisesti elinkelvoton ja että sen tarkoituksena olisi museoida inuiittikulttuuri ja saada se jämähtämään kivikaudelle. (Henderson 2008, 25.)

Rikkooko seismisten kokeiden tekeminen sitten NCLA-sopimusta vastaan, kuten Hasan väittää? Siihen on vaikea ottaa kantaa ilman sopimuksen syvällistä tuntemista ja lainopillista osaamista. Muutoksenhaun perusteluissa inuiitit sanovat NEB:n päätöksen rikkovan NCLA-sopimusta, sillä siinä määritellään, että inuiiteilla on oikeus metsästä, kalastaa ja viljellä sopimuksen tarkoittamilla alueilla, joihin kuuluvat myös Baffininlahti ja Davisinsalmi. NLCA-sopimus antaa inuiiteille myös sananvaltaa siihen, miten heidän alueensa luonnonvaroja hyödynnetään. Yksi sopimuksen tarkoituksista on ”antaa inuiiteille metsästys- ja kalastusoikeus sekä oikeus osallistua päätöksentekoon koskien metsästä ja kalastusta”. (Factum of the Appellants 2016, 4.) On vaikuttava ja hyvin legitimoiva perustelu vedota tällaiseen keskushallintoa velvoittavaan sopimukseen. Toki on toinen asia, katsotaanko, että kokeiden tekeminen oikeasti estäisi inuiittien oikeutta kalastaa ja metsästä alueillaan toteutumasta. Inuiittien mukaan näin olisi, NEB:n ja geoyhtiöiden mukaan taas niistä ei olisi haittaa inuiittien elinkeinoille.

Seismisiä kokeita edistävän vastapuolen näkemys NCLA-sopimuksen tuomista velvoitteista on kuitenkin toisenlainen. Heidän asianajajansa Sandy Carpenterin mukaan NCLA-sopimus ei anna oikeutta tulla kuulluksi yksittäisille inuiiteille, kuten Clyde Riverin asukkaille. Hänen mukaansa he eivät siis voi vaatia konsultointia eikä NCLA-sopimus anna heille kollektiivisia oikeuksia. Seismisten yhtiöiden oikeusavustaja Nancy Rubin huomauttaa lisäksi, että inuiittien konsultointi ei ole mikään yksittäinen tapahtuma vaan jatkuva prosessi, jota jatketaan koko kokeiden tekemisen ajan. Tämä oli Rubinin vastaus inuiittien kritiikkiin siitä, että konsultointi oli tehty huonosti eivätkä yhtiöt osanneet vastata heille esitettyihin kysymyksiin. (Rogers 21.4.2015.) Tässä kiistassa mennään siis varsin

syvälle juridisiin kysymyksiin konsultoinnin luonteesta, joista osapuolet vaikuttavat olevan erimielisiä.

Hasan sanoo edellä NEB:n päätöksen myös rikkovan inuiittien perusoikeuksia (*fundamental rights*) vastaan. Viittaaminen perusoikeuksiin tuo keskusteluun mukaan vahvasti ihmisoikeuksien kontekstin. Perusoikeudet ovat jotakin laajempaa ja yleisempää kuin tietyt kansallisen lainsäädännön lainkohdat. Perusoikeudetkin tosin määrittävät valtion perustuslaissa. Ne ovat ”yksilölle kansallisessa perustuslaissa turvatut oikeudet. Kansalliset perusoikeudet ja ihmisoikeudet muodostavat yhdessä toisiaan täydentävät oikeudellisen suojajärjestelmän. Usein käytetäänkin yhdistelmämuotoa perus- ja ihmisoikeudet, kun halutaan viitata koko järjestelmään.” (Ihmisoikeuskeskus, 6–7.) On vaikea sanoa, puhuuko Hasan tietoisesti perusoikeuksista ihmisoikeuksien sijaan. Ihmisoikeudet olisivat käsitteenä vielä yleisempi ja universaalimpi, mutta usein niillä viitataan samaan järjestelmään. Joka tapauksessa puhe perusoikeuksista tuo keskusteluun sen tunnun, että ollaan loukkaamassa hyvin perustavanlaatuisia, kaikille ihmisille kuuluvia oikeuksia. Kuten todettua, tämä Clyde Riverin tapaus tuntuu tukevan hyvin sitä, mitä Gray (2003) on tuonut esiin ympäristökonflikteista. Kun ympäristökonflikti kehystetään oikeusdiskurssilla, tuloksena ei ole väkivaltainen konflikti, vaan yleensä käytetään oikeustoimia.

Seuraavassa esimerkissä tuodaan vielä esille alkuperäiskansojen oikeudet sekä ympäristöoikeudenmukaisuus:

Voitto oikeudessa olisi upea hetki alkuperäiskansojen oikeuksien ja ympäristöoikeudenmukaisuuden tulevaisuudelle.<sup>18</sup> (Ducharme 17.11.2016.)

Perinne auktoriteettina

Van Leeuwenin strategioissa legitimointi auktorisoinnin kautta voi tapahtua myös perinteeseen vetoamalla. Perinne tai tapa voidaan nähdä auktoriteettina sinänsä. Tällöin implisiittiseen

---

<sup>18</sup> “A win at the court could be a watershed moment for the future of Indigenous rights and environmental justice,”

kysymykseen ”miksi” vastataan van Leuuwenin mukaan ”koska näin me aina teemme” tai ”näin olemme aina tehneet”. (2008, 108.) Tällaisesta auktorisoinnista on varsin selkeästi kyse seuraavassa esimerkissä:

Meidän täytyy tietää, mitä tapahtuu ja mikä projektin tarkoitus on, ja [tietää] kaikista kokeista ennen kuin hallinto tai mikään virasto hyväksyy mitään projektia. Tämä vaikuttaa meihin suuresti – perinteisiimme ja metsästyksen perustuvaan elämäntapaan. (Gregoire 14.3.2016.)<sup>19</sup>

Edellä esitetty lainaus on peräisin Qikiqtani Inuit Association -järjestön johtokuntaan kuuluvalta Olayuk Akesukilta. Järjestö on julistanut tukevansa Clyde Riveria taistelussa seismisiä kokeita vastaan. (Gregoire 14.3.2016.) Tässä Akesuk esittää huolensa siitä, että seismisten kokeiden tekeminen heikentäisi inuiittien mahdollisuuksia harjoittaa omia perinteitään ja metsästystään. Tämän vuoksi inuiitteja tulisi erityisesti kuulla tässä asiassa, ja heille tulisi kertoa heille mahdollisimman tarkasti, mitä ollaan tekemässä. Perinteet ja elämäntapa tuodaan esiin jonakin sinällään arvokkaana, jota pitäisi kunnioittaa ja joka pitäisi ottaa huomioon ennen seismisten kokeiden tekemistä.

Van Leeuwen huomauttaa, että monilla elämän osa-alueilla perinteen ja tradition auktoriteetti vaikuttaa olevan vähenemässä. Inuiittien tapauksessa asia ei kuitenkaan analyysini perusteella tunnu olevan niin. Tapoihin, perinteeseen ja kulttuuriin viittaaminen näyttää olevan aineistossa tyypillistä, ja niiden vaarantuminen esiintyy useasti keskeisenä perusteluna sille, miksi kokeita ei tulisi tehdä. Esimerkiksi:

Mikään ei voi korvata ruokaamme, perinteitämme tai muistoja, jotka syntyvät, kun metsästämme. Jättäkää meri sellaiseksi, kuin se on aina ollut ja pitäisi aina olla. Lopettakaa seimiset kokeet.<sup>20</sup> (Ducharme 17.11.2016.)

Tässäkin esimerkissä, joka on lainaus Clyde Riverin asukkaan Teema Palluqin Facebook-kirjoituksesta, viitataan aivan eksplisiittisesti perinteeseen (*tradition*). Huomionarvoista on myös avoin viittaaminen metsästyksen ja sen merkitykseen. Myös metsästäminen on osa inuiittien

---

<sup>19</sup> “We need to know what’s happening and what the purpose of the project is, and any testing that will be done, prior to any government or department approving any project. A lot of the time, this impacts us — our traditions, our hunting lifestyle.

<sup>20</sup> “Nothing can replace our food, or traditions, or those memories made when we hunt. Leave the ocean as it has always been and should always be. Stop seismic testing.”

perinteitä, ja sitä pitäisi heidän mielestään saada jatkaa ilman häiriöitä, kuten tähänkin asti. Kirjoittaja puhuu myös muistojen syntymisestä inuiittien metsästysretkillä, mikä on tehokasta tunteisiin vetoamista. On hyvin tiedossa, että useat arktiset alkuperäiskansat ovat edelleen riippuvaisia perinteisistä elinkeinoistaan, kuten juuri metsästyksestä ja kalastuksesta. Joonna huomauttaa, että perinteisiä elinkeinoja ei harjoiteta pelkästään ravinnontarpeen tai paikallisen talouden vuoksi, vaan myös kulttuurisen identiteetin ylläpitämisen takia (2011, 144). Tämä tulee hyvin esiin edellisessä esimerkissäkin: metsästyks ei ole ainoastaan käytännön syistä harjoitettavaa ravinnon hankkimiseen tähtäävää toimintaa, vaan myös tärkeä omaa kulttuurista identiteettiä rakentava asia. Siksi siitä ollaan erityisen haluttomia luopumaan, kun oma identiteetti on niin vahvasti sidoksissa metsästyselinkeinoon. Toisaalta moni voisi olla eri mieltä siitä, että metsästyksestä puhutaan näin positiiviseen sävyyn. Pitäisikö mitä tahansa toimintaa saada jatkaa siksi, että se on perinne ja koska niin on aina tehty?

Perinteisiin ja metsästämiseen viitataan erityisesti "Unite Against Seismic Testing" -nimiseen Facebook-ryhmään kirjoitetuissa kannanotoissa, josta edellinenkin esimerkki on ja joita Ducharme lainaa artikkelissaan (17.11.2016). Clyde Inletin asukas Ulliriaq Sky Natanine kirjoittaa ryhmässä seuraavasti:

Jos seismiset yhtiöt tulevat räjäyttelemään vesillemme, hylkeet ja muut arktiset eläimet kärsivät. Haluan pystyä jatkamaan inuiittien perinteitä, ja haluan varmistaa, että seismiset kokeet pysäytetään lopullisesti. (Ducharme 17.11.2016.)<sup>21</sup>

Tässäkin kirjoittaja viittaa eksplisiittisesti perinne-sanaan. Hän sanoo haluavansa itse henkilökohtaisesti olla mukana jatkamassa inuiittien perinteitä ja pelkää seimisten kokeiden vaarantavan tämän tavoitteen. Mukaan tuodaan jatkuvuuden tematiikkaa puhumalla "jatkamisesta" (*continue*) sekä siitä, että kokeiden tekeminen pitäisi pysäyttää lopullisesti tai ikuisiksi ajoiksi (*forever*). Van Leeuwenin teoretisoinnin mukaisesti näkökantaa perustellaan sillä, että "näin on aina ollut". Perinteisiin ja metsästyksen viitataan myös seuraavassa Facebook-ryhmässä esiintyvässä kommentissa, jonka on esittänyt Iqaluitin kunnanvaltuutettu ja Arctic Bayn entinen pormestari Joanasie Akumalik:

---

<sup>21</sup> "If seismic companies come to blast our waters, seals and other Arctic animals will be hurt. I want to be able to continue Inuit traditions and I want to make sure seismic testing is stopped forever."

Eräs perinteisistä ruuistani, hylkeenliha, tulee merestä. Hylkeenmetsästys on osa kulttuuriani.<sup>22</sup> (Ducharme 17.11.2016)

Tässäkin viitataan perinteisiin eksplisiittisesti käyttämällä niihin viittaavaa adjektiivia “perinteinen” (*traditional*). Auktoriteettina käytetään myös inuiittien kulttuuria, joka liittyy läheisesti perinteisiin. Myös hylkeenmetsästäystä legitimoidaan kulttuurin tuoman auktoriteetin kautta. Niin ikään kulttuurin jatkumiseen ja selviytymiseen vedotaan seuraavassa kannanotossa, jonka on esittänyt Inuit Circumpolar Councilin entinen kansainvälinen puheenjohtaja Siila Watt-Cloutier:

Tukekaa Clyde Riveriä sen urheassa taistelussa seismisten kokeiden pysäyttämiseksi vesissämme, jotka ovat täynnä merinisäkkäitä, joista ravintomme ja kulttuurimme selviytyminen riippuvat. (Ducharme 17.11.2016.)<sup>23</sup>

Tyypillistä perinteen kautta legitimoinnille tuntuu olevan se, että se tulee usein inuiiteilta itseltään: itse seismisten kokeiden alueen lähellä asuivilta tai muuten inuiittikulttuuria harjoittavilta.

## 5.2. Legitimointi moralisoinnin avulla

Aineistosta löytyy lukuisia esimerkkejä myös legitimaatiosta, joka perustuu moraaliin ja moraalijärjestelmiin. Näissä tapauksissa ei viitata auktoriteettiin vaan arvoihin. Moraaliin vetoamisen tunnistaa esimerkiksi arvottavien adjektiivien käytöstä, kuten tuli esiin van Leeuwenin legitimaatiostrategioiden esittelystä edellisessä luvussa. Selkeä esimerkki moraalisen legitimaation käytöstä löytyy Fight Against Seismic Testing in Nunavut -nimisen liikkeen johtajan Nick Illiauqin lausunnosta, jossa hän perustelee seismisten kokeiden vastustamista:

"Vaikka saisimmekin tämän vuoksi rahaa valtiota viiden vuoden ajan, voisi se tarkoittaa elinikäistä tuhoa", Illauq sanoi. "Suojelemme mieluummin eläimiämme kuin täytämme taskumme rahalla." (Rogers 23.7.2014.)<sup>24</sup>

Ensimmäisessä lauseessa Illauq asettaa vastakkain inuuttien mahdollisesti valtiolta saaman taloudellisen tuen, jos kokeet toteutetaan, sekä tämän seuraukset ympäristölle. Vaikka yhteisölle

---

<sup>22</sup> "One of my traditional foods, seal meat, comes from the sea. Sealing is part of my culture."

<sup>23</sup> "Support Clyde River in their courageous stance to stop seismic testing in our waters which are filled with marine mammals that we depend on for food and cultural survival."

<sup>24</sup> "Let's say we get money from the feds from this for five years — we could see a lifetime of destruction," Illauq said. "We'd rather protect our animals than fill our pockets with money."

koituisi viiden vuoden ajan taloudellista hyötyä, seurauksena olisi hänen mukaansa vielä pitkään tämän jälkeen ympäristölle ja yhteisölle koitua tuho, "a lifetime of destruction". *Destruction* on voimakkaan negatiivinen sana, joka viittaa täydelliseen tuhoon ja hävitykseen. Illauq ottaa selkeästi kantaa siihen suuntaan, että mahdollinen taloudellinen hyöty ei oikeuta tai tee tyhjäksi ympäristölle koituvia kielteisiä seurauksia. Kannanotto on siis selkeästi arvolatautunut, ja jokin toimintavaihtoehto esitetään siinä parempana kuin toinen.

Van Leeuwenin strategioita mukaillen tässä esimerkissä voidaan nähdä myös abstraktion käyttöä. "Elinikäinen tuho" on melko abstrakti ilmaisu, jolla viitataan johonkin konkreettiseen. Sen sijaan että puhuja sanoisi yksinkertaisesti esimerkiksi "ympäristölle ja eläimille koituvat pitkäaikaiset haitat", mitä abstrakti ilmaisu pohjimmiltaan tarkoittaa, hän on valinnut tietoisesti tai tiedostamattaan käyttää tällaista yleisemmällä tasolla liikkuvaa ilmaisua. Kieltämättä "elinikäinen tuho" kuulostaa tehokkaammalta – se luo kuvaa jostakin todella kielteisestä ja ei-toivottavasta asioiden tilasta ja saa näin seismisten kokeiden vastustamisen kuulostamaan oikeutetulta. Tässä esimerkissä tulee esille myöskin talouden ja luonnon vastakkainasettelu, johon viittasin ensimmäisessä luvussa ja josta muun muassa Valkonen ja Saaristo kirjoittavat (2016). Ainakin tässä kohtaa aineisto näyttää tukevan oletusta, että ympäristönsuojelu ja taloudelliset voitot asettuvat toistensa vastakohtiksi ja että kokeita vastustavat inuiitit perustelevat näkemystään juuri ympäristön ja luonnon suojelulla.

Arvottava adjektiivi tai kuvaus esiintyy myös seuraavassa esimerkissä:

Hallinto, nämä yhtiöt... ne ovat todella taitavia kääntämään huomion pois ongelmista. (Rogers 7.11.2014.)<sup>25</sup>

Tässä Clyde Riverin pormestari Jerry Natanine kritisoi hallinnon edustajia sekä yrityksiä siitä, että nämä hänen mukaansa välttelevät vastuuta eivätkä vastaa rehellisesti kysymyksiin kokeiden mahdollisista haittavaikutuksista. Lausunnossaan hän antaa hallinnolle ja yhtiöille negatiivisia ominaisuuksia luoden niistä kuvaa epärehellisinä ja välttelevinä toimijoina. Hän tuntuu myös tietyllä tavalla korostavan näiden toimijoiden kasvotonta luonnetta. Hän puhuu vain hallituksesta ja yhtiöistä, eikä esimerkiksi niiden edustajista, jotka ovat ihmisiä. Puhumalla kasvottomasta hallituksesta ja yhtiöistä luodaan kuvaa niistä moraalittomina toimijoina. Termillä *government* voidaan viitata maan

---

<sup>25</sup> "The government, these companies... they're real good at deflecting.



hallitukseen, mutta tässä yhteydessä kuitenkin todennäköisesti yleisemmin valtionhallintoon kuten usein angloamerikkalaisessa kontekstissa. Tässä esimerkissä tulee kenties esille inuiittien tuntema epäluulo keskushallintoa kohtaan.

Van Leeuwenin mukaan moralisointi ilmenee usein myös vertailun ja analogioiden kautta. Jokin asia esitetään parempana tai huonompana kuin toinen, kuten seuraavassa esimerkissä:

“Puolestapuhujat... eivät edusta valtiota. Ne ovat yksityisiä yrityksiä. Niillä on omat intressinsä. Niillä ei ole fidusiaarista velvollisuuksia inuiitteja ja alkuperäiskansoja kohtaan. Niillä on velvollisuuksia osakkeenomistajiaan kohtaan. Puolestapuhujat eivät siis voi täyttää velvollisuutta konsultoida”, Hasan sanoi.<sup>26</sup> (Gregoire 19.8.2015.)

Tässä esimerkissä Hasan asettaa vastakkain yksityiset yritykset ja julkiset toimijat tai valtion (*the Crown*). Yksityisille yrityksille annetaan huonompia ominaisuuksia valtiollisiin toimijoihin verrattuna. Hän tuo vertailun kautta esiin epäilyksen siitä, että yksityisillä yrityksillä ei ole kannustimia ajatella inuiittien tai alkuperäiskansojen hyvinvointia, vaan heitä ohjaavat muunlaiset intressit. Yritysten intressit ovat Hasanin mukaan ensisijaisesti taloudellisia, sillä hän mainitsee osakkeenomistajat sinä tahona, joiden etuja yritykset pääasiassa ajavat. Hän nostaa esiin sen, että valtionhallinnolla on lainsäädännön tuomia velvollisuuksia ottaa huomioon alkuperäiskansat. Koskevathan samat lait toisaalta kuitenkin yritysten toimintaa.

Hasan puhuu myös fidusiaarisesta vastuusta (*fiduciary duty*), jota yrityksillä ei ole alkuperäiskansoja kohtaan. Sillä tarkoitetaan varainhoidollista vastuuta, eli "instituutiosijoittajan vastuuta tuoton tekemisestä". (Finsif 2017.) Hasan tarkoittanee sillä, että yrityksillä on velvollisuus huolehtia vain voiton tuottamisesta osakkeenomistajilleen, mutta ei siitä, että inuiitit hyötyisivät kokeista tai öljynporauksesta taloudellisesti tai muutenkaan. Valtioon puolestaan Kanadan alkuperäiskansoilla on aina ollut erityinen suhde, joka poikkeaa muiden kanadalaisten suhteesta siihen. Suhdetta rakentavat laeissa ja sopimuksissa määritellyt alkuperäiskansojen oikeudet ja toisaalta velvollisuudet. (Hedican 2008, 183.) Tämä nouseekin mielestäni hyvin esiin aineistosta – inuiittien suhde valtionhallintoon on erilainen kuin mitä se on valtaväestöä edustavilla.

---

<sup>26</sup> “The proponents... they are not the Crown. They are private industry. They have their own interests. They have no fiduciary duty to Inuit and aboriginal peoples. They have their duties to their shareholders. So the proponents can’t discharge the duty to consult,” Hasan said.

Alkuperäiskansat ja suuryritykset ovat muuallakin kiistelleet arktisista luonnonvaroista. Öljy-yhtiöt Shell ja Gazprom sekä Statoil ja Rosneft ovat suunnitelleet poraavansa öljyä arktisella alueella. Arktisten alkuperäiskansojen edustajat ovat laatineet vetoimuksen nimeltä *Joint Statement of Indigenous Solidarity for Arctic Protection*, jotta Arktis suojeltaisiin öljy-yhtiöiltä. (Greenpeace Suomi 2013.) Vetoimuksessa nimenomaan öljy-yhtiöt, suuryritykset, näyttäytyvät roistoina, jotka aikovat tuhota alkuperäiskansojen alueet. Niiden pelätään syrjäyttävän alkuperäiskansojen kulttuurin, historian ja elinkeinot tuomalla alueelle raskasta öljyteollisuutta. Vetoimuksessa halutaan kieltää kaikki öljynporaus arktisella alueella. Vetoimuksen on allekirjoittanut 41 alkuperäiskansojen järjestöjen edustajaa. (Joint Statement of Indigenous Solidarity for Arctic Protection.)

Erityisesti öljy-yhtiöillä on huono maine muillakin alueilla. Afrikassa muun muassa Shelliä on syytetty ihmisoikeusrikkomusten hyväksymisestä ja yhteistyöstä niitä rikkovien hallitusten kanssa muun muassa Nigeriassa (Human Rights Watch, 23.2.1999). Raporttien mukaan se olisi maksanut hallituksen joukoille, jotka ovat kiduttaneet ja tappaneet Nigerjoen suistoalueella asuvia nigerialaisia. Shell on kuitenkin kiistänyt nämä syytökset. Shellin toiminta on aiheuttanut Nigeriassa myös mittavia ympäristövahinkoja Nigerin suistoalueella. (Brock 3.10.2011.) Tällaiset syytökset nivoutuvat Clyder Riveriinkin sillä tavoin, että monet eivät usko yritysten välittävän ihmisoikeuksista tai kantavan huolta ympäristöstä ja huomioivan näitä asioita toiminnassaan tällaisten tapausten esiin tulemisen jälkeen. Edellisessä esimerkissä Hasan uskoo valtion todennäköisemmin ottavan huomioon inuiittien hyvinvoinnin, koska lait velvoittavat sitä siihen.

### Abstraktion käyttö

Van Leeuwenin mukaan moralisointi voi tapahtua käytännössä myös niin, että jokin käytäntö esitetään abstraktilla tavalla ja liitetään näin moraalijärjestelmään. Tällaiseksi moralisoinnin ilmentymäksi voidaan tulkita asianajaja Nader Hasanin päämiestensä Clyde Riverin kylän, pormestari Jerry Nataninen ja Nammautaq Hunters and Trappers Organization -järjestön puolesta lausuma toteamus, jossa hän tiivistä inuiittien ajaman oikeusjutun yhteen lauseeseen:

Tässä jutussa on kyse oikeudesta syödä.<sup>27</sup> (Rogers 21.5.2015.)

---

<sup>27</sup> "This case is about the right to eat."

Inuiittien perustelut sille, että seismisiä kokeita ei pitäisi tehdä ja että heidän pitäisi voida metsästä häiriöittä kuten tähänkin asti, on tässä ikään kuin redusoitu kaikkein yksinkertaisimpaan muotoonsa. Tässä viitataan aivan fundamentaaliin perustarpeeseen, jota jokaisen hengissä säilyminen edellyttää. Kokeita vastustetaan siksi, että inuiittien täytyy saada syödä. Toinen kysymys tietenkin on, haittaisiko kokeiden tekeminen tosiaan heidän ravinnonsaantiaan, ja tästä osapuolet ovat selkeästi eri mieltä.

Nostan esiin vielä toisen esimerkin abstraktion käytöstä moralisoinnin tukena. Greenpeace-aktiivi ja itsekin alkuperäisväestöön kuuluva Kiera-Dawn Kolsonia lainataan eräässä artikkelissa seuraavasti:

-- Kolson puhuu pohjoisen asukkaiden tarpeesta hallita omaa tulevaisuuttaan.  
"Olemme osaa maata, ja maa on osa meitä, ja arktiset alkuperäiskansat ansaitsevat muuta kuin tulla kohdelluiksi oman elämänsä sivustakatsojina." (Nunatsiaq News 17.7.2014.)<sup>28</sup>

Tässä Kolsonin kommentoinnissa puhutaan ensin epäsuorana lainauksena "oman tulevaisuuden hallitsemisesta". Tällä tarkoitetaan sitä, miksi inuiittien pitäisi saada olla mukana päättämässä seismisten kokeiden tekemisestä, mutta se ilmaistaan abstraktimmassa muodossa ja on van Leeuwenin tarkoittamalla tavalla sidottu moraalijärjestelmään. Omasta tulevaisuudesta päättämiseen kytkeytyy moraalin kannalta positiivisia mielikuvia. On yleensä moraalista antaa ihmisten päättää omasta tulevaisuudestaan. Vastaavasti Kolson esittää abstraktissa muodossa sen, mitä hänen mielestään tarkoittaa se, jos inuiitteja ei kuulla vaan kokeet tehdään heidän vastustuksestaan huolimatta. Silloin inuiitit ovat "oman elämänsä sivustakatsojia". Silloin tämäkin asia liitetään vastaavasti moraalijärjestelmään, mutta vaikuttaa epämoraaliselta, jos jotkut ihmiset eivät saa päättää omasta elämästään vaan ovat siinä vain sivustakatsojia.

### **5.3. Legitimointi rationalisoinnin avulla**

Instrumentaalinen rationalisointi

Van Leeuwen puhui myös rationalisoimisen avulla tapahtuvasta legitimoinnista. Hän totesi legitimaation voivan olla instrumentaalista, jolloin korostuvat toiminnalla saavutettavat hyödyt.

---

<sup>28</sup> Kolson talks about the need for northerners to take control of their own future.

"We are of the land and the land is of us and Arctic indigenous peoples deserve more than to be treated as spectators to their own lives."

Koska inuiitit vastustavat seismisiä kokeita ja tutkimuksen kohteena on delegitimointi, kääntyy asetelma hieman toisin päin ja rationalisointi ilmenee aineistossa lähinnä puheena seismisistä kokeista aiheutuvista haitoista, joita inuiitit pelkäävät. Argumentointi on sen tyyppistä, että kokeiden tekeminen ei ole järkevää, rationaalista, sillä niistä seuraa ei-toivottuja ja haitallisia asioita. Tällaisia esimerkkejä aineistosta nousi esiin:

Ei ole yllättävää, että seismiset kokeet ovat haitallisia merieläimille. Seismisten kokeiden synnyttämät voimakkaat äänet ja värähtelyt voivat aiheuttaa merieläimille pysyviä vaurioita, kuten pysyvä kuuroutuminen ja ravinnonsaannin ja muuttoreittien häiriintyminen. (Nunatsiaq News 28.7.2014.)<sup>29</sup>

Tässä puhuja kuvaa potentiaalisia hyvin negatiivisia vaikutuksia, joita voi koitua Baffininlahden eläimille. Luetellut seuraukset kuulostavat sen verran vakavilta, että niiden perusteella varmasti moni pitäisi perusteltuna vastustaa kokeita, ainakin mikäli pitää eläinten ja luonnon hyvinvointia tärkeänä asiana. Inuiittien tapauksessa tietenkin eläimille koituvista kärsimyksistä vedetään myös syy-yhteys heidän mahdollisuuksiinsa elää ja metsästää alueillaan. Esimerkiksi pormestari Jerry Natanine argumentoi toisessa haastattelussa, että jos hylkeet muuttavat kokeiden seurauksena Grönlantiin eikä niitä voi enää metsästä, se voisi olla kuolinisku inuiittiyhteisölle (Lamb 30.3.2015). Tällaisilla perusteluilla kokeiden vastustaminen tuntuukin loogiselta. Mutta miten totta väitteet ovat, ovatko ne tieteellisiä faktoja? Ympäristökonflikteihin liittyy olennaisena osana tieteellinen ja tekninen tieto. Faktoiltakin vaikuttavista asioista voidaan kuitenkin kiistellä. Mikä on liiallinen haitta merieläimille? Saako niille koitua kuitenkin hieman haittaa, mikäli seismisestä toiminnasta saadaan kuitenkin muuta hyötyä?

Geoyhtiöt TGS ja PGS ovat nimittäin vakuuttaneet, että heidän suorittamissaan kokeissa riskit merinisäkkäille ovat hyvin vähäiset. PGS:n tiedottaja Bard Stenberg kertoi CBC Newsin sähköpostihaastattelussa, että yhtiö välttää kokeiden tekemistä alueilla, jotka ovat herkkiä merinisäkkäiden ravinnon ja lisääntymisen kannalta. Hänen mukaansa aluksilla koko ajan koulutettuja ammattilaisia tarkkailemassa, näkykö lähistöllä eläimiä, ja niitä havaittaessa kokeiden tekeminen keskeytetään. PSG on myös tehnyt vastaavia seismisiä kokeita 40 vuoden ajan, ja sinä

---

<sup>29</sup> Unsurprisingly, seismic testing is harmful to marine life. The heavy sounds and vibrations caused by seismic testing can cause permanent damage to marine animals, including permanent hearing loss, disruption of feeding, and disruption of migration routes.

aikana ne ovat yhtiön mukaan osoittautuneet turvallisiksi. Yhtiön mukaan ei ole tieteellistä näyttöä siitä, että seismiset kokeet olisivat haitallisia merieläimille. (Lamb 30.3.2015.) Yhtiöt väittävät siis vastakkaista kuin inuiitit, ja perehtymättä seismisiin kokeisiin liittyvään tieteelliseen tutkimukseen on vaikea osoittaa myöskään heidän kantaansa sen paremmin vääräksi kuin oikeaksikaan.

Joidenkin tutkimusten mukaan kuitenkin seismiset kokeet saattaisivat aiheuttaa haittoja merieläimille, ainakin sarvivalaille. Vuonna 2013 *Biological Conservation* -lehdessä julkaistun tutkimuksen mukaan seismiset kokeet ovat voineet aiheuttaa satoja, jopa tuhansia sarvivalaskuolemia. Tutkijoiden mukaan erityisesti sarvivalaat käyttävät ääntä kommunikoidessaan, ja jopa satojen kilometrien päässä tapahtuva seisminen räjähdys voi häiritä tai pelottaa niitä. Tutkimuksessa mainitaan kolme tapausta, joissa melun häiritsemät sarvivalaat joutuivat vaihtamaan muuttoreittiään, jäivät loukkuun paksun jään alle ja hukkuivat. Tutkimuksessa myönnetään kuitenkin, ettei ole täyttä varmuutta siitä, aiheuttivatko seismiset kokeet nämä kuolemat, mutta kokeita oli käynnissä samaan aikaan samalla alueella. Aivan varmaa tieteellistä näyttöä kokeiden haitallisuudesta ei siis näytä olevan saatavilla, mutta inuiittien mukaan riski on liian suuri otettavaksi. (Lamb 30.3.2015.) Muun muassa Valkonen ja Saaristo (2016, 108–109) tuovat esiin, että ympäristökonflikteissa on usein kyse kamppailusta oikeasta tiedosta. Syntyy ristiriitoja, kun eri toimijoilla on erilaisia käsityksiä ongelman luonteesta. Näin vaikuttaa erittäin voimakkaasti olevan tämänkin tapauksen kohdalla.

Eräs inuiittien tärkeimmistä perusteluista, joiden nojalla he vastustavat seismisiä kokeita, on huoli ravinnonsaannin vaarantumisesta, jos eläimet häiriintyisivät kokeista. Vaikka monissa lausunnoissa vedottiin metsästyksen merkitykseen perinteiden ja kulttuurin ylläpitäjänä, tuotiin niissä myös esiin sen rationaalisempaa puolta. Clyde Riversin asianajaja Nader Hasan esimerkiksi totesi:

Tässä ei ole kyse vain metsästyksestä urheiluna tai huvina. Se on ravinnon hankintaa", Hasan sanoi kolmen tuomarin ryhmällä oikeuden kuulemisessa Torontossa. "Seismiset kokeet tapahtuvat heidän supermarketissaan, heidän keittiössään." (Rogers 21.4.2015.)<sup>30</sup>

Tässä Hasan tuo esille sitä, miksi inuiittien on tärkeää saada metsästä ja kalastaa kuten tähänkin asti – ravinnon hankinnan vuoksi. Toiminnan rationaalinen puoli korostuu, kun tuodaan esiin, ettei kyse

---

<sup>30</sup> "This is not just about harvesting for sport or a pass-time. This is a sustenance hunt," Hasan told a panel of three federal judges at the court hearing in Toronto. "Seismic testing is taking place in their supermarket, in their kitchen."

ole suinkaan vain hivin vuoksi tapahtuvasta metsästämisestä. Kuten aiemmin tuli ilmi, ruoka on Nunavutissa kaupasta ostettuna paljon kalliimpaa kuin muualla Kanadassa korkeiden kuljetuskustannusten takia. Tässä siis selkeästi tuodaan esiin metsästyksellä saavutettavaa hyötyä, lähestytään sitä selkeästi hyödyn ja rationaalisuuden näkökulmasta, eikä esimerkiksi tunnepitoisempien perinteen harjoittamiseen viittaavien argumenttien näkökulmasta.

Tässä esimerkissä on toisaalta piirteitä myös naturalisoinnista, kun puhutaan inuiittien "supermarketista" ja "keittiöstä". Metsästämistä tuodaan esiin hyvin luonnollisena toimintana, jossa ei ole kyse sen kummemmasta asiasta kuin ruuan hankkimisesta, samaan tapaan kuin jotkut asioivat supermarketissa. Naturalisointi kuului van Leeuwenin strategioissa moralisoinnin kategoriaan - toimintaa saatetaan perustella moraalisesti tuomalla esiin sen luonnollisuutta tai normaaliutta. Tämä esimerkki antaakin mahdollisuuksia useammanlaiseen tulkintaan ja kuvaa hyvin sitä, että legitimoinnin ilmaisut eivät suinkaan aina sijoitu kivuttomasti vain yhteen kategoriaan, vaan niissä on usein piirteitä useammasta kuin yhdestä kategoriasta.

Inuiitteja ja heitä tukevien ryhmien pelkona on myös se, että seismisten kokeiden seurauksena alueella aletaan porata öljyä ja kaasua. Tämäkin on van Leeuwenin rationalisoinnin mukaista argumentaatiota, jossa näkökantaa perustellaan jostakin asiasta koituvilla seurauksilla:

He sanoivat myös, että seismiset kokeet tasoittavat tietä öljyn ja kaasun poraamiselle, mitä he myös vastustavat.<sup>31</sup> (Nunatsiaq News 26.6.2014.)

Tässä inuiitit siis toteavat, että vastustavat seimisiä kokeista, koska ne johtaisivat johonkin vielä ikävämpään, öljyn ja kaasun hyödyntämiseen lähellä inuiittien alueita sijaitsevilla vesillä. Artikkelin antaa ymmärtää inuiittien yksimielisesti vastustavan öljynporausta, mutta perusteisiin ei mennä sen tarkemmin. Yleisesti inuiitit tuskin ovat kuitenkaan kaikkialla yksimielisiä öljynporauksesta alueillaan. Grönlannin *home rule* -hallitus on aikonut aloittaa öljynporausten Davisinsalmen vesillä, ja inuiittijärjestöjen edustajilla on ollut tästä eriäviä mielipiteitä. Vastustajat ovat olleet huolissaan ympäristövaikutuksista, mutta toisaalta sille löytyy ymmärrystä, että grönlantilaiset haluavat itse päästä hyötymään alueellaan olevista luonnonvaroista. Grönlanti on halunnut kehittää öljynporausta

---

<sup>31</sup> They also said seismic testing paves the way for oil and gas drilling, which they also oppose.

ollakseen vähemmän riippuvainen Tanskalta saamastaan taloudellisesta tuesta. (Windeyer 24.4.6.2010.)

Aineiston esimerkit eivät edusta pelkästään seismisten kokeiden delegitimoimista vaan myös inuiittien oman toiminnan legitimoimista. Seuraavassa perustelussa on havaittavissa selvä päämääräorientaatio – toimintaa legitimoidaan sillä saavutettavan päämäärän avulla:

Päätöksessä ilmoitetaan, että Clyde Riverin kylä ja yhteisön metsästäjien ja pyydystäjien järjestö ”on aloittanut oikeustoimet kesäkuussa 2014 suojellakseen Baffininlahden ja Davisinsalmen merieläimiä.”<sup>32</sup> (Varga 17.11.2014.)

Van Leeuwenin jaottelun mukaisesti agentti eli toimija (Clyde River ja järjestö) on tässä ilmaistu eksplisiittisesti ja toiminnalla sekä toiminnan tarkoituksella on agentti. Kuten van Leeuwenin mukaan on tälle strategialle tyypillistä, se on ilmaistu kielellisesti tarkoitusta ilmaisevan tehdäkseen-rakenteen avulla (englanniksi *to do something*). (2008, 114.)

#### Teoreettinen rationalisointi

Van Leeuwenin strategioissa tuli esiin myös toinen rationalisoinnin tyyppi, teoreettinen rationalisointi. Tämä vaikutti olevan aineistossa hieman harvinaisempi strategia kuin instrumentaalinen rationalisointi, mutta joitakin esimerkkejä siitäkin kuitenkin löytyi. Mielestäni kyse vaikuttaa olevan lähinnä teoreettisesta rationalisoinnista pormestari Jerry Nataninen seuraavassa kommentissa, jonka hän esitti Torontossa pidetyssä konferenssissa:

"Koska asumme siellä", Natanine sanoi yleisölle, "vesi kuuluu meille."<sup>33</sup> (Rogers 7.11.2014.)

Tästä Nataninen yksinkertaisesta perustelusta sille, miksi inuiittien täytyy saada tulla kuulluksi seismisiin kokeisiin liittyen, tulee lähinnä mieleen van Leeuwenin mainitsema teoreettinen rationalisointi, ja sen tyypeistä "selittäminen" (*explanation*). Tällöin kuvataan kyseessä olevien toimijoiden yleisiä ominaisuuksia tai tapoja. "Miksi"-kysymykseen vastataan silloin "koska asioiden

---

<sup>32</sup>The resolution acknowledges the Hamlet of Clyde River and the community's hunters and trappers organization "have initiated legal action in June 2014 to protect the marine life of Baffin Bay and Davis Strait."

<sup>33</sup> "Because we live there," Natanine told the crowd, "that's our water."

tekeminen näin on sopivaa näiden toimijoiden luonteelle". (Van Leeuwen 2008, 116.) Esimerkissä korostuu toiminnassa osallisena olevien toimijoiden ominaisuus tai luonne. He asuvat alueilla, joilla seismisiä kokeita suunnitellaan tehtäviksi, ja siksi heillä pitää olla sananvaltaa niihin liittyen.

Nataninen vetää yksinkertaisen loogisen yhteyden jollakin paikalla asumisen ja vesialueiden hallinnan välille. Toisaalta tässä Nataninen perustelussa on myös piirteitä naturalisoinnista, sillä siinä viitataan asioiden luonnolliseen tilaan, joten sen voisi ymmärtää myös naturalisoinnin kautta tapahtuvaksi legitimaatioksi. Van Leeuwen totesikin, että teoreettinen rationalisointi on usein hyvin lähellä naturalisoinnin avulla tapahtuvaa legitimointia. Hänen mukaansa teoreettisessa rationalisoinnissa ei kuitenkaan suoranaisesti viitata asioiden luonnollisuuteen, vaan todetaan, miten asiat ovat, ja se pätee mielestäni edellä olevaan esimerkkiin. (2008, 115–116.)

Nostan esiin vielä toisen esimerkin teoreettisesta rationalisoinnista, jossa niin ikään korostuvat inuiittien ominaisuudet ja heidän tapansa olla puhujan mukaan osa maata:

”Inuiitit eivät elä maasta; me olemme osa sitä. Muodostamme näkymättömän yhteyden arktisen ympäristön kanssa ja taistelemme suojellaksemme sitä, jotta kansamme ja kulttuurimme selviytyisi ja kukoistaisi.”<sup>34</sup> (Suzuki 17.8.2016.)

Myös tässä pormestari Nataninen lausunnossa korostuu asioiden luonnollinen tila, mutta luonnollisuuteen ei kuitenkaan viitata eksplisiittisesti.

#### **5.4. Legitimointi narrativisoinnin avulla**

Neljäntenä ja viimeisenä kategoriana van Leeuwen erottaa narrativisoinnin eli tarinankerronnan kautta tapahtuvan legitimoinnin. Arvelin ennen analyysin tekemistä, että narrativisointi ei olisi kovin laajasti käytetty strategia aineistossa. Analyysi osoitti olettamukseni oikeaksi, ja narrativisointi olikin aineistossa vain harvoin käytetty strategia. Yksi esimerkki strategian käytöstä kuitenkin löytyy David Suzukin kommentista, jossa hän viittaa tunnettuun narratiiviin:

---

<sup>34</sup> “Inuit do not live on the land; we are part of it. We form an indivisible unity with the Arctic environment that we are fighting to preserve for our people and our culture to survive and thrive.”



Clyde Riverin vastarinta öljyteollisuutta kohtaan on klassinen Daavid vastaan Goljat [-taistelu].

Toisella puolella ovat voimakkaat yhtiöt, joilla on rahaa ja yhteyksiä poliitikkoihin. Toisella puolella on yksi maailman vanhimmista kulttuureista, joka on selviytynyt vuosituhansia sopusoinnussa ympäristön kanssa.<sup>35</sup> (Suzuki 17.8.2016.)

Van Leeuwenin esittämässä narrativisoinnissa kyse ei tosin tarvitse olla mistään yleisesti tunnetusta tarinasta, vaan narrativisoinnissa asiat yksinkertaisesti esitetään jonkinlaisessa tarinamuodossa. Tässä esimerkissä kuitenkin viitataan tunnettuun Raamatun tarinaan Daavidin ja Goljatin välisestä taistelusta. Suzuki samaistaa inuiitit altavastaajaan, Daavidiin ja geo- ja öljy-yhtiöt voimakkaaseen Goljatiin. Raamatun tarinan mukaan Goljat oli jättiläismäinen filistealainen soturi, jonka pituudeksi kerrottiin kuusi kyynärää ja vaaksa, eli 3,2 metriä. Goljat haastoi jonkun israelilaisten sotajoukosta kaksintaisteluun, eikä haasteeseen uskaltanut vastata kukaan muu kuin paikalle sattunut lammaspaimen Daavid, joka ei edes ollut mikään soturi. Kuten suurin osa muistaa, Daavid kuitenkin voitti hirmuisen Goljatin taistelussa pelkkä linko aseenaan. (Puttonen 10.1.2017.)

Daavidin ja Goljatin tarinan varmaankin suurin osa kristillisessä kulttuuripiirissä kasvaneista tunnistaa ainakin jollain tasolla ja tietää siinä olevan kyse altavastaajan taistelusta ylivoimaista vastustajaa vastaan. Suzuki samaistaa inuiittien tilanteen tähän asetelmaan – heillä on vastassaan suuri ja ylivoimaiselta vaikuttava vihollinen, ja asetelma on heidän kannaltaan epäreilu. Jos miettii Daavidin ja Goljatin taistelun lopputulosta, Suzuki tuntuu vihjaavan, että inuiitit voivat voittaa muilla avuillaan ja että moraalit on heidän puolellaan. Inuiitit tulevat määriteltyiksi sympaattiseksi altavastaajaksi ja toinen puoli puolestaan kasvottomaksi ja raa'alla voimalla hallitsevaksi viholliseksi. Viittaukseen sisältyy siis selvä moraalinen elementti, ja tätä esimerkkiä voidaankin pitää van Leeuwenin narrativisointityypeistä lähinnä moraalisena tarinana.

Toisaalta juuri moraalin ja vertailun läsnäolon vuoksi viittausta voisi pitää myös esimerkkinä analogian avulla tapahtuvasta moralisoinnista – inuiitit vertautuvat Daavidiin ja vastapuoli Goljatiin. Van Leeuwen mainitsi moralisoivan vertailun voivan tapahtua myös narratiivien kautta ja käytti

---

<sup>35</sup> Clyde River's resistance to big oil is classic David versus Goliath.

On one side, powerful corporations with money and access to politicians. On the other, one of the world's oldest cultures, which has survived for millennia in harmony with the environment.

esimerkkiä, joka myös sisälsi raamatullisia viittauksia lampaineen ja jossa koulumaailma samaistettiin äidilliseen hoivaan (2008, 112). Koska Suzukin viittauksessa tietty tunnettu tarina kuitenkin mainitaan niin eksplisiittisesti eikä se varmasti jää lukijalta huomaamatta, on se mielestäni perusteltua tulkita narrativisoinniksi. Tällainen narratiivi tuo myös mieleen Vaaran ym. aineistossaan havaitsemat narratiivit, joissa yrityksille asetettiin erilaisia rooleja, kuten sankarin, roiston, voittajan jne. roolit. Myös Vaara ym. pitivät tällaista legitimoitua narrativisointina eivätkä moralisointina.

## 5.5. Analyysin yhteenveto

Tässä luvussa olen raportoinut 12 *Nunatsiaq News* -sanomalehden uutisartikkelista tekemäni analyysin tulokset. Olen analysoinut artikkeleissa esiintyvää legitimoitua ja delegitimoitua. Olen luokitellut kunkin tekstikohdan, jossa inuiitit ja heidän tukijansa delegitimoivat seismisiä kokeita tai legitimoivat niiden vastustamista, van Leeuwenin legitimoitustrategioiden mukaisesti joko auktorisoinniksi, moralisoinniksi, rationalisoinniksi tai narrativisoinniksi. Analyysiin olen sisällyttänyt kaikki sellaiset artikkeleissa esiintyvät lainaukset inuiiteilta ja heidän tukijoiltaan, joissa minun mielestäni tulee esiin legitimoitua ja delegitimoitua. Jos olisin tutkinut myös toimittajien tapaa kirjoituksissaan legitimoitua tai delegitimoitua, legitimoitustrategioiden avulla analysoitavia esimerkkejä olisi voinut löytyä enemmänkin, mutta olen tässä tutkimuksessa tietoisesti keskittynyt inuiittien esiintuomiin näkemyksiin, joita uutisissa suorasti tai epäsuorasti lainataan.

Yhteenvetona analyysistä voidaan todeta, että kaikkia van Leeuwenin kehittämiä (de)legitimoitustrategioita löytyi aineistosta. Auktorisoinnista, moralisoinnista ja rationalisoinnista aineistosta löytyi useita tapauksia, mutta narrativisoinnin kategoriaan löytyi vain yksi soveltuva esimerkki. Kuten hieman ennakoin ennen analyysin tekoa, tarinoita ei ollut juurikaan käytetty (de)legitimointiin, vaan pääasiassa oli käytetty muita strategioita. Kaikkein eniten aineistossa oli analyysini mukaan käytetty strategioista auktorisointia. Siitä löytyi esimerkkejä 11 kappaletta. Rationalisointia oli aineistossa puolestaan käytetty havaintojeni mukaan kuusi kertaa ja moralisointia viisi kertaa. Auktorisointi oli aineistossa siis melko selkeästikin käytetyin strategia, ja muita strategioita siinä oli käytetty selvästi vähemmän. Toisaalta strategioiden väliset erot eivät aina ole täysin selviä tai kiveen hakattuja, ja osa esimerkeistä olisi ollut luokiteltavissa useampaan kuin vain yhteen kategoriaan. Kyse on aina myös tutkijan omista tulkinnoista. Siksi näistä lukumääristä ei kenties kannata vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, mutta toki ne ohjaavat johonkin suuntaan. Auktorisointistrategian suuri edustus aineistossa voidaan lukujen perusteella kuitenkin havaita.

Auktorisointi ja auktoriteetti perustuivat inuiittien legitimoinnissa ja delegitimoinnissa useampaan eri asiaan. Yksi auktoriteetti, johon vedottiin, oli luonnontiede ja luonnontieteen tutkijat. Ympäristökonflikteja käsittelevässä luvussa totesinkin tieteellisestä ja teknisestä tiedosta kiistelemisen olevan tyypillistä ympäristökonflikteissa. Toiseksi aineistossa korostui lakien ja sopimusten tuomaan auktoriteettiin vetoaminen, kun perusteltiin sitä, miksi seismisiä kokeita ei pitäisi tehdä ja miksi inuiiteilla pitäisi olla enemmän sananvaltaa asiassa. Aineistossa vedottiin toisaalta tiettyihin lainkohtiin ja sopimuksiin, toisaalta yleisemmin alkuperäiskansojen edustajien oikeuksiin. Näissä esimerkeissä aktivoitui voimakkaasti ympäristökonfliktien kehystämisen oikeuksien kautta ja oikeudellisena kysymyksenä, mitä tuki myös luvussa 2.3. esitetty teoria ympäristökonflikteista. Kolmantena tärkeänä auktoriteettina aineistossa erottuivat perinne, traditio ja kulttuuri, joiden ylläpitämisellä perusteltiin seismisten kokeiden vastustamista. Aineistossa esiintyi sekä henkilöityyn että persoonattomaan auktoriteettiin vetoamista, mutta persoonaton auktoriteetti, kuten lait, tiede tai perinne, oli selkeästi yleisempi. Van Leeuwenin strategian alatyypeistä roolimalliauktoriteettiin tai mukautumiseen perustuvaa auktorisointia ei aineistosta kuitenkaan löytynyt.

Moralisointistrategiaa käytettäessä tuli selkeästi esiin talouden ja ympäristönsuojelun vastakkainasettelu. Geoyhtiöt ja öljy-yhtiöt kuvattiin pahoina, moraalittomina ja ympäristöstä piittaamattomina, eikä niiden uskottu välittävän inuiittien oikeuksista lainkaan. Rationalisoinnin ollessa kyseessä puolestaan puhuttiin tyypillisesti seismisten kokeiden mahdollisista konkreettisista haittavaikutuksista. Viitattiin siihen, mitä tapahtuisi, jos kalat ja merieläimet vähenisivät Baffininlahdella, eivätkä inuiitit saisi sieltä enää ravintoa samalla tavalla kuin ennen. Tavallista oli puhua elinkustannusten noususta ja ruuansaannin vaikeutumisesta. Nimensä mukaisesti siis tätä strategiaa käytettäessä viitattiin järkiperäisiin syihin vastustaa seismisiä kokeita.

## 6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Seuraavassa tutkielman päättävässä luvussa puntaroin vielä analyysini tuloksia ja käyn läpi siitä vedettäviä johtopäätöksiä. Pohdin myös aiheen ajankohtaisuutta ja mahdollisia aiheita jatkotutkimukseen.

### 6.1. Ympäristökonfliktin toimijoiden moninaisuus

Analysoimissani artikkeleissa ja edellä esitetyssä analyysissä tuli hyvin esiin niiden toimijoiden moninaisuus, jotka tavalla tai toisella liittyvät ympäristökonflikteihin. Konfliktin osapuolina ovat tutkimassani tapauksessa paitsi Clyde Riverin asukkaat, joihin seismisten kokeiden tekeminen suoraan vaikuttaa, sekä geoyhtiöt, jotka haluavat kokeita tehdä, myös monet muut toimijat. Yhtenä osapuolena siinä on myös julkishallinto, tässä tapauksessa Kanadan valtionhallinnon alainen energiavirasto National Energy Board, joka on myöntänyt luvan kokeiden tekemiseen. Lisäksi konfliktiin liittyvät ympäristöjärjestöt, tässä tapauksessa lähinnä Greenpeace. Järjestöpuolelta oman mausteensa konfliktiin tuovat myös inuiittien järjestöt, jotka nekin sanovat olevansa ympäristönsuojelun mutta toisaalta myös inuiittien elinkeinojen kuten metsästyksen säilyttämisen kannalla.

Tästä voidaan mielestäni helposti havaita, että Clyde Riverin kaltainen pieni ja paikallinenkin konflikti on erittäin monitasoinen ja siihen tulee osallisiksi hyvin monenlaisia maantieteellisesti konfliktista kaukanakin olevia ja eri lähtökohdista toimivia tahoja. Myös tulkinnat ympäristökonfliktista ovat vaihtelevia ja monenkirjavia, ja niiden kautta konflikti saa erilaisia sävyjä. On ympäristönsuojelun viitekehykseen liittyvät tavat tulkita konfliktia – erityisesti ympäristöjärjestöt näkevät konfliktin liittyvän etupäässä luonnon suojelemiseen teollisuuden tuomilta uhilta ja haitoilta. Inuiitit ja alkuperäiskansojen järjestöt puolestaan tulkitsevat konfliktia ensisijaisesti inuiittien elämäntavan ja elinkeinojen säilymisen ja heidän itsemääräämisoikeutensa kautta. Läsä on tietenkin vielä lainopillinen näkökulma asiaan, joka oikeastaan tuli esiin lähes kaikkien toimijoiden puheissa – inuiiteilla on tietyt lain takaamat oikeudet alueillaan, mutta näkemykset siitä, miten nämä oikeudet tulevat täytetyksi ja laki noudatetuksi, vaihtelivat toimijoiden välillä.

Huomionarvoista on myös, että Clyde Riverin asukkaiden rinnalle tuntuvat asettuvan laajalti myös muut inuiitit kuin vain ne, joiden asuinalueella kokeet suoranaisesti tehtäisiin. Alkuperäiskansan edustajan identiteetti vaikuttaa tämän tyyppisessä konfliktissa olevan voimakkaasti yhdistävä tekijä,

joka saa ihmisen automaattisesti asettumaan samaa ryhmää edustavan puolelle. Konfliktissa ovat vielä lisäksi osapuolina kaikki ne, jotka jollakin tavalla ottavat kantaa tapahtumiin, vaikka ne eivät heihin suoraan vaikuttaisi. Tästä on mainittu esimerkkeinä julkisuudenhenkilöitä luvussa 4.1.1. Osapuolien moninaisuus on hyvin linjassa tutkimuskirjallisuuden kanssa. Hirsch ja Dukes mainitsevat konfliktien tyypillisiksi osapuoliksi paikalliset asukkaat, teollisuuden edustajat ja keskushallinnon, jotka kaikki löytyvät tästäkin konfliktista (2014, 19–20). Tällaiset toimijat ovat suorasti mukana konfliktissa, mutta niihin täytyy vielä lisätä epäsuoremmin vaikuttavat toimijat, kuten ympäristöjärjestöt ja kaikki muut asiaan kantaa ottavat.

Hirschin ja Dukesin (2014, 28–29) luokittelun mukaan ympäristökonflikteissa on kolmenlaisia toimijoita. Toimijoiden saamat potentiaaliset haitat ja hyödyt, kiinnostus ja mahdollisuus vaikuttaa konfliktiin vaihtelevat. Ensimmäisenä ovat ne, joiden elämään konflikti suoraan vaikuttaa. Tutkimassani tapauksessa ne ovat luonnollisesti Clyde Riverin inuiitit, joiden välittömässä elinympäristössä seismiset kokeet on määrä tehdä. Heillä on jossain määrin mahdollisuuksia vaikuttaa konfliktiin esimerkiksi oikeuskanteiden nostamisen avulla, kuten Clyde Riverin tapauksessa onkin tehty. Heidän kiinnostuksensa konfliktiin on luonnollisesti suuri, koska se koskettaa suoraan heidän asuinalueitaan. Potentiaaliset haitat ja hyödyt lienevät myös heidän kohdallaan kaikkein suurimmat.

Onkin merkillepantavaa, että aineistossa inuiitit puhuvat ainoastaan seismisten kokeiden ja mahdollisesti myöhemmin seuraavan öljynporauksen potentiaalisista haittavaikutuksista eivätkä tunnu tuovan esiin ollenkaan siitä koituvia potentiaalisia hyötyjä. Minun aineistoni perusteella vaikuttaa, etteivät he näkisi sellaisia ollenkaan. Onko todella niin, että inuiitit täysin yksimielisesti vastustavat kokeita ja ylipäätään alueidensa resurssien hyödyntämistä? Minun hyvin rajallisen aineistoni perusteella näyttää todellakin siltä. On silti vaikea uskoa, etteikö kukaan heistä näkisi seismisten kokeiden kaltaisissa projekteissa mahdollisuuksia kehittää taloudellisesti omaa elinalueitaan, luoda työpaikkoja, infrastruktuuria ja niin edelleen. Tämän tyyppisiä ajatuksia inuiitit eivät aineistossani kuitenkaan tuoneet lainkaan esiin. Olisikin kiinnostavaa tutkia, löytyykö alkuperäiskansojen suhtautumisessa luonnonvarojen hyödyntämiseen missään päin maailmaa positiivisempia ajatuksia.

Toisena toimijakategoriana Hirsch ja Dukes mainitsevat ne, jotka ovat kiinnostuneita ympäristökonfliktista, mutta joihin se ei suoraan vaikuta kovinkaan paljon. Tähän kategoriaan voinee sijoittaa ulkopuoliset kannanottajat, esimerkiksi ympäristöjärjestöt, muut inuiitit ja

alkuperäiskansojen edustajat ja kantaa ottaneet julkisuuden henkilöt. He ovat kiinnostuneita konfliktista, mutta heillä ei ole siinä juurikaan hävittävää tai voitettavaa. He eivät myöskään voi konkreettisesti kovin paljon vaikuttaa konfliktiin, mutta he voivat kyllä pyrkiä muokkaamaan mielipiteitä, julkaista tietoa, järjestää mielenosoituksia ynnä muuta kansalaisaktivismia. Ennen Clyde Riverin oikeusjutun käsittelyä Kanadan korkeimmassa oikeudessa oikeustalon edustalla kyläläisille osoitti tukensa noin 300 mielenosoittajan joukko, jossa oli mukana aktivisteja ja julkisuuden henkilöitä eri puolelta maailmaa (Skura 29.11.2016). He olivat siis juuri näitä toimijoita, joita konflikti ei konkreettisesti kosketa. Voisi ajatella, että internetin ja sosiaalisen median aikakaudella tällainen kaukaisempiinkin konflikteihin osallistuminen ja mielipidevaikuttaminen on yleistynyt ja yleistyy yhä. Internetin kautta on mahdollista saada tietoa ja ottaa kantaa kaukanakin omasta elämänpiiristä tapahtuviin konflikteihin ja esimerkiksi organisoida mielenilmauksia tai muita protesteja.

Kolmantena Hirsch ja Dukes erottavat vielä sellaisen toimijajoukon, jolla on mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, millaisena konflikti esitetään ja jotka voivat estää konfliktin tai tarjota siihen ratkaisun. Tähän toimijakategoriaan voisi Clyde Riverin tapauksessa katsoa kuuluvan valtionhallinnon, jolla on lausunnoillaan valtaa vaikuttaa siihen, millaisena konflikti esitetään esimerkiksi mediassa. Siihen on toisaalta valtaa myös inuiiteilla, ympäristöjärjestöillä ja geoyhtiöillä. Valtionhallinnolla ja oikeuslaitoksella on myös valtaa estää konflikti esimerkiksi kieltämällä seismisten kokeiden tekeminen kokonaan tai ratkaista se määräämällä osapuolet jonkinlaiseen kompromissiin. Samankaltaista valtaa on tietenkin myös geoyhtiöillä, koska he voisivat ratkaista konfliktin vetäytymällä kokeiden tekemisestä kokonaan. Tässä kategoriassa siis toimijoille on yhteistä se, että heillä on suuri vaikutusvalta konfliktin aiheena olevaan asiaan. Ainakin hallinnon osalta kiinnostus konfliktia kohtaan ei välttämättä ole kovinkaan suurta, ainakin verrattuna ensimmäiseen toimintakategoriaan. Toisaalta tämänkin kategorian toimijoiden kiinnostuksen taso voi kasvaa ja on kasvanut, kun inuiitit ovat nousseet vastustamaan asiassa annettuja päätöksiä. (2014, 29.)

## **6.2. Van Leeuwenin strategioiden sopivuus aineistoon**

Käytin analyysissäni menetelmänä diskurssien tutkija Theo van Leeuwenin luokitusta diskursiivisessa legitimoinnissa käytetyistä strategioista. Strategioita oli hänen luokituksessaan neljä, ja ne olivat auktorisointi, moralisointi, rationalisointi ja narrativisointi. Tämä menetelmä ja van Leeuwenin strategiat soveltuivat mielestäni hyvin aineiston analysoimiseen. Kaikkia strategioita oli

käytetty aineistossa ja narrativisointia lukuun ottamatta useita kertoja. Inuiittien ja muiden seismisten kokeiden vastustajien perustelut oli yleensä melko helppo luokitella kuuluviksi johonkin van Leeuwenin neljästä kategoriasta, eikä vastaan tullut sellaisia perusteluja, jotka eivät olisi mitenkään sopineet mihinkään näistä kategorioista. Van Leeuwenin legitimointistrategiat vaikuttavatkin hyvin yleismaailmallisilta ja sellaisilta, että ne sopivat hyvin monenlaisten tapausten ja diskurssien analysointiin. Strategiat eivät varmaankaan olleet välttämätön tai ainoa mahdollinen keino samankaltaisten tulosten saamiseen, mutta ne helpottivat legitimoivien puhetapojen ja perustelujen identifioimista teksteistä.

Tutkielmassani halusin löytää vastauksia siihen, millä perusteilla inuiitit vastustavat seismisten kokeiden tekemistä Baffininlahdella Clyde Riverin kylän lähellä. Van Leeuwenin strategioiden avulla erityyppisten perustelujen löytäminen aineistona olleista artikkeleista olikin melko helppoa. Voi sanoa, että onnistuin löytämään aineistosta vastauksia tutkimuskysymykseeni. Keskeisiä perusteluja sille, miksi seismisiä kokeita vastustetaan, olivat ainakin perinteisten elinkeinojen vaarantuminen ja ravinnonsaannin vaikeutuminen, ympäristölle ja eläimille kokeista koituvat haitat, kokeiden johtaminen laajamittaiseen öljynporaukseen sekä se, että inuiittien pitäisi saada päättää tai ainakin tulla kuulluiksi heitä koskevissa asioissa. Viimeksi mainittu vaatimus päätöksentekoon osallistumisesta korostui aineistossa ehkä yllättävänkin voimakkaasti. Välillä tuli vaikutelma, että seismisiä kokeita vastustettiin jo periaatteesta siitä syystä, että jotakin oli päätetty inuiittien ohi ja heitä riittävästi kuulematta, riippumatta siitä, olisiko asiaa muuten vastustettu.

Kaikesta päätellen kokemus siitä, että heitä kuullaan päätöksenteossa, on inuiiteille ensiarvoisen tärkeää. Heillä tuntuu olevan voimakas ennakkooajatus siitä, että ”aina” keskushallinto päättää asioita heidän ylitseen heistä välittämättä, ja ”aina” suuryritykset yrittävät päästä hyötymään heidän alueidensa luonnonvaroista piittaamatta riskeistä ympäristölle ja eläimille. Kenties tässä tulee esiin se, että alkuperäiskansat näkevät itsensä nimenomaan *kansana*, eivät niinkään vähemmistöryhmänä, vaikka he sitä määrällisesti jonkin valtion populaatiossa ovatkin (esim. Soikkeli 2016, 20). On vaikea hyväksyä, että kansa ei pääse päättämään omista asioistaan. Tässä tullaankin jälleen ajatukseen alkuperäiskansoista kansoina ilman omaa valtiota ja kiinnostaviin kysymyksiin alkuperäiskansojen identiteetistä ja asemasta maailman kansojen ja valtioiden kirjossa. Kanadaa käsittelevässä luvussa 3.1. nousi lyhyesti esiin se, että Kanadassa haluttaisiin ainakin poliittisissa liturgioissa osallistaa alkuperäiskansoja enemmän heitä koskevaan päätöksentekoon. Ainakaan inuiittien mielestä nämä lupaukset eivät Clyde Riverin kohdalla toteutuneet heitä tyydyttävällä tavalla.

Inuiittien puheissa tuli esiin myös se, että he vastustivat yksityistä sektoria edustavien yritysten, tässä tapauksessa kokeita tekevien geoyhtiöiden, toimimista inuiittien alueilla. Inuiitit tuntuivat pelkäävän mahdollista taloudellista ja ympäristöllistä riistoa ja kokivat, että yksityiset yritykset eivät ole samalla tavalla vastuullisia toimijoita kuin vaikkapa valtio. Yhtiöiden motiiveihin ja moraaliin suhtauduttiin epäillen. Kuten toin esiin Kanadaa käsittelevässä luvussa, Kanada on pyrkinyt kehittämään pohjoisen taloudellista tilaa ja kilpailukykyä tavoilla, joita voidaan luonnehtia uusliberalistisiksi. Arktisia alueita ja sen luonnonresursseja on avattu yksityisille yrityksille ja vapaalle kilpailulle. Tämä ainakin minun tutkimassani tapauksessa on ollut inuiiteille voimakkaan vastustuksen aihe. Olisi kiinnostavaa pohtia ja tutkia, mistä tämä johtuu. Varmasti on niin, että alkuperäiskansojen käsitys luonnosta poikkeaa merkittävästi vapaassa markkinataloudessa toimivista yrityksistä. Se on heille ravinnon, välttämättömän toimeentulon ja kulttuurin ylläpitämisen lähde, mutta sitä ei hyödynnetä siten, että tarkoituksena olisi vaurastua sen avulla.

### **6.3. Konfliktin paikallisuus ja arktisen alueen problematiikka**

Tässä tutkimassani tapauksessa inuiittien näkemyksissä tuntui myös korostuvan konfliktin paikallisuus. Inuiitit ilmaisivat kommentteissaan huoltaan siitä, että tämän nimenomaisen paikallisyhteisön elämäntapa ja toimeentulo joutuvat vaaraan. He eivät kuitenkaan juurikaan viittaneet laajemmin arktisen alueen tilanteeseen ja sen haasteisiin tai ympäristöongelmiin. Ei viitattu esimerkiksi ilmastonmuutokseen tai mannerjään sulamiseen arktisella alueella, mikä onkin kiinnostava havainto. Nämä globaalien tason asiat korostuvat yleensä enemmän luonnontieteilijöiden, poliitikkojen ja ympäristöaktivistien puheissa. Clyde Riverin inuiitit eivät varsinaisesti kuulu mihinkään edellä mainittuun ryhmään, vaan he ovat vain arktisen alueen asukkaita, jotka kantavat huolta pääasiassa omaan välittömään elämänsäpiiriinsä kuuluvista asioista, mikä onkin tietenkin hyvin ymmärrettävää.

Vaikuttaa siis siltä, että arktinen alue pitää sisällään useita eri tasoisia ympäristökonflikteja – toisaalta ovat olemassa globaalimmat kysymykset ja ongelmat, kuten ilmaston lämpeneminen, jään sulaminen, luonnonvarojen käyttöoikeuksien jakaminen valtioiden ja muiden toimijoiden kesken, suvereniteettikysymykset ja niin edelleen. Lisäksi on arktisen alueen valtioiden keskinäiset konfliktit ja kiistat esimerkiksi merirajoista tai oikeuksista luonnonvaroihin. Toisaalta, kuten oma tutkielmanikin osoittaa, arktinen alue pitää sisällään runsain mitoin pieniä paikallisia konflikteja, joissa ovat osallisina juuri arktisen alueen asukkaat, jotka usein kuuluvat arktisiin alkuperäiskansoihin. Heillä huolenaiheet ja intressit ovat erilaisia ja konkreettisempia kuin vaikkapa



arktisen alueen valtioilla. Ne ovat kysymyksiä siitä, voivatko he jatkaa elämäänsä perinteisillä asuinsijoillaan kuten tähän asti, tai pystyvätkö he edelleen ilmaston ja ympäristön muuttuessa harjoittamaan metsästyksen, kalastuksen ja keräilyyn perustuvaa elämäntapaansa. Erityisesti se on varmasti perusteltuakin pelkoa siitä, mitä heidän yhteisöilleen tapahtuu, jos luonnonvarojen hyödyntäminen ja esimerkiksi öljynporaus arktisella alueella ottavat vielä nykyistä enemmän tuulta alleen. Tietyllä tavalla arktisilla alkuperäiskansoilla on tässä kaikessa eniten hävittävää. Valtio toimijaa kenties uhkaa se, ettei se pääse optimaalisella tavalla mukaan kilpaan luonnonvaroista, tai että toiset toimijat käyttävät sen aluevesiä. Alkuperäiskansojen kohdalla taas vaakalaudalla voivat pahimmillaan olla aivan perustavanlaatuiset asiat, kuten ravinto ja asuinpaikka – tai näin he ainakin itse asian näkevät.

Tämän tutkimuksen tekeminen vahvisti itselläni käsitystä arktisesta alueesta ja sen ympäristökonflikteista hyvin monisyisenä kokonaisuutena. Se on valtava alue, jonka sisälle limittyä lukematon määrä toimijoita, yhteisöjä ja ekosysteemejä. Arktisesta alueesta puhuttaessa onkin syytä muistaa, että osallisina ovat muutkin kuin vain ihmiset, poliittiset kokonaisuudet tai yritykset. Esimerkiksi mahdollisen öljyvudon sattuessa pohjoisella Jäämerellä välittömimmät kärsijät olisivat tietenkin luonto ja eläimet. Tätä kirjoittaessa olemme siinä mielenkiintoisessa tilanteessa, että venäläinen LNG-säiliöalus on juuri seilannut Venäjän käyttämän pohjoisen merireittiosuuden halki ensimmäistä kertaa käyttämättä erillisen jäänmurtajan apua. Matka taittui siltä ennätysajassa, kuudessa vuorokaudessa. Tässä konkretisoituvat ilmastonmuutoksen vaikutukset arktisella alueella, sillä jään sulamisen ansiosta matka oli mahdollista kulkea ilman jäänmurtajaa. Aika näyttää, miten nopeasti vastaavan tyyppinen meriliikenne tulee arktisilla vesillä lisääntymään, mutta joka tapauksessa kehitys on kulkemassa siihen suuntaan. (Barkham 24.8.2017.)

Arktinen alue ja alkuperäiskansat muodostavat aihekokonaisuuden, jota on varmasti tarvetta tutkia eri näkökulmista jatkossakin. Ilmastonmuutos ei vaikuta oleva pysähtymässä, minkä seurauksena muuttuva arktinen alue pysynee poliittisilla agendoilla jatkossakin ja tarjoaa tutkittavaa useidenkin eri tieteenalojen näkökulmista. Tutkielman tekemisen aikana sain ideoita useistakin jatkotutkimuksen aiheista, jotka voisivat tuoda lisävalaistusta arktisen alueen ja alkuperäiskansojen tilanteeseen. Oma tutkimukseni käsittelee vain hyvin pientä ja paikallista yhteisöä ja tapausta, ja olisikin mielenkiintoista tehdä tai lukea tutkimusta siitä, miten muut arkiset alkuperäiskansat suhtautuvat esimerkiksi luonnonvarojen hyödyntämiseen alueillaan. Suhtautuvatko muutkin alkuperäiskansojen yhteisöt yhtä torjuvasti ja epäillen luonnonvarojen hyödyntämiseen kuin tässä kanadalaisessa

tapauksessa? Vaikuttaako tähän ehkä se, minkä valtion alueella kyseinen alkuperäiskansa elää ja millainen suhde sillä on keskushallintoon?

Olisi kiinnostavaa myös selvittää, suhtautuvatko arktiset alkuperäiskansat missään päin positiivisemmin luonnonvarojen hyödyntämiseen ja näkevätkö he ikinä siinä potentiaalia saada itselleenkin taloudellisia hyötyjä. Tällaiset tutkimukset voisivat osaltaan auttaa sen pohtimisessa, miten alkuperäiskansojen omaa kokemusta osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta saataisiin lisättyä. Oman tutkimukseni perusteella seismisten kokeiden kaltaisen luonnonvarojen hyödyntämiseen tähtäävä projekti inuiittien alueella nostatti voimakasta vastustusta ja sai inuiitit ikään kuin puolustuskannalle. Kaivattaisiin varmasti lisää tutkimusta siitä, onko tämä vallitseva trendi muillakin arktisilla alkuperäiskansoilla ja ovatko perustelut seismisten kokeiden kaltaisen toiminnan vastustamiselle samankaltaisia kuin Kanadan inuiiteillakin – ainakin perinne, elämäntapa, ravinto, itsemääräämisoikeus ja alkuperäiskansoja koskevat lait.

## AINEISTO JA LÄHTEET

### PRIMÄÄRIAINEISTO

Ducharme, Steve 17.11.2016, ”Nunavut activists rally on Facebook ahead of Supreme Court seismic testing hearing.” Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674nunavut\\_activists\\_rally\\_on\\_facebook\\_ahead\\_of\\_supreme\\_court\\_seismic\\_testing/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674nunavut_activists_rally_on_facebook_ahead_of_supreme_court_seismic_testing/), luettu 8.6.2017.

Gregoire, Lisa 14.3.2016, "Inuit leaders pleaded Supreme Court will hear Clyde River case." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674inuit\\_leaders\\_pleased\\_supreme\\_court\\_will\\_hear\\_nunavut\\_aboriginal\\_right/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674inuit_leaders_pleased_supreme_court_will_hear_nunavut_aboriginal_right/), luettu 5.6.2017.

Gregoire, Lisa 10.3.2016, "Supreme Court to hear Inuit appeal of seismic testing in Nunavut." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674supreme\\_court\\_to\\_hear\\_inuit\\_appeal\\_of\\_seismic\\_testing\\_in\\_nunavut/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674supreme_court_to_hear_inuit_appeal_of_seismic_testing_in_nunavut/), luettu 20.11.2016.

Gregoire, Lisa 19.8.2015, ”Nunavut seismic opponents take their fight to Supreme Court.” Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674nunavut\\_seismic\\_opponents\\_take\\_their\\_fight\\_to\\_the\\_supreme\\_court/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674nunavut_seismic_opponents_take_their_fight_to_the_supreme_court/), luettu 5.5.2017.

Nunatsiaq News 17.7.2014, "Greenpeace brings Nunavut seismic testing fight to United Nations." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674greenpeace\\_brings\\_nunavuts\\_fight\\_to\\_the\\_united\\_nations/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674greenpeace_brings_nunavuts_fight_to_the_united_nations/), luettu 20.6.2017.

Nunatsiaq News 28.7.2014, "Clyde River groups challenge Nunavut seismic testing in court." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde\\_river\\_groups\\_go\\_to\\_court\\_over\\_nunavut\\_seismic\\_testing/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde_river_groups_go_to_court_over_nunavut_seismic_testing/), luettu 23.11.2016.

Nunatsiaq News 18.8.2015, "Federal Court rejects Clyde River bid to block seismic tests." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674federal\\_appeal\\_court\\_rejects\\_clyde\\_river\\_bid\\_to\\_block\\_seismic\\_tests/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674federal_appeal_court_rejects_clyde_river_bid_to_block_seismic_tests/), luettu 23.11.2016.

Rogers, Sarah 23.7.2014, "Frustrated Nunavut protesters look to federal MP for support." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674frustrated\\_nunavut\\_protesters\\_look\\_to\\_federal\\_government\\_for\\_support/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674frustrated_nunavut_protesters_look_to_federal_government_for_support/), luettu 15.12.2016.

Rogers, Sarah 7.11.2014, "Clyde River's seismic fight moves south." *Nunatsiaq News*. Saatavilla <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde\\_rivers\\_battle\\_moves\\_south/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde_rivers_battle_moves_south/)>

Rogers, Sarah 21.4.2015, "Lawyer: Nunavut anti-seismic case comes down to the right to eat." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674lawyer\\_nunavut\\_anti-seismic\\_case\\_boils\\_down\\_to\\_the\\_right\\_to\\_eat/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674lawyer_nunavut_anti-seismic_case_boils_down_to_the_right_to_eat/)>, luettu 12.6.2017.

Suzuki, David 17.8. 2016, "Clyde River vs. Big Oil: classic David versus Goliath." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde\\_river\\_vs.\\_big\\_oil\\_classic\\_david\\_versus\\_goliath/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde_river_vs._big_oil_classic_david_versus_goliath/)>. Luettu 20.11.2016.

Varga, Robert 17.11.2014, "Nunavut mayors unanimously support Clyde River over seismic fight." Saatavissa [http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674nunavut\\_mayors\\_unanimously\\_support\\_clyde\\_river\\_seismic\\_fight/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674nunavut_mayors_unanimously_support_clyde_river_seismic_fight/), luettu 7.4.2017.

#### KIRJALLISUUS

Albert, Mathias & Andreas Vasilache (2017), "Governmentality of the Arctic as an international region. *Cooperation and Conflict*, 1–20.

Andersson, Rani-Henrik & Markku Henriksson (2010), *Intiaanit. Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen historia*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Arteau, Jean-François (2010), "Canada's Sovereignty in the Arctic: An Inuit Perspective". The Arctic Governance Project.

Bartenstein, Kirsten (2015), "The Arctic Region Council Revisited. Inspiring Future Development of the Arctic Council. Teoksessa Lalonde, Suzanne, Ted L. McDorman & Donat Pharand (toim.), *International Law and Politics of the Arctic Ocean*, 55–75. Leiden: Brill Nijhoff.

Battarbee, Keith & John Erik Fossum (2014), "Living in the Arctic. Indigenous Perspectives and Issues." Teoksessa Battarbee, Keith & John Erik Fossum (toim.), *Études Canadiennes - Canadian Studies: Arctic Contested*, 151–165. Brysseli: P.I.E. - Peter Lang S.A.

Bélanger, Hélène (2013), "Population. The Canadian Mosaic." Teoksessa Tremblay, Remy & Hugues Chicoine (toim.), *Études Canadiennes - Canadian Studies: Geographies of Canada*, 57–90. Brysseli: P.I.E.-Peter Lang S.A

Borrows, John (2010), *Canada's Indigenous Constitution*. Toronto: University of Toronto Press.

- Broderstad, Else Grete & Hans-Kristian Hernes (2014), "The Promises of Consultations?" Teoksessa Battarbee, Keith & John Erik Fossum (toim.), *Études Canadiennes - Canadian Studies: Arctic Contested*, 191–216.
- Byers, Michael (2009), *Who Owns the Arctic? Understanding Sovereignty Disputes in the North*. Vancouver: Douglas & McIntyre.
- Canada Oil & Gas Operations Act. R.S.C., 1985, c. O-7.
- Cole, Scott, Sergei Izmalkov & Eric Sjöberg (2014), "Games in the Arctic: applying game theory insights to Arctic Challenges." *Polar Research*, 33:1, 23357, DOI: 10.3402/polar.v33.23357, 1–13.
- Dickerson, Mark (1992), *Whose North?: Political Change, Political Development, and Self Government in the Northwest Territories*. Vancouver: UBC Press.
- Elliot, Mark, Ian Fairweather, Wendy Olsen & Maria Pampaka. *A Dictionary of Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Elliot-Meisel, Elizabeth B. (2015), "Understanding the Canada-United States Arctic Relationship." Teoksessa Lalonde, Suzanne, Ted L. McDorman & Donat Pharand (toim.), *International Law and Politics of the Arctic Ocean*, 201–215. Leiden: Brill Nijhoff.
- Factum of the Appellants (2016). Supreme Court of Canada. SCC Court File No: 36692.
- Gray, Barbara (2003), "Framing of Environmental Disputes." Teoksessa Elliott, Michael, Barbara Gray & Roy J. Lewicki (toim.), *Making Sense of Intractable Environmental Conflicts: Concepts and Cases*, 11–34. Washington: Island Press.
- Hedican, Edward J. (2008), *Applied Anthropology in Canada: Understanding Aboriginal Issues*. Toinen painos. Toronto: Toronto University Press.
- Hirsch, Susan F. & E. Franklin Dukes (2014), *Mountaintop Mining in Appalachia. Understanding Stakeholders and Change in Environmental Conflict*. Athens: Ohio University Press.
- Fairclough, Norman (2010), *Critical Discourse Analysis*. Toinen painos. New York: Taylor and Francis.
- Fairclough, Norman (2001), "Critical discourse analysis as a method in social scientific research." Teoksessa Meyer, Michael & Ruth Wodak (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. 121–138. Lontoo: Sage Publications Ltd.
- Federal Court of Appeal (2015), "Hamlet of Clyde River v. TGS-NOPEC Geophysical Company ASA (TGS)." Federal Court of Appeal decisions.
- Gee, James Paul (2010), *An introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. New York: Routledge.
- Government of Canada (2009), "Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future." Ottawa: Minister of Indian Affairs and Northern Development and Federal Interlocutor for Me'tis and Non-Status Indians.

Hauge, Wenche & Tanja Ellingsen (2001), "Causal pathways to Conflict." Teoksessa Diehl, Paul F. & Nils Petter Gleditsch (toim.), *Environmental Conflict*, 36–57. Boulder, Colorado ja Oxford: Westview Press.

Heikkilä, Markku & Marjo Laukkanen (2013), *Arktinen kutsuu. Suomi, EU ja arktinen alue*. Rovaniemi: Lapin yliopiston arktinen keskus.

Heininen, Lassi & Chris Southcott (2010), *Globalization and the Circumpolar North*. Fairbanks: University of Alaska Press.

Heininen, Lassi (2011), "Arktisen alueen muuttuva geopolitiikka ja valtioiden arktiset/pohjoiset strategiat ja politiikat." Teoksessa Palosaari, Teemu (toim.), *Jäitä poltellessa. Suomi ja arktisen alueen tulevaisuus*, 37–64. Tampere: Tampere University Press.

Henderson, Ailsa (2008), *Nunavut*. Vancouver: UBC Press.

Howard, Robert (2009), *The Arctic Gold Rush*. Lontoo: Continuum.

Ihmisoikeuskeskus (2017), "Ihmisoikeussanasto."

Joona, Tanja (2011), "Näkökulmia arktisiin alkuperäiskansoihin ja luonnonvarakysymyksiin." Teoksessa Palosaari, Teemu (toim.), *Jäitä poltellessa. Suomi ja arktisen alueen tulevaisuus*. Tampere: Tampere University Press. Sivut 143–164.

Keltto, Sarianne (2010), "Asian vierestä, omalla nimellä. Uutiskommentin lajipiirteiden kuvailua Aamulehdessä ja Ilkassa." *Pro gradu*, Tampere: Tampereen yliopisto.

Koivurova, Timo (2011), "Arktiset alueet ja Suomi. Kansainvälisen oikeuden näkökulma." Teoksessa Palosaari, Teemu (toim.), *Jäitä poltellessa. Suomi ja arktisen alueen tulevaisuus*, 65–79. Tampere: Tampere University Press.

Kral, Michael J. (2012), "Postcolonial Suicide Among Inuit in Arctic Canada." *Culture, Medicine and Psychiatry*, 36, 306–325.

Kraska, James (2014), "Governance of Ice-Covered Areas: Rule Construction in the Arctic Ocean." *Ocean Development and International Law*. Volume 45, 2014 – issue 3. 260–271.

Libiszewski, Stephan (1992), "What is an Environmental Conflict?" Teoksessa Spillman, Kurt R. ja Günter Bächler (toim.), *Environment and Conflicts Project. ENCOP Occasional Projects*. Center for Security Studies, ETH Zurich/Swiss Peace Foundation. Saatavilla <[http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-security-studies/pdfs/What\\_is\\_Environment\\_Conflict\\_1992.pdf](http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-security-studies/pdfs/What_is_Environment_Conflict_1992.pdf)>. Luettu 2.11.2016.

Loukacheva, Natalia (2007), *The Arctic Promise: Legal and Political Autonomy of Greenland and Nunavut*. Toronto: University of Toronto Press.

Lähdesmäki, Merja, Anne Matilainen & Marjo Siltaoja (2016), "Legitimizing institutional choices in the forest ownership: building acceptability for jointly owned forests." *European Journal of Forest Research*, joulukuu 2016, Volume 135, Issue 6, 1055–1069.

- McCannon, John (2013), *A History of the Arctic: Nature, Exploration and Exploitation*. Lontoo: Reaktion Books Ltd.
- Miller, DeMond Shondell & John Thomas Mills (2016), "Challenging Race-Based Environmental Conflicts." *Peace Review*, 28:4, 420–426.
- Nicol, Heather (2013), "Canadian Political Geography for the 21st Century. Navigating the New Landscapes of Continental Division and Integration." Teoksessa Tremblay, Remy ja Hugues Chicoine (toim.), *Études Canadiennes - Canadian Studies: Geographies of Canada*
- Nicol, Heather N. (2016), "Ripple Effects: Devolution, Development and State Sovereignty in the Canadian North." Teoksessa Heininen, Lassi (toim.), *Future Security of the Global Arctic. State Policy, Economic Security and Climate*, 99–121. Palgrave Macmillan. Sivut.
- Numminen, Lotta (2011), "Arktisen alueen muuttuva kansainvälinen yhteistyö." Teoksessa Palosaari Teemu (toim.), *Jäitä poltellessa. Suomi ja arktisen alueen tulevaisuus*, 15-36. Tampere: Tampere University Press.
- Oxman, Bernad H. (2015), "Canada's Arctic Waters. Circumnavigating the Legal Dispute." Teoksessa Lalonde, Suzanne, Ted L. McDorman & Donat Pharand (toim.), *International Law and Politics of the Arctic Ocean : Essays in Honor of Donat Pharand*, 197–200. Leiden: Brill Nijhoff.
- Palosaari, Teemu (2011), "CO2 ja A8+. Jäämeren sulamisen kansainvälispoliittiset muutokset." Teoksessa Palosaari, Teemu (toim.), *Jäitä poltellessa. Suomi ja arktisen alueen tulevaisuus*, 79–106. Tampere: Tampere University Press.
- Patrick, Donna (2014), "Inuit in Canada." Teoksessa Battarbee, Keith & John Erik Fossum (toim.), *Études Canadiennes - Canadian Studies: Arctic Contested*, 167–175. Brysseli: P.I.E. - Peter Lang S.A.
- Peimani, Hooman (2012), *Energy Security and Geopolitics in the Arctic: Challenges and Opportunities in the 21st Century*. Singapore: World Scientific Publishing Co.
- Peled-Elhanan, Nurit (2010), "Legitimation of massacres in Israeli school history books." *Discourse and Society*, 21 (4) 377–404.
- Pietilä, Jyrki (2012), "Lehdistön tutkimus." Teoksessa Heikkinen, Vesa, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*, 594–598. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Ruel, Geneviève King (2011), "The (Arctic) Show must go on. Natural resource craze and national identity in Arctic politics." *International Journal*, Vol 66, Issue 4, 825–833.
- Savisaari, Henri (2016), "Kanadan ja Yhdysvaltojen Arktisen politiikan vaikutus maiden kahdenvälisiin suhteisiin 2000-2015." Sotatieteiden pro gradu -tutkielma. Sotataidon laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Soikkeli, Aleks (2016), "ILO:n yleissopimuksen nro 169 vaikutus ihmisten yhdenvertaisuuteen Suomessa." Pro gradu, Tampere: Tampereen yliopisto, Julkisoikeus.

Tester, Frank & Peter Kulchyski (1994), *Tammarniit (Mistakes) : Inuit Relocation in the Eastern Arctic, 1939-1963*.

Vaara, Eero & Janne Tienari & Juha Laurila (2006), "Pulp and Paper Fiction: On the Discursive Legitimation of Global Industrial Restructuring." *Organizational Studies*, 789–813. Kesäkuu 2006, vol. 27, no.6.

Valkonen, Jarno & Kimmo Saaristo (2016), "Ympäristökonfliktit." Teoksessa Valkonen, Jarno (toim.), *Ympäristösosiologia*, 101–113. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Van Dijk, Teun A. (2015), "Critical Discourse Analysis." Teoksessa Tannen, Deborah, Heidi E. Hamilton & Deborah Schiffrin (toim.), *The Handbook of Discourse Analysis*, 466–485. Chichester, UK: Wiley.

Van Leeuwen, Theo & Ruth Wodak (1999), "Legitimizing Immigration Control: A Discourse-Historical Analysis." *Discourse Studies*. Vol 1: 83–118.

Van Leeuwen, Theo (2007), "Legitimation in discourse and communication." *Discourse & Communication*. Vol 1(1):91–112.

Van Leeuwen, Theo (2008), *Discourse and Practice: New Tools for Critical Analysis*. Oxford: Oxford University Press.

Vaughan, Richard (1994), *The Arctic: a history*. Avon: Alan Sutton.

Wenche, Hauge & Tanja Ellingsen (2001), "Causal Pathways to Conflict." Teoksessa Gleditsch, Nils Petter & Paul F. Diehl (toim.), *Environmental Conflict*, 36–57. Boulder, Colorado ja Oxford: Westview Press.

White, Graham (2009), "Governance in Nunavut: Capacity vs. Culture?" *Journal of Canadian Studies*. Kevät 2009; 43, 2, 57–81.

Wodak, Ruth (2001), "What CDA is about – A summary of its history, important concepts and its developments." Teoksessa Meyer, Michael & Ruth Wodak (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1–13. Lontoo: Sage Publications Ltd.

Wright, Shelley (2014), *Our Ice is Vanishing / Sikuvut Nunguliqtuq: A history of Inuit, Newcomers, and Climate Change*. Montreal: McGill-Queen's University Press.

Ylönen, Marja (2016), "Tieto, tiede ja asiantuntijuus." Teoksessa Valkonen, Jarno (toim.), *Ympäristösosiologia*, 83–100. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

## VERKKOLÄHTEET

Arctic Council (2015), "The Arctic Council: A Backgrounder". Saatavissa <<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us>>, luettu 20.11.2016.



Arctic Studies Center, "Resources / Frequently Asked Questions." Saatavissa [http://naturalhistory.si.edu/arctic/html/resources\\_faq.html](http://naturalhistory.si.edu/arctic/html/resources_faq.html), luettu 18.7.2017.

Baker, Peter & Coral Davenport 24.1.2017, "Trump Revives Keystone Pipeline Rejected by Obama." Uutinen. *The New York Times*. Saatavissa <<https://www.nytimes.com/2017/01/24/us/politics/keystone-dakota-pipeline-trump.html>>, luettu 25.1.2017.

Barkham, Patrick 24.8.2017, "Russian tanker sails through Arctic without icebreaker for first time." Uutinen. *Guardian*. Saatavissa [https://www.theguardian.com/environment/2017/aug/24/russian-tanker-sails-arctic-without-icebreaker-first-time?utm\\_source=fark&utm\\_medium=website&utm\\_content=link&ICID=ref\\_fark](https://www.theguardian.com/environment/2017/aug/24/russian-tanker-sails-arctic-without-icebreaker-first-time?utm_source=fark&utm_medium=website&utm_content=link&ICID=ref_fark), luettu 15.9.2017.

BBC News 24.1.2017, "Dakota Pipeline: What's behind the controversy?" Uutinen. *BBC News*. Saatavissa <<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-37863955>>, luettu 25.1.2017.

Bradshaw, Peter (20.12.2016), "Before the Flood Review - DiCaprio's level-headed climate change doc." Elokuva-arvostelu. *The Guardian*. Saatavissa <<https://www.theguardian.com/film/2016/oct/20/before-the-flood-review-leonardo-dicaprio-climate-change-documentary>>, luettu 14.1.2017.

Brock, Joe (3.10.2011), "Shell fuelled human rights abuses in Nigeria – NGO." Uutinen. *Reuters*. Saatavissa <http://www.reuters.com/article/nigeria-shell-idUSL5E7L33Q720111003>, luettu 22.5.2017.

Finsif (2017), "Vastuullisen sijoittamisen keskeinen sanasto." Saatavilla <<https://www.finsif.fi/sanasto/>> Luettu 22.5.2017.

Greenpeace Suomi (2013), "Alkuperäiskansat vaativat Arktista neuvostoa kieltämään öljynporauksen." Lehdistöiedote. Saatavissa <http://www.greenpeace.org/finland/fi/media/lehdistotiedotteet/Alkuperaiskansat-vaativat-Arktista-neuvostoa-kieltamaan-oljynporauksen/>, luettu 22.5.2017.

Gregoire, Lisa (14.3.2016.), "Inuit leaders pleased Supreme Court will hear Clyde River case." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissaa <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674inuit\\_leaders\\_pleased\\_supreme\\_court\\_will\\_hear\\_nunavut\\_aboriginal\\_right/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674inuit_leaders_pleased_supreme_court_will_hear_nunavut_aboriginal_right/)>, luettu 6.5.2017.

Hopper, Tristin (15.8.2014), "Save (most of) the whales: Greenpeace now supports Inuit hunting, but native groups still wary." *National Post*. Uutinen. Saatavissa <http://news.nationalpost.com/news/canada/save-most-of-the-whales-greenpeace-now-supports-inuit-hunting-but-native-groups-still-wary>, luettu 8.5.2017.

Human Rights Watch (23.2.1999), "Oil Companies Complicit in Nigerian Abuses." Saatavissaa <https://www.hrw.org/news/1999/02/23/oil-companies-complicit-nigerian-abuses>, luettu 22.5.2017.

"Joint Statement of Indigenous Solidarity for Arctic Protection." Saatavilla <<http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/polar/2013/IndigenousSolidarityStatement.pdf>> Luettu 22.5.2017.

Lamb, David Michael (30.3.2015), "Clyde River, Nunavut, takes on oil industry over seismic testing." Uutinen. *CBC News*. Saatavissa <<http://www.cbc.ca/news/canada/north/clyde-river-nunavut-takes-on-oil-industry-over-seismic-testing-1.3014742>>, luettu 2.11.2016.

Prospectors & Developers Association of Canada. "Duty to Consult." Saatavilla <<http://www.pdac.ca/programs/aboriginal-affairs/information/aboriginal-information/2012/12/18/statistics-on-participation>>. Luettu 16.12.2016.

Puttonen, Mikko 10.1.2017. "Goljattia pidennettiin metreillä – näin kirjurit päivittivät Raamatun tarinat uuteen uskoon tuhansia vuosia sitten." Uutinen. *Helsingin sanomat*. Saatavissa <<http://www.hs.fi/tiede/art-2000005034284.html>>, luettu 19.6.2017.

Qikiqtani Inuit Association (2016), "Qikiqtani Inuit Association Supports Clyde River at Seismic Testing Appeal." Saatavilla <<https://www.qia.ca/en/news/qikiqtani-inuit-association-supports-clyde-river-seismic-testing-appeal>> Luettu 13.1.2017.

Nunatsiaq News. Facebook-sivu. Saatavissa <<https://www.facebook.com/NunatsiaqNews/>>, luettu 23.11.2016.

Nunatsiaq News (26.6.2014), "NEB says yes to seismic testing off eastern Nunavut." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674neb\\_says\\_yes\\_to\\_seismic\\_testing\\_off\\_eastern\\_nunavut/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674neb_says_yes_to_seismic_testing_off_eastern_nunavut/)>, luettu 4.2.2017.

Nunatsiaq News (18.8.2015), "Federal court rejects Clyde River bid to block seismic tests." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674federal\\_appeal\\_court\\_rejects\\_clyde\\_river\\_bid\\_to\\_block\\_seismic\\_tests](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674federal_appeal_court_rejects_clyde_river_bid_to_block_seismic_tests/)>, luettu 23.11.2016.

Phillipson, Donald J.C. & Patricia G. Bailey (2011), "David Suzuki." The Canadian Encyclopedia. Saatavissa <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/david-suzuki/>, luettu 27.6.2017.

Rogers, Sarah (27.9.2016), "Inuit birthright orgs to intervene in Clyde River Supreme Court appeal." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674inuit\\_birthright\\_orgs\\_to\\_intervene\\_in\\_clyde\\_river\\_seismic\\_testing\\_appe/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674inuit_birthright_orgs_to_intervene_in_clyde_river_seismic_testing_appe/)>, luettu 6.5.2017.

Rogers, Sarah (7.11.2014), "Clyde River's seismic fight moves south." Uutinen. *Nunatsiaq News*. Saatavissa <[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde\\_rivers\\_battle\\_moves\\_south/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde_rivers_battle_moves_south/)>, luettu 23.11.2016.

Skura, Elyse (16.11.2016), "Clyde River hunters laud 'surprising' Greenpeace partnership." Uutinen. CBC News. Saatavissa <<http://www.cbc.ca/news/canada/north/greenpeace-clyde-river-nunavut-seismic-testing-battle-1.3318691>>, luettu 17.12.2016.

Skura, Elyse (29.11.2016), "Celebrities, activists rally support for Nunavut hamlet's Supreme Court case." Uutinen. CBC News. Saatavissa <<http://www.cbc.ca/news/canada/north/celebrities-activists-seismic-testing-clyde-river-1.3871625>>, luettu 14.1.2017.

Skura, Elyse (29.11.2016), "'We thought no one would care': Clyde River Inuit flooded with support." Uutinen. CBC News. Saatavissa <<http://www.cbc.ca/news/canada/north/supreme-court-indigenous-duty-to-consult-clyde-river-seismic-testing-1.3873059>>, luettu 17.12.2016.

Suomen YK-liitto. *Alkuperäiskansat.* Saatavilla:  
<http://www.ykliitto.fi/yk70v/kulttuurinen/alkuperaiskansat> Luettu 18.5.2017.

Suzuki, David (17.8. 2016), "Clyde River vs. Big Oil: classic David versus Goliath." Kommentti. *Nunatsiaq News.* Saatavissa  
[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde\\_river\\_vs\\_big\\_oil\\_classic\\_david\\_versus\\_goliath/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674clyde_river_vs_big_oil_classic_david_versus_goliath/), luettu 20.11.2016.

Windeyer, Chris 24.6.2010, "Inuit divided over oil drilling off Greenland." Uutinen. *Nunatsiaq News.* Saatavissa  
[http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/98789\\_inuit\\_divided\\_over\\_oil\\_drilling\\_off\\_greenland/](http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/98789_inuit_divided_over_oil_drilling_off_greenland/), luettu 15.5.2017.